

ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΡΙΟ ΑΧΑΪΑΣ

Πρόταση Ειδικού Προγράμματος Ανασυγκρότησης και Σύγκλισης

Πάτρα, 25 Απριλίου 2025

Περιεχόμενα

1. Επιτελική σύνοψη	3
2. Η αναπτυξιακή υστέρηση της Αχαΐας και η αναγκαιότητα παρέμβασης του τοπικού αναπτυξιακού σχεδίου	6
3. Πρόταση ειδικής αναπτυξιακής παρέμβασης.....	16
4. Υλοποιούμενα έργα και παρεμβάσεις.....	17
5. Κρίσιμοι ανασταλτικοί παράγοντες (εμμένουσες διαχρονικές προκλήσεις)	18
6. Η Θέση της Αχαΐας	22
7. Προτεινόμενοι άξονες δράσεων και παρεμβάσεων	23
7.1. Οργανωτικό Πλαίσιο και Στρατηγική Προσέγγιση για την οικονομική ανάπτυξη της Αχαΐας	23
7.2. Ολοκλήρωση αναγκαίων Υποδομών Μεταφορών και Συγκοινωνιών	25
7.3. Δημιουργία νέων τομέων οικονομικού πλεονεκτήματος.....	28
7.3.1. Ενίσχυση ανταγωνιστικότητας επιχειρήσεων και ανασυγκρότηση του αγροδιατροφικού παραγωγικού πλέγματος	29
7.3.2. Αναβάθμιση της προσφοράς υπηρεσιών στον κλάδο τουρισμού-φιλοξενίας.....	30
7.3.3. Δημιουργία περιφερειακού πόλου καινοτομίας, «deep tech» και τεχνητής νοημοσύνης (TN)	32
7.3.4. Επενδύσεις σε ενεργειακές κοινότητες ΑΠΕ, ταχεία σύνδεση πόλεων και ΒΙΠΕ στο δίκτυο φυσικού αερίου	33
7.3.5. Δημιουργία νέου αναπτυξιακού πλεονεκτήματος στην κλιματική προσαρμογή, στη βιοοικονομία και την κυκλική οικονομία	34
7.3.6. Συντονισμένη δράση για την Αναζωογόνηση της Ορεινής Αχαΐας	36
7.3.7. Παρεμβάσεις ενίσχυσης της λειτουργίας του αστικού συγκροτήματος της Πάτρας και του Αιγίου	39
7.3.8. Παρεμβάσεις για την κοινωνική συνοχή και το μετριασμό της δημογραφικής συρρίκνωσης	43
8. Πίνακας επιδιωκόμενου αντικτύπου των θεματικών αξόνων της παρέμβασης και σχετικά παραδείγματα καλών πρακτικών προς μελέτη	44
9. Κατάλογος Βραχυπρόθεσμων Έργων και Παρεμβάσεων	45
10. Συντάκτες, Πηγές, Βιβλιογραφία:	47
11. Παράρτημα Α. Συνοπτικός πίνακας προτάσεων των Φορέων της Αχαΐας.....	50
12. Παράρτημα Β. Αναλυτικά υπομνήματα των φορέων της Αχαΐας.....	54

1. Επιτελική σύνοψη

Η Αχαΐα αποτελεί περιοχή της Ελλάδας με σημαντικό αναπτυξιακό δυναμικό, χάρη στην παρουσία του τρίτου σε μέγεθος αστικού κέντρου της χώρας, της Πάτρας, καθώς και σε ένα σύνολο παραγωγικών δυνατοτήτων, γεωγραφικών πλεονεκτημάτων και ανθρώπινου κεφαλαίου.

Ωστόσο, σχεδόν τις τελευταίες τρεις δεκαετίες, καταγράφεται μια επίμονη στασιμότητα στην τοπική οικονομία, ως αποτέλεσμα της σωρευτικής επίδρασης της οικονομικής κρίσης, της αποβιομηχάνισης, των ελλείψεων σε κρίσιμες υποδομές και της αδυναμίας προσέλκυσης επενδύσεων σε ανερχόμενους κλάδους.

Μετά την πανδημία παρά την ισχυρή ανάκαμψη της εθνικής οικονομίας, η Αχαΐα δεν κατάφερε να επωφεληθεί ισορροπα και παραμένει καθηλωμένη σε όρους παραγωγικότητας, απασχόλησης και εισοδήματος.

Κατά την εκτίμηση μας, ο μόνος τρόπος να αντιμετωπισθεί η χρόνια αρνητική εικόνα του Νομού Αχαΐας είναι να θεσπιστεί ειδικό αναπτυξιακό οικονομικό πρόγραμμα, με στόχο την αντιμετώπιση της αναπτυξιακής υστέρησης και την αποτροπή του κινδύνου αναπτυξιακής παγίδευσης σε τροχιά μέτριου εισοδήματος (developmenttrap), μέσω στοχευμένης παραγωγικής ανασυγκρότησης. Το πρόγραμμα προτείνουμε να κινηθεί τόσο σε μεσοπρόθεσμο, όσο και σε βραχυπρόθεσμο πλαίσιο. Να κινητοποιήσει τις αναγκαίες δημόσιες και ιδιωτικές επενδύσεις, να εστιάσει στην άρση των αδυναμιών και στην ενίσχυση της όποιας αναπτυξιακής δυναμικής.

Εξάλλου, η τρέχουσα κατάσταση ύπαρξης διαφορετικών αναπτυξιακών ταχυτήτων εντός της χώρας μεταξύ των νομών (όμιλοι σύγκλισης clubconvergence), defactoπεριορίζει την αποτελεσματικότητα της όποιας ενιαίας οριζόντιας πολιτικής περιφερειακής ανάπτυξης.

Προτείνουμε μια **δέσμη 10 σημείων** (άξονες αναπτυξιακών παρεμβάσεων) με ορίζοντα το 2031, τα οποία αντιμετωπίζουν τα υφιστάμενα ελλείμματα σε υποδομές, την ανάγκη ενίσχυσης της παραγωγικής και οργανωσιακής ικανότητας και εστιάζουν στη δημιουργία νέων τομέων οικονομικού πλεονεκτήματος αλλά και στην οικονομική-παραγωγική διαφοροποίηση για την περιοχή. Προτάσσουμε παρεμβάσεις με υψηλό πολλαπλασιαστικό όφελος για την τοπική οικονομία: έργα που δεν εξυπηρετούν μόνο υφιστάμενες ανάγκες, αλλά ενεργοποιούν ευρύτερα συστήματα — μεταποίησης, εξαγωγών, τουρισμού, έρευνας, αγροδιατροφής. Οι άξονες είναι:

1. Νέο οργανωτικό πλαίσιο και στρατηγική προσέγγιση για την οικονομική ανάπτυξη της Αχαΐας.
2. Ολοκλήρωση αναγκαίων υποδομών μεταφορών και συγκοινωνιών.
3. Ενίσχυση ανταγωνιστικότητας επιχειρήσεων και ανασυγκρότηση του αγροδιατροφικού παραγωγικού πλέγματος.
4. Αναβάθμιση της προσφοράς υπηρεσιών στον κλάδο τουρισμού-φιλοξενίας – κίνητρα για την κατασκευή νέων ποιοτικών ξενοδοχειακών μονάδων και την αναβάθμιση των υφιστάμενων.
5. Δημιουργία περιφερειακού πόλου καινοτομίας, «deertech» και τεχνητής νοημοσύνης.
6. Επένδυση σε ενεργειακές κοινότητες, ΑΠΕ & ταχεία σύνδεση πόλεων και ΒΙΠΕ στο δίκτυο φυσικού αερίου για μείωση του ενεργειακού κόστους.
7. Δημιουργία νέου αναπτυξιακού πλεονεκτήματος στην κλιματική προσαρμογή, στη βιοοικονομία και την κυκλική οικονομία.
8. Συντονισμένη δράση για την αναζωογόνηση της ορεινής Αχαΐας.
9. Παρεμβάσεις ενίσχυσης της λειτουργίας του αστικού συγκροτήματος της Πάτρας και του Αιγίου
10. Παρεμβάσεις για την κοινωνική συνοχή και το μετριασμό της δημογραφικής συρρίκνωσης

Επιπλέον αυτών προτείνουμε την υλοποίηση **16 άμεσων και σχετικά χαμηλού κόστους αλλά υψηλής απόδοσης, έργων και παρεμβάσεων (quickwins)** που θα δώσουν άμεσο θετικό σήμα στην οικονομία, ενισχύοντας την ανάκαμψη της Αχαΐας και την οικονομική συνοχή ήδη από το 2025.

1. Προσβασιμότητα και συνδεσιμότητα:
 - Να ενταχθεί κατά προτεραιότητα σε πρόγραμμα αναβάθμισης το Αεροδρόμιο του Αράξου και να εκπονηθεί η μελέτη σύνδεσης με την Ολυμπία Οδό.
 - Να κατασκευαστεί ο Κόμβος K7, ο Κόμβος Ρίου με δημιουργία ρεύματος προς Πάτρα και να αποκατασταθεί ο Κόμβος Μποζαϊτίκων της περιμετρικής της Πάτρας.
 - Να εκπονηθεί η μελέτη Πούντας-Καλαβρύτων ως κάθετης συνδετήριας με την Ολυμπία Οδό, με σήραγγα Κερνίτσας και να βελτιωθεί η Πατρών-Χαλανδρίτσας-Καλαβρύτων και η Ακράτας-Ζαρούχλας.
 - Να χρηματοδοτηθεί μελέτη για Κέντρα logistics και την υποστήριξη της Εφοδιαστικής αλυσίδας και συνεργασία με το Υπουργείο Μεταφορών (στο νέο Λιμάνι Πάτρας, το Αίγιο, το Δρέπανο, στο ΒΙΟΠΑ, στη ΒΙΠΕ και στο Αεροδρόμιο Αράξου).
2. Λειτουργικότητα και προσαρμογή του αστικού συγκροτήματος Πάτρας και του Αιγίου στις σύγχρονες ανάγκες:
 - Να κατασκευαστούν κυκλικοί κόμβοι «roundabout» στις θέσεις: 1.Κουρτέση, 2. Ταμπάχανα, 3. Αμερικής-Εθνική οδό, 4.Διγενή Ακρίτα-Προάστειο 5. Παλαί ντε σπορ Προάστειο, 6 Μαρούδα, 7. Δροσιά, 8. Βενιζέλου, Ψαροφάι, 9. Βενιζέλου Πατρών Κλάους, 10. Μενούνου –Μαραγκοπούλου.
 - Να γίνει προμήθεια 50 ηλεκτρικών λεωφορείων από τα κονδύλια του Ταμείου Ανάκαμψης για την άμεση στήριξη των αστικών συγκοινωνιών.
 - Να δημιουργηθούν παραποτάμια πάρκα-φυσικές πεζοπορικές διαδρομές σε Πάτρα και Αίγιο και να εκπονηθεί μελέτη ανάπλασης της παράκτιας ζώνης Αιγίου.
 - Να ενταχθεί προς χρηματοδότηση η 3η φάση της ΕΕΛ (βιολογικού καθαρισμού) της Πάτρας και η δημιουργία 2 νέων κυττάρων στο βιολογικό καθαρισμό Αιγίου.
 - Να προχωρήσει η εξυγίανση των βιομηχανικών χώρων στο Δρέπανο και να δημιουργηθεί τουριστική ζώνη με αξιοποίηση της πρότασης Rasmussen για ψηφιακούς νομάδες.
 - Να προχωρήσουν τα δίκτυα φόρτισης ηλεκτροκίνητων οχημάτων.
 - Να προχωρήσει η αισθητική και λειτουργική διαμόρφωση των εισόδων της πόλης των Πατρών.
 - Να γίνουν οι απαιτούμενες κυκλοφοριακές διαμορφώσεις της Πάτρας μετά την πεζοδρόμηση του κέντρου.
3. Ενίσχυση και προστασία του φυσικού κεφαλαίου, σε διασύνδεση με γεωργία και τουρισμό.
 - Να ενταχθεί η άρδευση της Δυτικής Αχαΐας στο Φράγμα Πηνειού και να δρομολογηθεί ο πλήρης εκσυγχρονισμός του δικτύου άρδευσης της ζώνης του Πηνειού (για την εξοικονόμηση νερού που δεν αξιοποιείται).
 - Να ανατεθεί μελέτη ορεινής υδρονομίας και λιμνοδεξαμενών σε Παναχαϊκό Ερύμανθο και Αροάνεια Όρη, Μεγανίτη, Λαδοπόταμο στην Αιγιάλεια.
 - Να εκπονηθεί μελέτη για την ολοκληρωμένη προστασία των ακτών από τη διάβρωση στην Αχαΐα.
 - Να εκπονηθεί σχέδιο για την επιτάχυνση της αυτοματοποίησης στη γεωργία.
 - Να ολοκληρωθεί το σχέδιο του αλιευτικού οικισμού των Αλυκών Αχαΐας και να ολοκληρωθεί η αδειοδότηση του αλιευτικού λιμένας.
 - Να χρηματοδοτηθεί η αποκατάσταση του δικτύου μονοπατιών του νομού (Ε4, Ε31) με παράλληλη εκπόνηση μελέτης για την ανάδειξη, προστασία και διαχείριση των οικοσυστημάτων, του τοπίου και του φυσικού και πολιτιστικού πλούτου της περιοχής (Κοτύχι-Στροφυλιά, Πλαγιές Αιγιάλειας, Καλάβρυτα, Ερύμανθος κ.α.).
4. Ενίσχυση των υποδομών των μεταφορών και της επιχειρηματικότητας:
 - Να ενισχυθεί το ΒΙΟΠΑ Πάτρας σε υποδομές και υπηρεσίες. Να ιδρυθεί ΒΙΟΠΑ στο Αίγιο.
 - Να δοθούν κίνητρα για επενδύσεις σε τουρισμό, ενέργεια, γεωργία ακριβείας.

Περαιτέρω υποστήριξη του σχεδίου. Για την καλή προετοιμασία των προτάσεων προς συζήτηση με την ομάδα έργου και τους εμπειρογνώμονες της Κυβέρνησης, σε΄ ό,τι αφορά στη συστηματική διάγνωση των

αιτίων της υστέρησης και των αδυναμιών σε επίπεδο οικονομίας, πολιτικής, ρυθμιστικού και κανονιστικού περιβάλλοντος, **απαιτείται η εξειδίκευση και ανάλυση χρηματοδοτικών αναγκών, ανάλυση ευαισθησίας έναντι κινδύνων στην υλοποίηση, ενώ θα πρέπει να καλυφθεί το σοβαρό κενό στα περιφερειακά, γεωχωρικά και κοινωνικοοικονομικά δεδομένα που θα επιτρέψει την επεξεργασία δυναμικών σεναρίων και την ανάλυση διαχρονικής εξέλιξης μέσω δεικτών και αξιολόγησης των επιπτώσεων των ασκούμενων πολιτικών για την αναλυτική και ποσοτική τεκμηρίωση των προτάσεων πολιτικής.** Το Επιμελητήριο Αχαΐας δύναται να αναλάβει το συντονισμό του εγχειρήματος της συγκρότησης ενός σύγχρονου παρατηρητηρίου ανάπτυξης.

Τέλος προτείνουμε να μελετηθούν συγκριτικά, συγκεκριμένα παραδείγματα των άλλων περιφερειών στην Ελλάδα όπως και στον ευρύτερο μεσογειακό και διεθνή χώρο για benchmarking της στρατηγικής, προώθηση συνεργειών και μεταφορά τεχνογνωσίας σε ειδικούς τομείς (βλ. σχετικό πίνακα).

2. Η αναπτυξιακή υστέρηση της Αχαΐας και η αναγκαιότητα παρέμβασης του τοπικού αναπτυξιακού σχεδίου

Από καιρό διατυπώνεται ο έντονος προβληματισμός και η βαθιά ανησυχία όλων των φορέων της περιοχής Αχαΐας και διοικητικής Δυτικής Ελλάδας για την οικονομική στασιμότητα και την αναιμική αναπτυξιακή δυναμική της τοπικής οικονομίας που υποβαθμίζεται και διολισθαίνει (σε πραγματικούς όρους) σε **θέση ουραγού μεταξύ των περιφερειών** της χώρας, μαζί με τις όμορες περιοχές που απαρτίζουν την περιφέρεια.

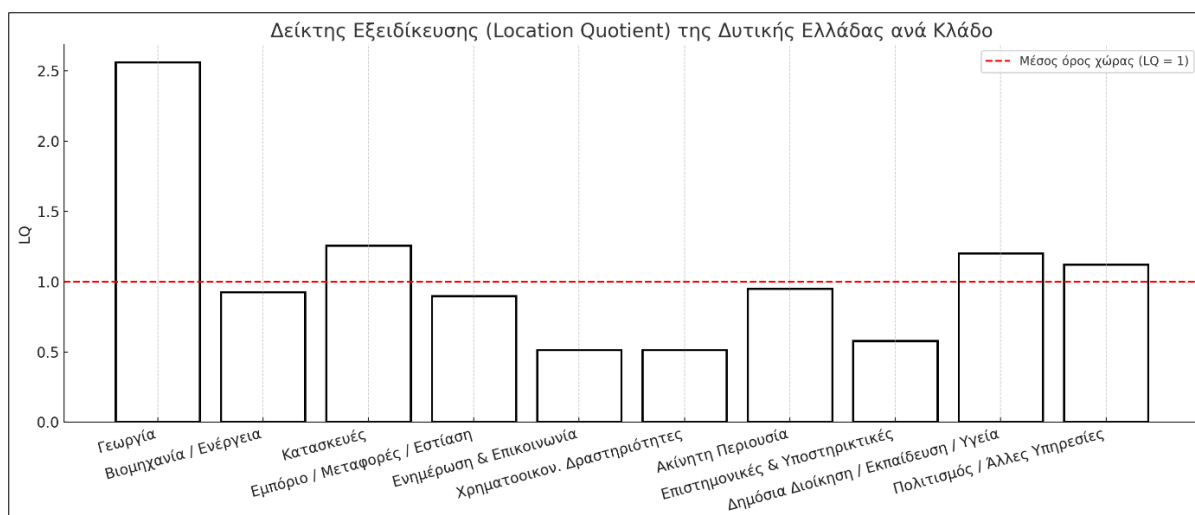
Αυτή η **εμμένουσα απόκλιση** και η σοβαρή υστέρηση σε σχέση με τις πιο αναπτυγμένες περιοχές της χώρας, αλλά και η σοβαρή υστέρηση σε σχέση με το μέσο όρο των Ευρωπαϊκών περιφερειών (**διπλή απόκλιση**), επήλθε συνεπεία αθροίσματος πολλών χρόνιων παραγόντων και εμποδίων τα οποία θα πρέπει να **τύχουν συστηματικής αντιμετώπισης** προκειμένου να απελευθερωθούν οι παραγωγικές δυνατότητες, να επιτευχθεί ισχυρή ανάκαμψη και να αποσοβηθεί ο κίνδυνος μόνιμης καθήλωσης και περιθωριοποίησης της περιοχής.

Τα τελευταία χρόνια, η οικονομία στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας χαρακτηρίζεται από τη διατήρηση των δεικτών συνολικής ευημερίας σε μέτρια επίπεδα και προβληματικούς κοινωνικοοικονομικούς δείκτες (δείκτες φτώχειας και ανισότητας), **υστερεί του εθνικού μέσου όρου** (πραγματικό ΑΕΠ κατά κεφαλήν σε χαμηλά επίπεδα κάτω των 15.000 ευρώ) και δεν συγκλίνει ικανοποιητικά προς **τις πλέον αναπτυγμένες περιοχές της Ελλάδας** που επωφελούνται ασύμμετρα από επενδύσεις, τουριστικά ρεύματα και ειδίκευση σε εξαγωγικούς κλάδους.

Σημαντική αρνητική επίδραση στην προσπάθεια σύγκλισης και ανάκαμψης έχουν προκαλέσει **ταδιαδοχικά και σωρευτικά οικονομικά σοκ** από τα οποία η περιοχή αδυνατεί αυτοδύναμα να ανακάμψει. Υπογραμμίζουμε τις πολύ σοβαρές επιπτώσεις στην ευρύτερη περιοχή των κρίσεων της αποβιομηχάνισης, των μεγάλων φυσικών καταστροφών, της οικονομικής κρίσης, της πανδημικής δοκιμασίας, της διατάραξης των εφοδιαστικών αλυσίδων, της δημογραφικής κάμψης και φυγής ανθρώπινου δυναμικού, της ενεργειακής μετάβασης, της κλιματικής κρίσης και της απουσίας επενδύσεων σε ανοδικούς κλάδους και τομείς υψηλής παραγωγικότητας.

Αυτή η παρατηρούμενη απόκλιση ενισχύεται από την υπερσυγκέντρωση δυναμικού, κεφαλαίων και πόρων στις μητροπολιτικές περιφέρειες της χώρας, ενώ η αδυναμία προσέλκυσης σημαντικών επενδύσεων επιτείνει το φαύλο κύκλο χαμηλής ανάπτυξης.

Όπως δείχνουν τα στοιχεία της Ακαθάριστης Προστιθέμενης Αξίας, η ευρύτερη οικονομία της περιφέρειας χαρακτηρίζεται από περιορισμένη διαφοροποίηση της παραγωγικής βάσης. Υπάρχει σχετική εξειδίκευση σε τομείς χαμηλής προστιθέμενης αξίας (όπως η πρωτογενής γεωργία, κτηνοτροφία, αλιεία και η διοίκηση), ενώ συνεχίζεται η τάση αποδυνάμωσης της μεταποίησης και η αδυναμία προσέλκυσης βιομηχανικών επενδύσεων. Παράλληλα η ανεπαρκής ανάπτυξη βασικών μεταφορικών και ενεργειακών δραστηριοτήτων και υποδομών, σε συνδυασμό με τη χαμηλή αξιοποίηση τεχνολογίας και καινοτομίας και την υπο-ειδίκευση σε τομείς γνώσης και καινοτομίας (για τη δημιουργία σταθερών και καλά αμοιβόμενων θέσεων εργασίας), διαμορφώνουν την όλη αρνητική κατάσταση.

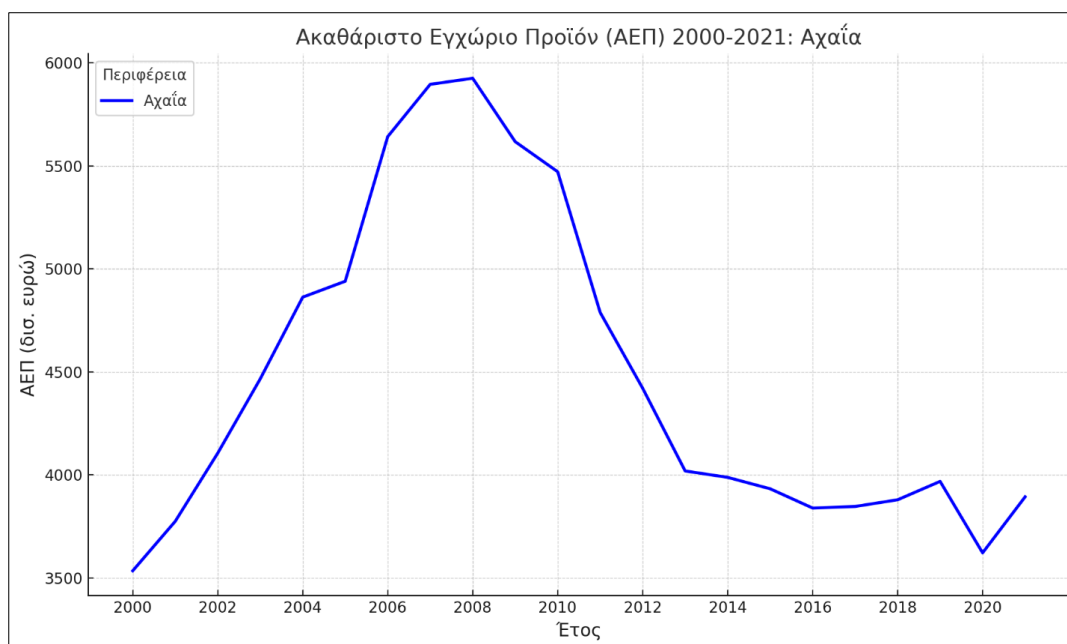
Κλάδος (Κωδικός NACE - Όνομα)	Ελλάδα	Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία στη Δυτική Ελλάδα	Ποσοστό Συμμετοχής Κλάδου στη συνολική ΑΠΑ (%)	Συμμετοχή στην εγχώρια ΑΠΑ (%)	LQ (ΑΠΑ Δυτικής Ελλάδας / επικράτειας)
A - Γεωργία	7801	878	11,3	0,5	2,56
B-E - Βιομηχανία / Ενέργεια	31180	1269	4,1	0,7	0,93
ΣΤ - Κατασκευές	3526	195	5,5	0,1	1,26
Ζ-Θ - Εμπόριο / Μεταφορές / Εστίαση	45931	1815	4	0,9	0,9
Ι - Ενημέρωση & Επικοινωνία	6468	146	2,3	0,1	0,51
Κ - Χρηματοοικον. Δραστηριότητες	8981	203	2,3	0,1	0,51
Λ - Ακίνητη Περιουσία	29475	1230	4,2	0,6	0,95
Μ-Ν - Επιστημονικές & Υποστηρικτικές	10637	271	2,5	0,1	0,58
Ξ-Π - Δημόσια Διοίκηση / Εκπαίδευση / Υγεία	33340	1760	5,3	0,9	1,2
Ρ-Υ - Πολιτισμός / Άλλες Υπηρεσίες	6069	299	4,9	0,2	1,12
	183408	8066		4,4	

Πηγή: Στοιχεία ΕΛΣΤΑΤ για το έτος 2022.

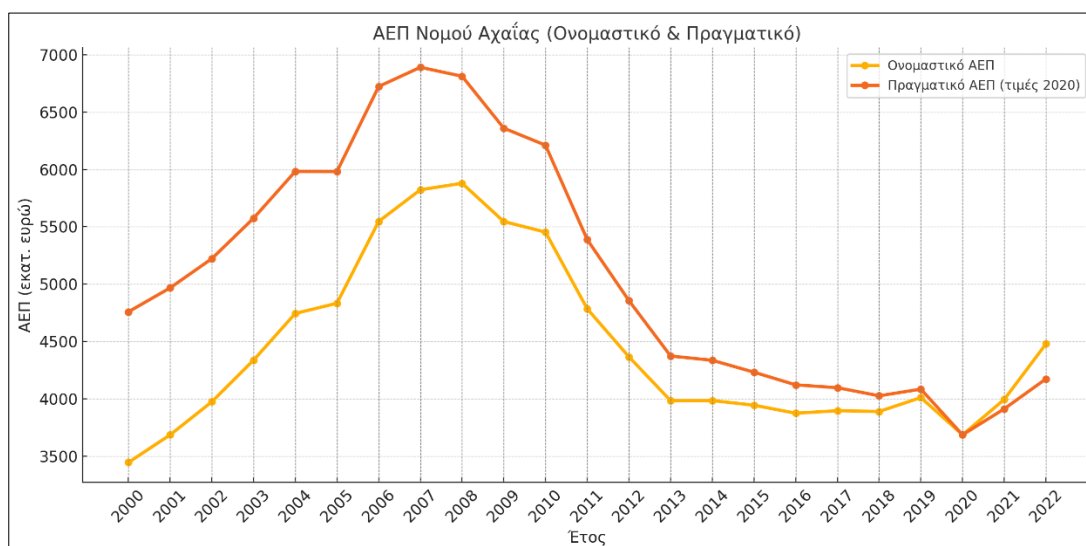
Η οικονομία της Αχαΐας, κατά τα **δέκα έτη** που ακολούθησαν την κρίση του 2008 μπήκε σε μεγάλη ύφεση και σημείωσε σημαντική απώλεια του οικονομικού της δυναμισμού.

Από το 2020 διαγράφει μια **τροχιά βραδείας ανάκαμψης**, κυρίως σε ονομαστικούς όρους, ενώ **σε πραγματικούς όρους παρέμεινε σε στασιμότητα ως το 2022**.

Οι ανασταλτικοί παράγοντες, η περιορισμένη σύνδεση της περιοχής με εθνικές και διεθνείς αλυσίδες αξίας και η απουσία ισχυρών εξαγωγικών κλάδων έχουν συμβάλει στην **επί δεκαετία καθήλωση του ΑΕΠ** σταθερά κάτω από **4,5 δισ. ευρώ** και στη μείωση της σχετικής συμμετοχής της στο εθνικό ΑΕΠ (από 2,5 % το 2000 σε **2,14 % το 2021**). Συγκριτικά με Νομούς άλλων περιφερειών όπως η Αττική και το Νότιο Αιγαίο, που επωφελούνται από την τουριστική ανάπτυξη, τη συγκέντρωση κεφαλαίου και την ανάπτυξη της κτηματαγοράς, η Αχαΐα καταγράφει οικονομική στασιμότητα.

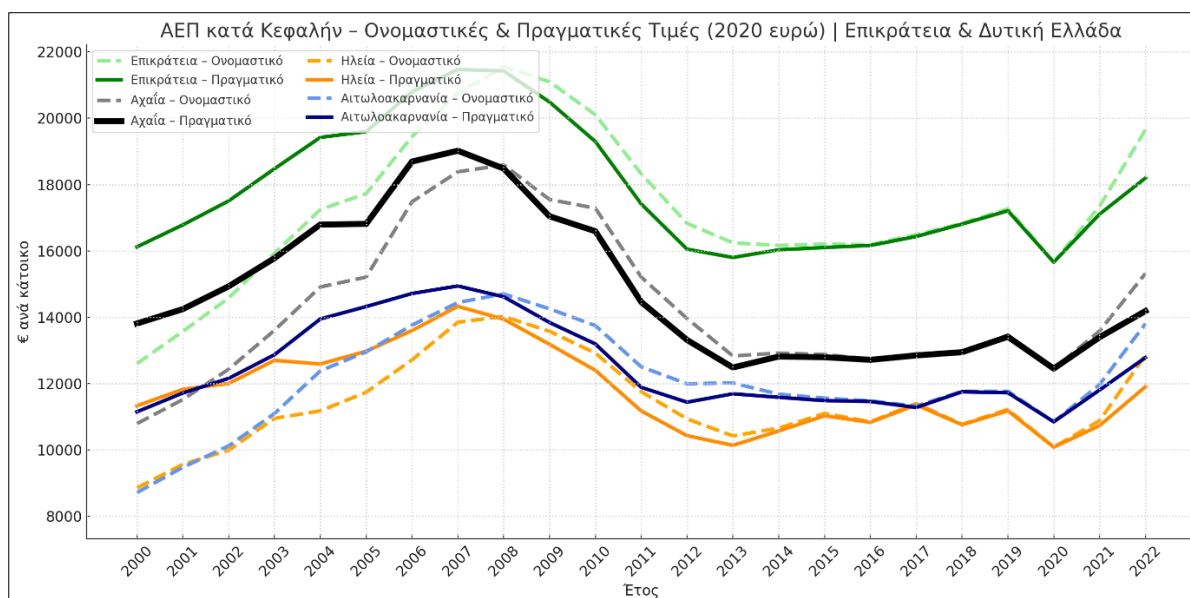
Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ 2025. Το προσωρινό ΑΕΠ για το 2022 είναι 4,4 δισ. ευρώ

Πηγή: Στοιχεία ΕΛΣΤΑΤ, Ιδία επεξεργασία.

Πηγή: Στοιχεία ΕΛΣΤΑΤ, Ιδία επεξεργασία

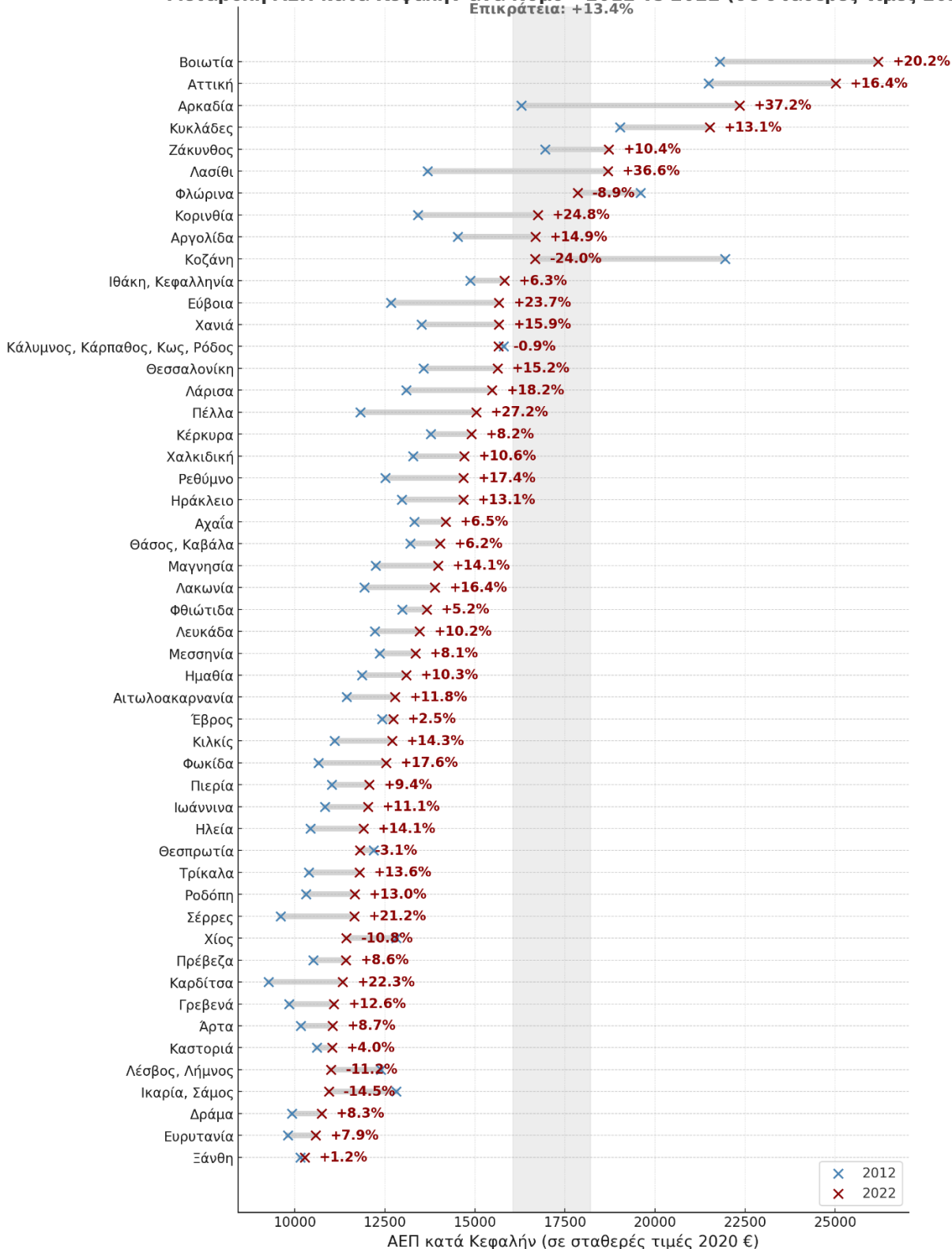
Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ 2025 (Τα στοιχεία του έτους 2022 είναι προσωρινά)¹.

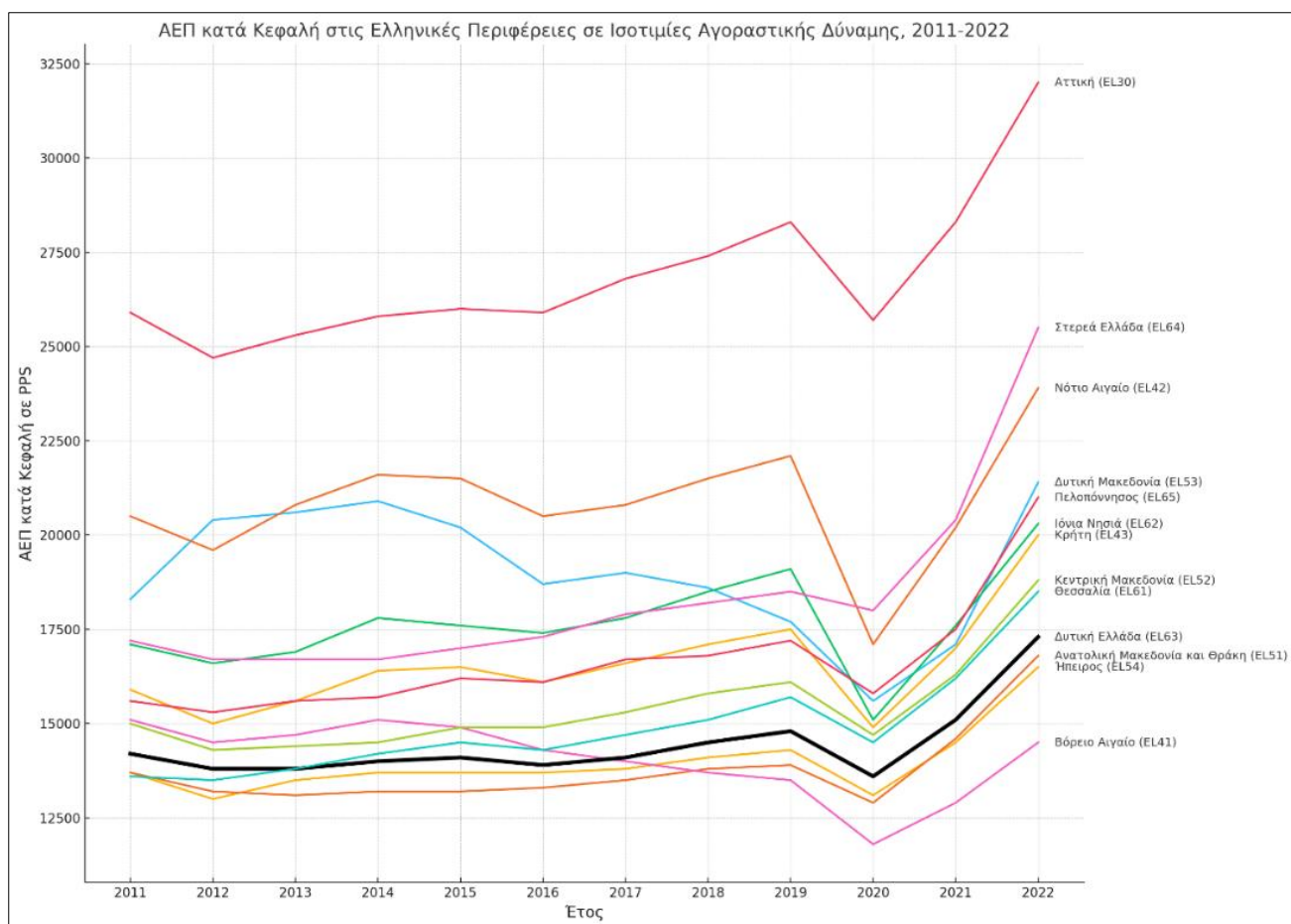
Η Αχαΐα μεταξύ των ετών 2012-2022, υπολείπεται στη σχετική θέση ως προς το εθνικό κατά κεφαλήν ΑΕΠ μεταξύ των νομών της χώρας, τόσο σε απόλυτους αριθμούς όσο και προς τον ρυθμό μεταβολής. (Βλ. Διάγραμμα).

¹Οι πραγματικές τιμές υπολογίστηκαν μέσω αποπληθωρισμού των ονομαστικών τιμών της ΕΛΣΤΑΤ με χρήση του δείκτη αποπληθωριστή ΑΕΠ της Παγκόσμιας Τράπεζας (έτος βάσης 2020 = 100). Ο υπολογισμός ανά κάτοικο της ΕΛΣΤΑΤ βασίζεται στον εκτιμώμενο πληθυσμό στις 30/6 κάθε έτους, σύμφωνα με την Απογραφή 2011. Για τα έτη 2021-2022, χρησιμοποιήθηκε ο μέσος όρος των τριμηνιαίων στοιχείων των Εθνικών Λογαριασμών. Η σειρά διατηρείται ενιαία, καθώς δεν έχει ακόμη αναθεωρηθεί με βάση την Απογραφή 2021, λόγω έλλειψης επικαιροποιημένων ενδιάμεσων δεδομένων. Τα στοιχεία ΑΕΠ έχουν αναθεωρηθεί με έτος βάσης το 2020=100 και έτος αναφοράς το 2021

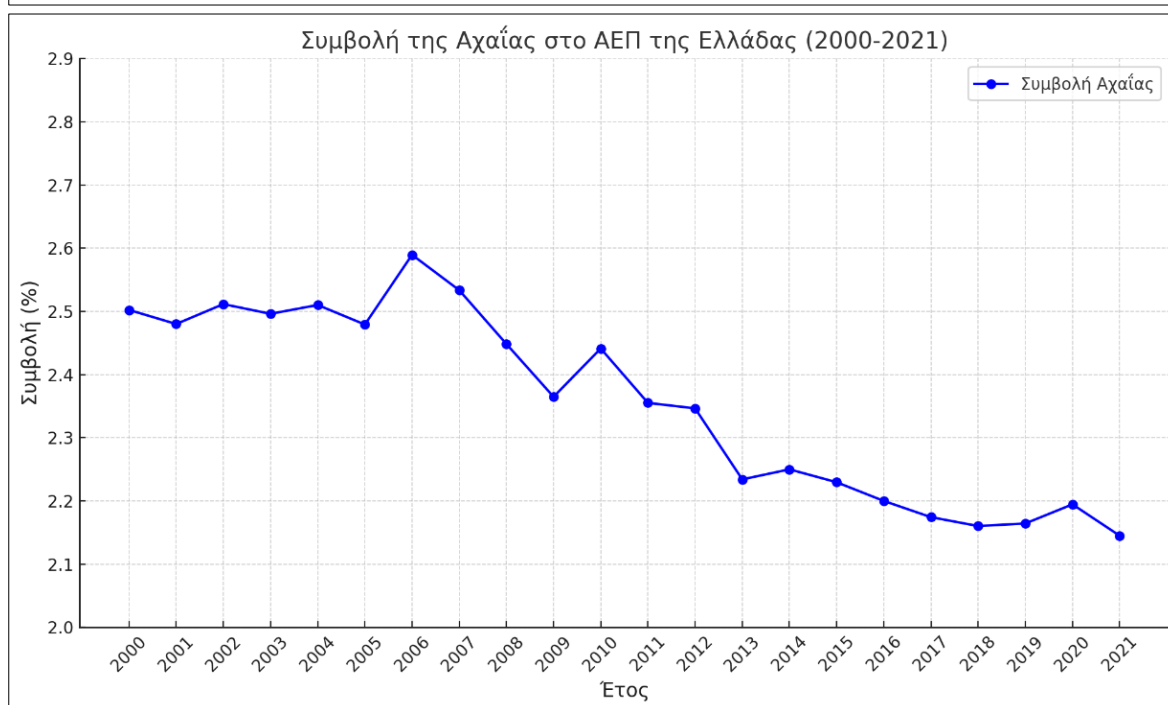
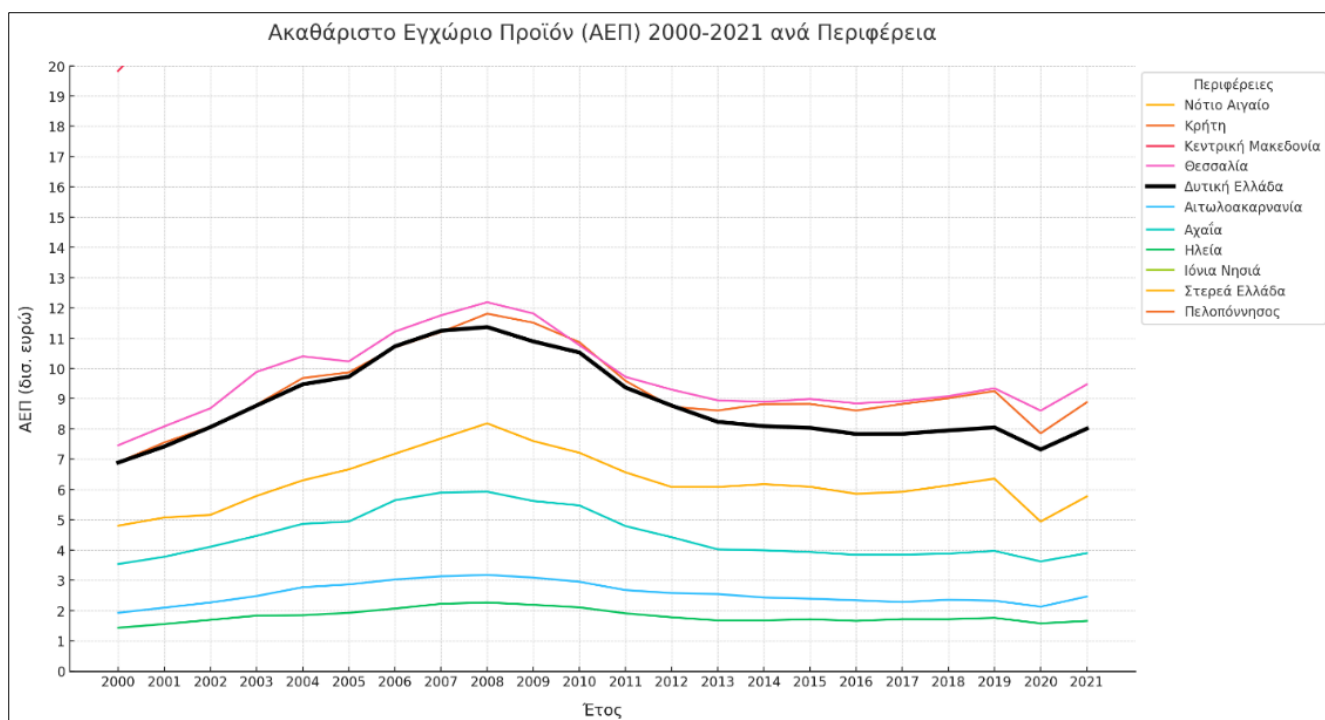
Μεταβολή ΑΕΠ κατά Κεφαλήν ανά Νομό - 2012 vs 2022 (σε σταθερές τιμές 2020)

Επικράτεια: +13.4%

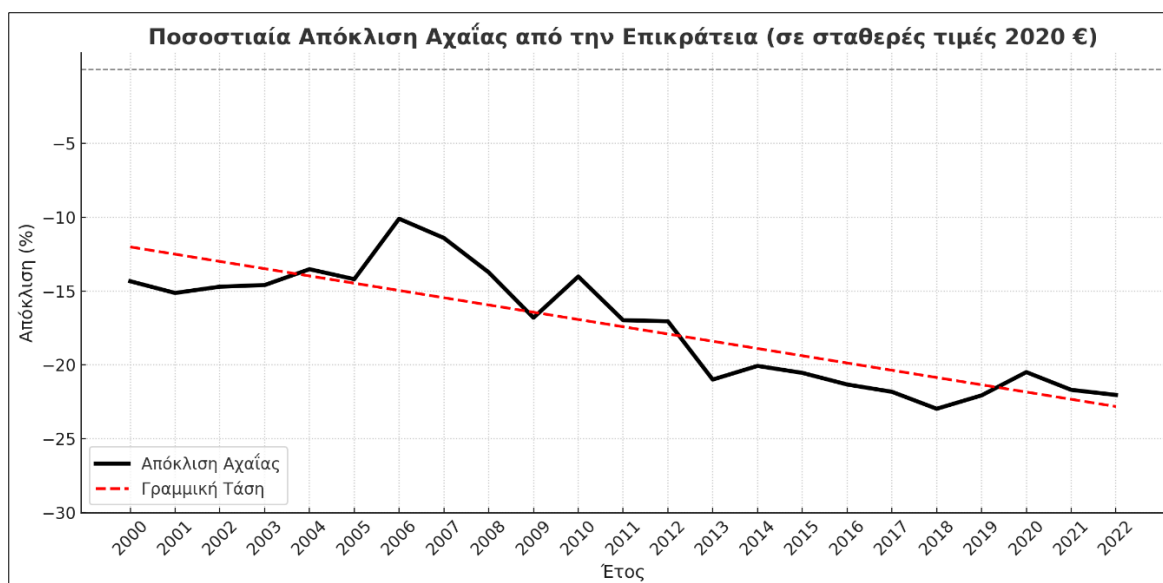

Πηγή: Eurostat 2025.

Πηγή: Στοιχεία ΕΛΣΤΑΤ 2024

Πηγή: Στοιχεία ΕΛΣΤΑΤ, Ιδία επεξεργασία.

Ειδικότερα, συγκριτικά με τον εθνικό μέσο όρο, κατά την περίοδο 2000-2022 το κατά κεφαλήν ΑΕΠ της Περιφερειακής Ενότητας Αχαΐας παρουσιάζει **τάση αυξανόμενης απόκλισης**. Η απόκλιση της Αχαΐας παραμένει αρνητική σε όλη την περίοδο και επιδεινώνεται ιδίως μετά το 2020, υποδηλώνοντας συστηματική υστέρηση σε σχέση με το εθνικό μέσο. Η ανοδική φάση μετά την πανδημία, 2021-2022, χαρακτηρίζεται από ξαφνική επιδείνωση της θέσης της Αχαΐας. Το κατά κεφαλήν ΑΕΠ αυξάνεται με πολύ χαμηλότερο ρυθμό από τον μέσο όρο της χώρας, γεγονός που υποδεικνύει την **αδυναμία της τοπικής οικονομίας να επωφεληθεί από την ανάκαμψη σε εθνικό επίπεδο**.

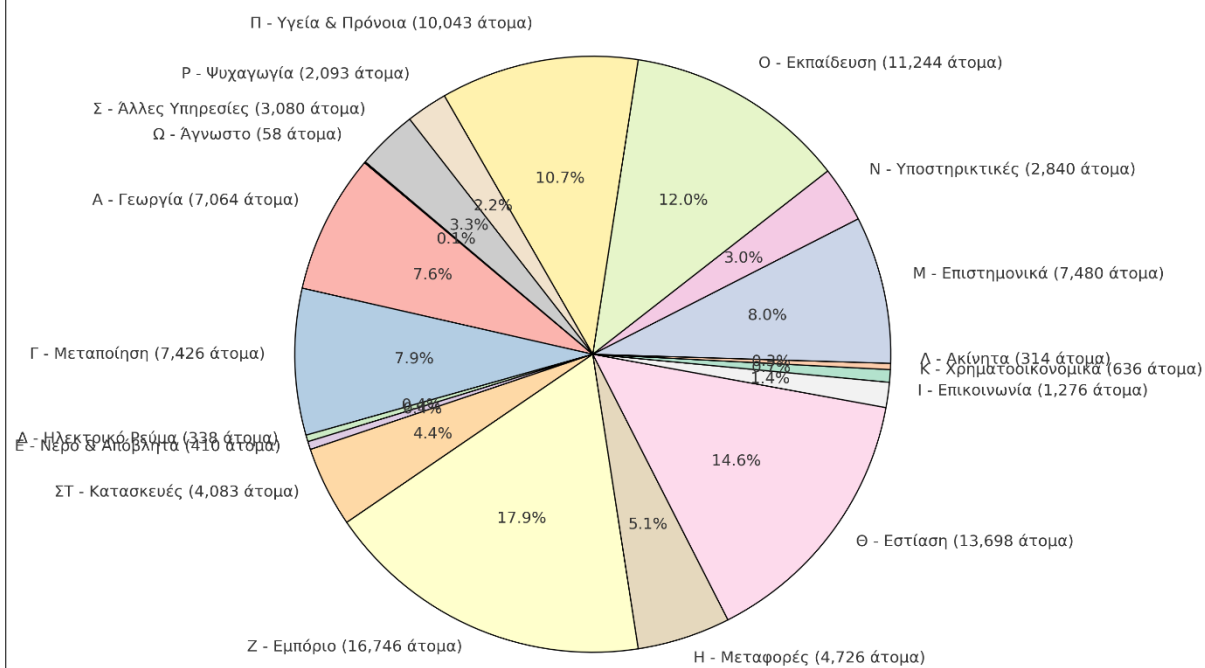
Η ανάλυση ομάδων σύγκλισης (convergence clusters) των νομών της Ελλάδας με βάση τη χρονοσειρά του πραγματικού κατά κεφαλήν ΑΕΠ (2000–2022) αποπληθωρισμένα με το δείκτη της ΕΚΤ (έτος βάσης 2020) επιτρέπει τον εντοπισμό διακριτών τροχιών περιφερειακής ανάπτυξης και αποκαλύπτει ότι **οι νομοί δεν συγκλίνουν όλοι στον ίδιο στόχο**, αλλά διαμορφώνουν υπο-ομάδες (clubs) με παρόμοια οικονομική πορεία.

Οι ομάδες που προέκυψαν είναι οι εξής:

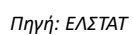
- (1) οικονομικά ισχυροί νομοί «εθνικοί πρωταθλητές» με υψηλό ΑΕΠ,
- (2) περιφέρειες μέτριας δυναμικής όπως η Αχαΐα – με αστικά κέντρα και μικτή επίδοση και
- (3) νομοί με χαμηλό ΑΕΠ και περιορισμένη δυναμική.

Η Αχαΐα εντάσσεται στη ομάδα 2 που χαρακτηρίζεται από μέτρια και κάτω σύγκλιση, χωρίς σταθερή και ισχυρή σύγκλιση προς τους οικονομικά πιο ανεπτυγμένους νομούς. Η θέση αυτή δείχνει στασιμότητα σε επίπεδο ευημερίας και ενέχει τον κίνδυνο “παγίδας ανάπτυξης”: **η περιφέρεια δεν είναι τόσο φτωχή για να προσελκύσει ισχυρότερη χρηματοδότηση μέσω μεταβιβάσεων ή της πολιτικής Συνοχής, αλλά ούτε αρκετά ισχυρή για να ενταχθεί στις ανταγωνιστικές οικονομίες της χώρας.**

Κατανομή Απασχολούμενων ανά Οικονομικό Κλάδο (ΠΕ Αχαΐας)

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ 2022 Δραστηριότητα κατά κλάδο rev.2

3. Πρόταση ειδικής αναπτυξιακής παρέμβασης

Για την αναστροφή του αρνητικού σεναρίου της παγίωσης της στάσιμης κατάστασης και της μέτριας ανάκαμψης απαιτείται να σχεδιαστεί μια ολοκληρωμένη, στοχευμένη και πολυεπίπεδη στρατηγική οικονομικής ανάπτυξης που θα συνδυάζει:

(α) την ενίσχυση της οικονομικής ανταγωνιστικότητας και αποτελεσματικότητας της τοπικής οικονομίας, μέσω επενδύσεων προτεραιότητας σε υποδομές, κατάρτιση και καινοτομία,

ταυτόχρονα με,

(β) ταχύτατες θεσμικές και συστημικές διορθωτικές κινήσεις σε κρίσιμους παράγοντες που περιορίζουν την οικονομική δραστηριότητα στην περιοχή.

Ειδικότερα προτείνεται:

- να επικεντρωθεί η τοπική αναπτυξιακή στρατηγική στον όσο το δυνατόν πιο γρήγορο **μετασχηματισμό** της τοπικής οικονομίας μέσω της **δημιουργίας νέων τομέων οικονομικού πλεονεκτήματος** (περιοχές τεχνολογικής αιχμής και υψηλής προσδοκώμενης ανάπτυξης), όπως:
 - ο τομέας τουρισμού-φιλοξενίας με εξειδίκευση στον βιώσιμο και εναλλακτικό τουρισμό, την «αργυρή οικονομία», τον πολιτισμό και τη δημιουργική βιομηχανία,
 - η τεχνητή νοημοσύνη και τα κέντρα δεδομένων,
 - η ευφυής γεωργία και η υψηλής προστιθέμενης αξίας αγροδιατροφή, (στροφή από τη μαζική παραγωγή στην ποιοτική επεξεργασία και πιστοποίηση),
 - η βιώσιμη ενέργεια, η βιώσιμη αξιοποίηση των δασών, η κλιματική προσαρμογή και η θαλάσσια οικονομία και βιοοικονομία.
- να **ολοκληρωθούν και να αναβαθμιστούν οι συγκοινωνιακές και μεταφορικές υποδομές** (αεροδρόμιο, λιμάνια, σιδηροδρομική σύνδεση, αστικές υποδομές).
- να προταχθεί στην ατζέντα της κυβέρνησης η **προσέλκυση εισερχόμενων άμεσων επενδύσεων στην περιοχή** και να εκπονηθεί ο σχετικός σχεδιασμός με αύξηση της έντασης των κινήτρων του νέου «Αναπτυξιακού Νόμου» και άλλα χρηματοδοτικά εργαλεία.
- να δοθούν κίνητρα για την **αύξηση της κλίμακας και του αριθμού των δραστηριοποιούμενων επιχειρήσεων**.
- να υποστηριχθεί η περιοχή για να αποτιμήσει, αναπτύξει, προστατεύσει και αξιοποιήσει επαρκώς το πλούσιο **φυσικό κεφάλαιο** στον χερσαίο, ορεινό, δασικό, θαλάσσιο και αγροτικό χώρο, αλλά και ειδικότερα να αναπτύξει τις αναγκαίες καινοτόμες δράσεις κλιματικής ουδετερότητας προσαρμογής και ανθεκτικότητας για την εξασφάλιση έναντι καταστροφικών κινδύνων.
- να ενισχυθεί και να επικεντρωθεί η **κατάρτιση του ανθρώπινου δυναμικού**, των νέων και των αποφοίτων των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων, σε τοπικά αναγκαίες ειδικότητες.
- να εκπονηθούν **προγράμματα εκπαίδευσης επιχειρηματιών και προσωπικού** των επιχειρήσεων στις νέες τεχνολογίες (π.χ. αξιοποίηση της τεχνητής νοημοσύνης στις ΜΜΕ) και βελτίωσης της απόδοσης.
- να συστηματοποιηθούν οι δράσεις **στήριξης της οικογένειας, της πρόνοιας και της παιδικής προστασίας, για την αντιμετώπιση των δημογραφικών προκλήσεων** και της γήρανσης του πληθυσμού.

Οι προτεινόμενες παρεμβάσεις στο πλαίσιο του ΤΟΠΣΑ απαιτούν **ταχεία ωρίμανση και αξιόπιστο μηχανισμό παρακολούθησης της υλοποίησης**. Επιπλέον, δεδομένου του διαπιστωμένου χρηματοδοτικού κενού τόσο σε δημόσιες όσο και σε ιδιωτικές επενδύσεις (fundinggap), καθίσταται αναγκαία η κινητοποίηση συμπληρωματικών εθνικών και ευρωπαϊκών πόρων, πέραν των υφιστάμενων κατανομών που εμφανίζουν περιορισμένη αναπτυξιακή επίπτωση. Προτείνεται η εκπόνηση εξειδικευμένης μελέτης χρηματοδοτικής στρατηγικής και ανακατανομής των διαθέσιμων πόρων, καθώς και η αξιοποίηση τεκμηριωμένης μεθοδολογίας χωρικής στόχευσης σε επίπεδο χώρας².

²Η μεθοδολογία αυτή δύναται να βασιστεί σε ιεράρχηση περιοχών προτεραιότητας (π.χ. βάσει ανάλυσης κοινωνικοοικονομικών και περιβαλλοντικών δεικτών, τυπολογίας περιοχών, πολυκριτηριακής αξιολόγησης και

Δημιουργία ειδικού μηχανισμού ενίσχυσης ικανοτήτων και συστημικής υποστήριξης της νέας περιφερειακής πολιτικής (technical assistance facility). Προτείνουμε να διερευνηθεί η δυνατότητα έκτακτης στήριξης της χώρας στον τομέα των καινοτόμων εργαλείων περιφερειακής πολιτικής και της ενίσχυσης αναπτυξιακών ικανοτήτων (capacity building) & μεταφοράς τεχνογνωσίας σε τοπικό επίπεδο σε κρίσιμα περιφερειακά κέντρα όπως στην Αχαΐα, ως περιοχής πιλότου για την υποστήριξη της διπλής σύγκλισης και πολύπλευρης ανθεκτικότητας σε εθνικό επίπεδο, μέσω της συγκρότησης πόλου ανάπτυξης και ανθεκτικότητας στο δυτικό τμήμα της χώρας. Η υποστήριξη μπορεί να προέλθει από τους αναπτυξιακούς οργανισμούς στους οποίους μετέχει η χώρα π.χ. μέσω ΓΔ Μεταρρυθμίσεων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και του Urbanpractice της Παγκόσμιας Τράπεζας (βλ. σχετική μελέτη πλαισίου συστημικής ενίσχυσης ικανοτήτων, έκθεση [WorldBank, 2024](#)).

4. Υλοποιούμενα έργα και παρεμβάσεις

Μελετήσαμε εκτενώς τις υφιστάμενες εντάξεις έργων, στην πλατφόρμα erga.gov.gr, στο Ταμείο Ανθεκτικότητας και Ανάκαμψης, στο ΠΔΕ, στο ΕΣΠΑ και ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας, στο ΣΣ ΚΑΠ, αλλά και τις εξελίξεις όσον αφορά στις στρατηγικές μεταφορικές υποδομές της περιοχής μας που βρίσκονται στην ευθύνη του Υπερταμείου και αφετέρου τα στρατηγικά αναπτυξιακά κείμενα που αφορούν στην περιοχή μας, όπως το Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού της Δυτικής Ελλάδας, το ΓΠΣ Πάτρας, την Στρατηγική Έξυπνης και Εξειδίκευσης της Περιφέρειας, το ΠΕΣΠΚΑ, και τα τεχνικά και αναπτυξιακά προγράμματα των ΟΤΑ και τις στρατηγικές ΟΧΕ και ΟΧΕ ΒΑΑ και Τοπικά Σχέδια LEADER και συγκεντρώσαμε τις απόψεις των υπολοίπων παραγωγικών φορέων, τη γνώμη ειδικών, τις απόψεις των επιχειρήσεων, της βιομηχανίας και των εκπροσώπων των ακαδημαϊκών ερευνητικών φορέων.

Διαπιστώσαμε ότι τα επιμέρους υλοποιούμενα έργα και παρεμβάσεις έχουν στρατηγική στόχευση και θετική συμβολή στη στήριξη της τοπικής οικονομίας, επιχειρηματικότητας και απασχόλησης, ωστόσο:

(α) είναι σχετικά περιορισμένης κλίμακας, παραμένουν αυστηρά και ανελαστικά προσδιορισμένα εντός των πολυετών χρηματοδοτικών πλαισίων και δεν έχουν τα πολλαπλασιαστικά οφέλη και χαρακτηριστικά των άμεσων μεγάλων δημόσιων και ιδιωτικών επενδύσεων που έχει ανάγκη η περιοχή.

(β) δεν επαρκούν από μόνα τους να επιτύχουν την παραγωγική αναδιάρθρωση και την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας. Διότι λείπουν τα επαρκή χρηματοδοτικά και άλλα αναγκαία κίνητρα, οι αναγκαίες μεγάλης κλίμακας επενδύσεις σε υποδομές και οι απαραίτητες συνολικές επιχειρησιακές και οι τεχνολογικές πλατφόρμες για την αναβάθμιση του τοπικού προϊόντος και της παραγωγικότητας, καθώς και της κλίμακας και της εξειδίκευσης της ιδιωτικής οικονομίας σε ανοδικούς κλάδους.

(γ) δεν καλύπτουν το χρηματοδοτικό έλλειμμα τόσο σε απόλυτα και σε συγκριτικά ποσά. Έλλειμμα που προκύπτει από την άνιση επένδυση εθνικών και τομεακών πόρων και πολιτικών στις ελληνικές περιφέρειες. Η Π.Δ.Ε. (εν συγκρίσει με πιο αναπτυγμένες περιφέρειες όπως τα νησιά, ή η Περιφέρεια Θεσσαλίας πριν και μετά τον Daniel), ελάχιστη στήριξη ανασυγκρότησης έχει λάβει κατά τα τελευταία σετομείς όπως οι υποδομές υδάτων, τα εγγειοβελτιωτικά, ο κλάδος ενέργειας, ο αγροτικός τομέας και η διαχείριση φυσικού κεφαλαίου.

Αναλύσαμε όλα τα δεδομένα που τέθηκαν υπόψη μας (σε τροποποιημένη ανάλυση PESTLE). Καταγράψαμε τους κύριους ανασταλτικούς παράγοντες καθώς και τα υφιστάμενα και δυνητικά πλεονεκτήματα της περιοχής. Προτείνουμε η έκτακτη μεσοπρόθεσμη αναπτυξιακή παρέμβαση για την Αχαΐα (έως το έτος 2031), ως εύλογο, να κινηθεί πάνω και πέρα από τις ήδη υλοποιούμενες δράσεις και παρεμβάσεις των ΕΔΕΤ, του ΠΔΕ και του ΠΕΠ.

γεωχωρικών δεδομένων). Η προσέγγιση αυτή θα συμβάλει στην καλή στόχευση, επικέντρωση και αποτελεσματικότητα των παρεμβάσεων, με γνώμονα την αναπτυξιακή συνοχή και την ισόρροπη κατανομή των διαθέσιμων πόρων.

Ειδικότερα όσον αφορά στο πλαίσιο του ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας 2021-2027, κρίνουμε ότι δεν πρέπει να διαταραχθεί η μέχρι τώρα υλοποίηση, αλλά να ενισχυθεί χρηματοδοτικά περαιτέρω, ειδικά σε ό,τι αφορά την Αχαΐα, με εξειδίκευση των νέων παρεμβάσεων στους τομείς ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος, ενώ **η χρηματοδότηση απαιτούμενων παρεμβάσεων μεγάλης κλίμακας** σε τομείς εθνικών προτεραιοτήτων (όπως μεταφορές, υποδομές υδάτων, χωρικές επενδύσεις, πολεοδομικές παρεμβάσεις, διατήρηση φυσικού κεφαλαίου), **να αναληφθεί χρηματοδοτικά από τις αντίστοιχες εθνικές τομεακές πολιτικές και το ταμείο Ανάκαμψης** για την επίτευξη καλύτερης επικέντρωσης, προσθετικότητας πόρων και αναλογικότητας.

5. Κρίσιμοι ανασταλτικοί παράγοντες (εμμένουσες διαχρονικές προκλήσεις)

Ως πλέον σημαντικούς παράγοντες οι οποίοι χρήζουν άμεσης και συστηματικής αντιμετώπισης και διόρθωσης διακρίνουμε τα εξής:

Η μεγάλη χωρική ασυμμετρία και ανισορροπία με το συγκρότημα της Αθήνας που επιτείνεται διαρκώς χωρίς συστηματικά μέτρα εξισορρόπησης. Οι οικονομίες κλίμακας του αστικού συγκροτήματος της Αθήνας και οι ανώτερες υποδομές προσελκύουν την οικονομική δραστηριότητα σε όλους τους κρίσιμους τομείς ενώ παρά τις ενδείξεις κορεσμού π.χ. υψηλού κόστους κατοικίας, δεν παρατηρούνται επαρκή χωρικά «spillovers» οικονομικής δραστηριότητας προς την Αχαΐα. Ο εντεινόμενος υπερσυγκεντρωτισμός της Αθήνας, όπου έχει εγκατασταθεί, όλο το εισαγωγικό εξαγωγικό εμπόριο της χώρας και διαθέτει την απόλυτη υπεροχή στα μεγάλα Κέντρα logistics και τα Κέντρα Δεδομένων, τη φαρμακοβιομηχανία κ.ά. Η απόλυτη εξάρτηση της Δυτικής Ελλάδας από την Αθήνα, το αεροδρόμιο των Αθηνών και το Λιμένα Πειραιά, καθιστούν απλό ευφημισμό, τα περί «τρίτου αναπτυξιακού πόλου» της χώρας, του λεγόμενου Δυτικού άξονα ή της Πάτρας ως κύριας «Δυτικής Ευρωπαϊκής Πύλης της χώρας». Ενδεικτικά αναφέρουμε πως η αντιστοιχία των οικονομικών μεγεθών όλης της Αχαΐας με εκείνη του ευρύτερου λεκανοπεδίου είναι υποδεέστερη τη σχέσης 1 προς 35.

Μακροχρόνια καθήλωση των μεγάλων δημόσιων έργων επί πολλές δεκαετίες, όπως της σύγχρονης γραμμής υψηλών ταχυτήτων και επενδύσεις άνω των 600 εκ € που σταμάτησε αδόξως η κατασκευή τους από σωρεία μελετητικών λαθών, διαδικασιών κακής οργάνωσης του ΟΣΕ-ΕΡΓΟΣΕ, υπερβάσεις και καθυστερήσεις και ολιγωρία σε αβάσιμες τοπικιστικές αντιδράσεις. Τα ίδια περίπου συνέβησαν και με την Ολυμπία Οδό και ιδίως στο τμήμα Πατρών –Πύργου όπου σημειώθηκε τρομερή οπισθοδρόμηση με την περίφημη νότια χάραξη και τον σκανδαλώδη κατακερματισμό των εργολαβιών με αποτέλεσμα το έργο να εκτελείται με 25χρονη καθυστέρηση. Ανάλογη κατάσταση με ανολοκλήρωτες υποδομές και απουσία μεγάλων επενδύσεων παρατηρείται σε υποδομές ενέργειας και αξιοποίησης των υδάτων για άρδευση με εξοικονόμηση και αυτοματισμό. Παρατηρούνται μεγάλες καθυστερήσεις στις ιδιωτικοποιήσεις και στην αξιοποίηση ακίνητης περιουσίας που βρίσκεται στο χαρτοφυλάκιο του Υπερταμείου /ΤΑΙΠΕΔ (Λιμάνια, αεροδρόμιο, εκτάσεις γης ικανές να προσελκύσουν μεγάλες επενδύσεις στον τομέα τουρισμού και αλλού). Παρατηρούνται ακόμα ελλείψεις στο δευτερογενές δίκτυο μεταφορικών υποδομών στις υποδομές ενέργειας και υδάτων, αλλά και τις υποδομές στον πολιτισμό, στις τηλεπικοινωνίες κ.α.

Απουσία αναπτυξιακής παρέμβασης αποκατάστασης μετά από τις φυσικές καταστροφές και τα οικονομικά σοκ. Η Αχαΐα ειδικότερα, ουδέποτε συνήλθε και ουδέποτε έλαβε στήριξη για να ανακάμψει από το βαρύ πλήγμα της αποβιομηχάνισης του τέλους του 20^{ου} αιώνα, ενώ οι πόροι του Ταμείου Μολυβιάτη 180 εκ € που προορίζονταν για την ανασυγκρότηση της όμορης Ηλείας και Αχαΐας από τις καταστροφικές πυρκαγιές, διετέθησαν αλλού.

Συνεχίζεται η αποβιομηχάνιση και η υποεπένδυση στη μεταποίηση στα περιφερειακά αστικά κέντρα της Πάτρας και του Αιγίου, η μη στήριξη και μη παροχή κινήτρων στη ΒΙΠΕ και το ΒΙΟΠΑ. Η κατάσταση επιτείνεται από την πληθώρα των άτυπων βιομηχανικών και μεταφορικών συγκεντρώσεων σε Ρίον, Δρέπανο, Οβρυά, Χάραδρο, Μείλιχο, Παραλία-Παναγίτσα πλησίον μεγάλης περιμετρικής οδού κ.α.

Το υψηλό ενεργειακό κόστος και ο αποκλεισμός από την διείσδυση και αξιοποίηση των ΑΠΕ και η καθυστερημένη και ελάχιστη επέκταση του δικτύου φυσικού αερίου στη περιοχή μας. Η βιομηχανία, οι επιχειρήσεις και τα νοικοκυριά καταβάλουν υψηλό κόστος λόγω των τρεχουσών υψηλών τιμών ενέργειας, του αποκλεισμού της περιοχής από το δίκτυο φυσικού αερίου και την απουσία προμηθευτή και κατά προτεραιότητα αδειοδότησης των τοπικών ενεργειακών κοινοτήτων και συνεταιρισμών επιχειρήσεων, ΟΤΑ και πολιτών.

Διοικητικός κατακερματισμός σε Πελοπόννησο, Δυτική Ελλάδα, Ιόνια Νησιά και έλλειμμα περιφερειακής ταυτότητας. Κρίσιμος παράγοντας για την επιτυχία οποιονδήποτε παρεμβάσεων είναι η ενίσχυση (α) της διοικητικής ικανότητας των ΟΤΑ σε πόρους και εξειδικευμένο προσωπικό (η οποία θα πρέπει να συμβαδίζει με την αντίστοιχη παραχώρηση αρμοδιοτήτων για την ταχεία υλοποίηση αναπτυξιακών έργων τόσο αυτοτελώς αλλά και μέσω των Αναπτυξιακών τους Οργανισμών και (β) ενίσχυση του υπερτοπικού και συνεργατικού ρόλου της τοπικής αυτοδιοίκησης, που μπορεί να λειτουργήσει ως δύναμη υποστήριξης για την επάνοδο της ευρύτερης Δυτικής Ελλάδας σε πιο βιώσιμη αναπτυξιακή τροχιά.

Υποτονική ανάκαμψη και διαρθρωτική στασιμότητα. Η επίπτωση της κρίσης του 2008 παραμένει εμφανής: η τοπικά παραγόμενη αξία παραμένει κατά 30% χαμηλότερη σε σχέση με τα προ κρίσης επίπεδα. Μετά την πανδημία, η περιφέρεια συνεχίζει να αποκλίνει από τις πιο αναπτυγμένες περιοχές της χώρας. Ο ονομαστικός ρυθμός ανάπτυξης είναι μόλις 2%, ενώ διαβρώνεται από τον πληθωρισμό, υποδηλώνοντας ουσιαστική οικονομική στασιμότητα σε πραγματικούς όρους.

Ανεπάρκεια οικονομικών κλίμακας και επενδυτικής δραστηριότητας. Οι τοπικές οικονομικές δραστηριότητες παρουσιάζουν περιορισμένο μέγεθος και εξειδίκευση, ιδίως στον τουρισμό. Οι ιδιωτικές και παραγωγικές επενδύσεις παραμένουν ελάχιστες, ενώ ο ιδιωτικός τομέας είναι μικρός συγκριτικά με άλλες περιφέρειες. Η οικονομία στηρίζεται δυσανάλογα στον δημόσιο τομέα, τόσο στο ΑΕΠ υπηρεσιών όσο και στην απασχόληση.

Χαμηλή διασύνδεση παραγωγής, καινοτομίας και τουρισμού. Η καινοτομία δεν έχει ουσιαστική διείσδυση στον παραγωγικό ιστό, ενώ οι διασυνδέσεις μεταξύ έρευνας, εκπαίδευσης και παραγωγής είναι περιορισμένες. Το τοπικό πλέγμα αξίας (αγροτικά προϊόντα, πολιτισμός, τουρισμός) παραμένει ασύνδετο, με περιορισμένο εξαγωγικό προσανατολισμό. Η περιοχή δεν αξιοποιεί το τουριστικό της δυναμικό λόγω ελλιπούς προβολής και απουσίας στρατηγικών επενδύσεων. Αυξημένο κόστος εργασίας, έλλειμμα εργατικών χεριών, ζητήματα κοινωνικής συνοχής και ένταξης.

Δημογραφικές πιέσεις και κοινωνική αποδυνάμωση. Η περιφέρεια αντιμετωπίζει έντονα προβλήματα στο πεδίο των ανθρωπίνων πόρων και της κοινωνικής συνοχής:

- Χαμηλή συμμετοχή των νέων και των γυναικών στην αγορά εργασίας, γεγονός που περιορίζει το διαθέσιμο ανθρώπινο δυναμικό.
- Έλλειμμα εργατικών χεριών σε βασικά επαγγέλματα, ιδίως στον αγροτικό τομέα, που υπονομεύει την τοπική παραγωγική βάση.
- Αποτυχία κοινωνικής ένταξης των Ρομά, καθώς το Εθνικό Σχέδιο ουσιαστικά δεν εφαρμόζεται, με αποτέλεσμα την ένταση των κοινωνικών ανισοτήτων.
- Γήρανση και μείωση του πληθυσμού, με αρνητικό μεταναστευτικό ισοζύγιο, που εντείνει την ερήμωση και την αναπτυξιακή αδυναμία σε κρίσιμες περιοχές.

Η οικονομική και πληθυσμιακή συρρίκνωση της ορεινής ενδοχώρας και της ευρύτερης ενδοχώρας της Δυτικής Ελλάδας ταυτόχρονα με το αυξανόμενο και κόστος προσαρμογής στην κλιματική κρίση και στις φυσικές καταστροφές που πλήττουν την περιοχή. Στην ευρύτερη περιφέρεια της Δυτικής Ελλάδας οι 14 από τους 19 Δήμους έχουν ραγδαία μειούμενο και γηράσκοντα πληθυσμό, σύμφωνα με μελέτη του ΙΤΑ του Οκτωβρίου 2024, με στοιχεία του 2021, στη Δυτική Ελλάδα οι Δήμοι Καλαβρύτων, Αρχαίας Ολυμπίας, Ζαχάρως Ανδρίτσαινας-Κρεστένων, Ερυμάνθου και Θέρμου βρίσκονται σε δημογραφική διακινδύνευση με υψηλή γήρανση του πληθυσμού (λόγος ατόμων άνω των 60 ετών προς νέους κάτω των 20 ετών).

Πληθυσμός Δήμων Π.Ε. Αχαΐας	2011	2021	Μεταβολή
Πατρέων	213.984	215.923	0,91%
Αιγιαλείας	49.872	46.989	-5,78%
Δυτικής Αχαΐας	25.916	25.634	-1,09%
Ερυμάνθου	8.877	8.208	-7,54%
Καλαβρύτων	11.045	9.224	-16,49%
Σύνολο	309694	305979	-1,20%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Οργανωσιακό έλλειμμα και απουσία συντονισμού σε συστημικό επίπεδο: τα πολλά θεσμικά εμπόδια και οι δυσλειτουργίες, η απουσία τοπικού οικονομικού μάντζμεντ για την τοπική ανάπτυξη και την παρακολούθηση και υλοποίηση του προγενέστερου σχεδιασμού και η δυστοκία λήψης και συμμετοχής στα κέντρα αποφάσεων, δυσχεραίνουν την προσπάθεια αντιμετώπισης αναπτυξιακών εμποδίων.

Έλλειμμα περιφερειακής πολιτικής και περιφερειακών δεδομένων στη χώρα. Η χωρική απόκλιση συνεχώς διευρύνεται από την ασύμμετρη συγκέντρωση δυναμικού και πόρων σε μερικές μόνο περιφέρειες της χώρας, και αγνοούνται οι πολιτικές χωρικής συνοχής και σύγκλισης.

Εμφανής είναι η πλήρης αδυναμία προσέλκυσης σημαντικών επενδύσεων στην περιφέρεια και έτσι δημιουργείται έναν φαύλος κύκλος χαμηλής ή μηδαμινής ανάπτυξης. Συνεχώς διευρύνονται οι ανισότητες, και μειώνεται η ανταγωνιστικότητα της περιφέρειας σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο και μειώνεται η προοπτική βελτίωσης της ποιότητας ζωής του πληθυσμού. Οι ασκηθείσες και ασκούμενες πολιτικές δεν πέτυχαν να επιφέρουν τη «διπλή σύγκλιση» και κινδυνεύουν και πάλι, εκτός και υπάρξει ριζική αναθεώρηση του αναπτυξιακού μείγματος σε πολλά πεδία πολιτικής. Όλα τα ανωτέρω δυσμενή και επαχθή συμβάντα από κοινού, επιβάλλουν την ανάγκη χάραξης μιας σύγχρονης περιφερειακής αναπτυξιακής πολιτικής, με πολλαπλές πρωτοβουλίες και δράσεις και συνολική αναθεώρηση της στρατηγικής χωρικής ανάπτυξης με στοχευμένες επενδύσεις.

Έλλειμμα δεικτών και δεδομένων που χρήζει συμπλήρωσης. Πριν από όλα υπάρχει σοβαρό έλλειμμα καταγραφής, μελέτης, ερμηνείας και ανάλυσης οικονομικών, κοινωνικών και περιβαλλοντικών δεδομένων και δεικτών σε τοπικό επίπεδο, σε επίπεδο περιφερειακής ενότητας (NUTS 3) καθώς και σε επίπεδο λειτουργικών χωρικών ενότητων και αστικών περιοχών. Τα δεδομένα και οι δείκτες είναι απαραίτητα για την τεκμηρίωση της τοπικής δραστηριότητας και την οικονομική ανάλυση τουλάχιστον σε επίπεδο περιφέρειας και νομού. Παρά την ανάπτυξη του εθνικού κτηματολογίου, τη θεσμοθέτηση παρατηρητηρίου δεικτών αυτοδιοίκησης, τα ανοικτά γεωχωρικά δεδομένα, το γρήγορο Ίντερνετ και το ruralinternet, η κατάσταση παραμένει ως προς τη χρήση δυναμικών δεικτών παραμένει στάσιμη.

Διάγραμμα. Ενδεικτική απεικόνιση δομικών ανασταλτικών παραγόντων για την ανάκαμψη της Αχαΐας που χρήζουν αντιμετώπισης

Η παραγωγικότητα της τοπικής οικονομίας στην Αχαΐα αντανακλά το γενικότερο εθνικό επίπεδο αλλά και ειδικότερα τις μακροχρόνιες ελλείψεις σε κρίσιμες υποδομές, σε επενδυτικά εργαλεία, σε διασύνδεση με την ΕΤΑΚ και σε αποτελεσματικούς μηχανισμούς ενίσχυσης των τοπικών επιχειρήσεων. Η παρατηρούμενη υστέρηση δεν συνιστά ενδογενή ανεπάρκεια, αλλά αποτέλεσμα μακροχρόνιων ελλειμμάτων πολιτικής.

Η Αχαΐα, με το υψηλό ανθρώπινο κεφάλαιο, το πανεπιστημιακό οικοσύστημα και τη γεωγραφική της θέση, διαθέτει όλες τις προϋποθέσεις για ταχεία παραγωγική αναβάθμιση, εφόσον υπάρξει ένα συνεκτικό πρόγραμμα ανασυγκρότησης. Για την ανάσχεση και αντιστροφή της αναπτυξιακής υστέρησης κρίνουμε επιβεβλημένη

- την επικέντρωση της αναπτυξιακής προσπάθειας τόσο σε νέες επενδύσεις που μπορούν να μετατρέψουν την περιοχή σε πόλο ανάπτυξης και να αναδείξουν τα ισχυρά και υπαρκτά πλεονεκτήματα, αλλά και
- την ταυτόχρονη επικέντρωση μας στην άρση των αναφερόμενων εμποδίων, θεσμικών και επιχειρησιακών αδυναμιών που συνιστούν εμπόδιο στην ανάπτυξη βιώσιμης οικονομικής δυναμικής για την περιοχή.

6. Η Θέση της Αχαΐας

Η Αχαΐα, με το αστικό συγκρότημα της Πάτρας και τη συνολική οικονομική δομή που συνθέτουν η Αιγιάλεια, τα Καλάβρυτα, ο Ερύμανθος και η πεδιάδα της Δυτικής Αχαΐας, **αποτελεί εν δυνάμει τον τρίτο αναπτυξιακό πόλο της χώρας**, και βρίσκεται στο κέντρο του λεγόμενου Δυτικού Άξονα της χώρας.

Η οικονομική και γεωγραφική ενότητα της Αχαΐας διαθέτει **αδιαμφισβήτητα πλεονεκτήματα** στα οποία συγκαταλέγονται:

- Η **διασύνδεση** με την Ιταλία και δυνητικά με τα Δυτικά Βαλκάνια και τη Δυτική Ευρώπη.
- Η **δραστηριοποίηση 5.000 επιχειρήσεων** σε διαφοροποιημένους κλάδους βιοτεχνίας, μεταποίησης, εμπορίου, υπηρεσιών.
- Η **παρουσία δημόσιων ερευνητικών και ακαδημαϊκών ιδρυμάτων** τα οποία συμβάλλουν διαχρονικά στην έρευνα και τεχνολογική αναβάθμιση της χώρας, αλλά και μέσω της κοινότητας επιχειρήσεων στους τομείς του λογισμικού, των υλικών και της υψηλής τεχνολογίας και η υψηλή ποιότητα του εργατικού δυναμικού.
- Η περιοχή διαθέτει ιδιαίτερα πλούσιο **φυσικό κεφάλαιο**, με ορεινούς όγκους και τοπία μεγάλης οικολογικής και τουριστικής αξίας (προστατευόμενες περιοχές της Βόρειας Πελοποννήσου, του Χελμού, Ερυμάνθου, Βουρραϊκού, το Ιόνιο, ο Πατραϊκός και Κορινθιακός Κόλπος). Ωστόσο, απουσιάζει ένας ενεργός μηχανισμός περιβαλλοντικής διαχείρισης και ανάδειξης (πολύ αδύναμο αποτύπωμα του αρμόδιου Οργανισμού Φυσικού Περιβάλλοντος και Κλιματικής Αλλαγής/ΟΦΥΠΕΚΑ), ενώ τα δασαρχεία υπολειτουργούν σε ρόλο και στόχευση.
- Η υψηλή **ποιότητα, μοναδικότητα και ισχυρή παράδοση** που χαρακτηρίζει την τοπική παραγωγή στον αγροδιατροφικό κλάδο, στα γαλακτοκομικά προϊόντα (Φέτα Καλαβρύτων) και στον κλάδο αμπέλου και οίνου και τα κηπευτικά.
- Το **πολιτισμικό κεφάλαιο** που συμπυκνώνουν τα πολιτιστικά μνημεία της Πάτρας, της Αιγιάλειας και της Δυτικής Αχαΐας και οι ιστορικοί τόποι των Καλαβρύτων της Αγίας Λαύρας, του Μεγάλου Σπηλαίου. Η πολιτιστική δυναμική της Πάτρας με το εξαιρετικό Καρναβάλι της και τις καλές τέχνες. Η εγγύτητα προς τους πολιτισμικούς θησαυρούς της Αρχαίας Ολυμπίας, των Δελφών και πλείστων άγνωστων αρχαιολογικών χώρων και θρησκευτικών μνημείων, Ιερών Μονών και μεσαιωνικών μνημείων, Φρουρίων κ.ά.
- Η **συνδεσιμότητα** μέσω του λιμένα Πατρών, του εποχικού αεροδρομίου του Αράξου και των κρίσιμων ηλεκτρικών διασυνδέσεων με την Ιταλία.
- Η **γεωστρατηγική και γεωοικονομική αξία** της περιοχής που καθιστούν κρίσιμο πλεονέκτημα για τη στρατηγική θέση της Ελλάδας στην ανατολική Μεσόγειο δημιουργώντας προοπτικές ανάπτυξης, εμβάθυνσης της συνεργασίας με χώρες-στρατηγικούς εταίρους και στρατηγικών επενδύσεων στο λιμάνι και το αεροδρόμιο του Αράξου.

Ταυτόχρονα αναγνωρίζουμε την ανάγκη στρατηγικής σύνδεσης (strategiccoupling) της περιοχής με τις οδηγούσες δυνάμεις (drivingforces) στην ευρωπαϊκή και παγκόσμια οικονομία:

- η ραγδαία τεχνολογική εξέλιξη στους τομείς της τεχνητής νοημοσύνης, του αυτοματισμού, της ενέργειας και της ηλεκτροκίνησης,
- ο ενεργειακός μετασχηματισμός σε απεξάρτηση από τον άνθρακα και τα ορυκτά καύσιμα,
- η αναγκαιότητα συστημικής προσαρμογής για την αντιμετώπιση της κλιματικής κρίσης και αστάθειας,
- οι ραγδαίες κοινωνικές αλλαγές (γήρανση, δημογραφική ύφεση) στο δυτικό κόσμο και ιδίως στο χώρο της νότιας Ευρώπης,
- οι αλλαγές προτεραιοτήτων στην ευρωπαϊκή πολιτική που επέρχονται συνεπεία των γεωπολιτικών αλλαγών, των νέων τεχνολογιών και της αναθεώρησης των παραγωγικών ορίων και δυνατοτήτων.

7. Προτεινόμενοι άξονες δράσεων και παρεμβάσεων

Επισημαίνουμε κατ'αρχήν ότι τα ακόλουθα έργα και οι παρεμβάσεις είναι **απόλυτης προτεραιότητας** για την ανάσχεση της στάσιμης κατάστασης στην οποία βρίσκεται η οικονομία της περιοχής μας και συνδυαστικά θα συμβάλλουν στην επίτευξη πολλαπλασιαστικού αναπτυξιακού αποτελέσματος τόσο για την περιοχή όσο και για τη χώρα.

7.1. Οργανωτικό Πλαίσιο και Στρατηγική Προσέγγιση για την οικονομική ανάπτυξη της Αχαΐας

Καταγράφουμε ως κεντρικό στόχο της τοπικής αναπτυξιακής στρατηγικής, την επίτευξη ισχυρής, κοινωνικά ισόρροπης και ανθεκτικής ανάπτυξης, μέσω της επέκτασης της οικονομικής δραστηριότητας σε νέους τομείς δημιουργίας αξίας και οικονομικού πλεονεκτήματος, της βελτίωσης της απασχόλησης και των δράσεων μείωσης κοινωνικοοικονομικών ανισοτήτων.

Θεωρούμε ως κρίσιμο για την επίτευξη του στόχου να αναβαθμιστεί η Αχαΐα στις εγχώριες και διεθνείς αλυσίδες αξίας και να βελτιωθεί και ενισχυθεί η παραγωγική βάση σε επίπεδο ευρύτερης χωρικής αναφοράς και συγκρότησης πραγματικού Δυτικού Άξονα Πελοποννήσου, Ιονίων Νήσων, Ηπείρου με υπέρβαση διοικητικών διαιρέσεων και αδυναμιών.

Στον πυρήνα της στρατηγικής προτείνουμε ένα μοντέλο ανάπτυξης που να αξιοποιεί τις τοπικές ιδιαιτερότητες και το ανθρώπινο δυναμικό, να συνδυάζει στρατηγικές δημόσιων επενδύσεων και συμπράξεων με τον ιδιωτικό τομέα, με την ενίσχυση της τοπικής σύμπραξης επιχειρηματικότητας και της καινοτομίας σε βασικούς και αναδυόμενους κλάδους οικονομικής δραστηριότητας και πλέγματα παραγωγικών δραστηριοτήτων.

Δημιουργία κόμβου ανάλυσης κοινωνικοοικονομικών δεδομένων: Η αναπτυξιακή προσπάθεια θα πρέπει να υποστηρίζεται από αναλυτικό κόμβο κοινωνικοοικονομικών δεδομένων και δεικτών για την αξιολόγηση της κατάστασης, εναλλακτικών σεναρίων και την παρακολούθηση της προόδου υλοποίησής της. Ο κόμβος ανάλυσης θα συμβάλει ακόμα στην εκτίμηση των χωρικών και περιφερειακών επιπτώσεων των ασκούμενων πολιτικών και των επιχειρηματικών αποφάσεων μέσω ενός συστήματος αξιολόγησης, το οποίο μπορεί να εναρμονιστεί με τη μεθοδολογία του ΟΟΣΑ (Territorial Impact Assessment). Το Επιμελητήριο Αχαΐας συντάσσει ειδικό σχέδιο για την ανάπτυξη του Κόμβου.

Ειδικότερα για τη συστηματική παρακολούθηση των πολιτικών της υπαίθρου, προτείνουμε να συγκροτηθεί **κέντρο συντονισμού της ανθεκτικότητας της υπαίθρου**: σε συνδυασμό με τον κόμβο δεδομένων και να αναλάβει αναλύσεις rural proofing για τον καλύτερο συντονισμό δράσεων και παρεμβάσεων με γνώμονα τις επιπτώσεις στην ύπαιθρο.

Άμεση τεχνική συνδρομή. Έχει παρατηρηθεί αδυναμία των Δήμων και άλλων δυνητικών δικαιούχων των δημοσίων χρηματοδοτήσεων να ωριμάσουν έργα κρίσιμα για την τοπική οικονομική ανάπτυξη. Πρέπει η Κυβέρνηση και η ΠΔΕ να σχεδιάσουν σε συνεργασία με τους Δήμους μία διαδικασία (ανεύρεση πόρων και ειδικών τεχνικών εταιρειών-συμβούλων) για την ωρίμανση κρίσιμων τεχνικών έργων για την τοπική οικονομική ανάπτυξη. Η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας υλοποίησε δράση στο συγκεκριμένο αντικείμενο με σημαντικά και απτά αποτελέσματα στην ταχεία ωρίμανση έργων (οδικά, περιβαλλοντικά, αναπλάσεις χώρων, υδραυλικά κτλ), η οποία αποτελεί καλή πρακτική και πρέπει να ενισχυθεί.

Συστηματικός και συμμετοχικός τοπικός αναπτυξιακός σχεδιασμός. Προτείνουμε:

- Εισαγωγή μεθοδολογίας συμμετοχικού σχεδιασμού για την προετοιμασία της υλοποίησης των αναγκαίων παρεμβάσεων.
- Εισαγωγή κριτηρίων φιλικότητας στον τελικό χρήστη και στο κοινό-στόχος σε όλες τις φυσικές και ψηφιακές παρεμβάσεις που υλοποιούνται.
- Θεσμοθέτηση τακτικών συναντήσεων παραγωγικών φορέων για τον στρατηγικό σχεδιασμό της περιοχής, σε θεματικές συναντήσεις, με πρόσκληση σε ειδικούς εμπειρογνώμονες και ομολόγους τους για τη μεταφορά βέλτιστων πρακτικών καθώς και με την κυβέρνηση για τον απαραίτητο συστημικό συντονισμό των επιλεγμένων παρεμβάσεων.
- Θεσμική συνεργασία και διαπεριφερειακό συντονισμό και προγραμματισμό με την Περιφέρεια Πελοποννήσου και τα Ιόνια Νησιά για έργα και δράσεις προτεραιότητας κοινού ενδιαφέροντος (στον πολιτισμό, τον τουρισμό, τον αναπτυξιακό σχεδιασμό, την κυκλική οικονομία).
- Διερεύνηση της δυνατότητας ειδικού αιτήματος προς τους διεθνείς αναπτυξιακούς οργανισμούς για την υποστήριξη ειδικού προγράμματος ενίσχυσης ικανότητας (capacitybuilding) με μεταφορά τεχνογνωσίας στον τομέα αστική και περιφερειακή ανάπτυξη (Παγκόσμια Τράπεζα, urbanunit, LEED ΟΟΣΑ).

7.2. Ολοκλήρωση αναγκαίων Υποδομών Μεταφορών και Συγκοινωνιών

- **Σιδηροδρομική σύνδεση με απαραίτητο ορίζοντα ολοκλήρωσης το 2027:** Αποτελεί επείγουσα ανάγκη η άμεση σύνδεση της πόλης της Πάτρας και του Αιγίου με το σιδηρόδρομο με επέκταση της σιδηροδρομικής γραμμής προς Λιμένα Πατρών, Αεροδρόμιο Αράξου, ΒΕΠΕ και Πύργο. Να ληφθεί άμεσα η απόφαση για τη σιδηροδρομική σύνδεση με το κέντρο της Πάτρας και το Λιμάνι με βάση τις βέλτιστες διεθνείς πρακτικές και την εφικτότητα των προτεινόμενων λύσεων λαμβάνοντας υπόψη τη μελέτη των Πολυτεχνείου Ζυρίχης, Πατρών, Κολωνίας και ΕΜΠ με τον τίτλο CODEPATRAS. Κάθε καθυστέρηση απαξιώνει την πόλη, αποκλείει το λιμάνι από χερσαία διασύνδεση στις πολυτροπικές μεταφορές και στερεί αναπτυξιακές ευκαιρίες από την περιοχή και τη χώρα. Η αστική περιοχή της Πάτρας διαθέτει πλήθος άλλων δημοσίων χώρων για την ανάπτυξη πάρκων: παράκτιων κατά μήκος της παραλιακής ζώνης, παραποτάμιων σε Γλαύκο, Χάραδρο, Μείλιχο, Νερομάνα κ.α, και ημιορεινών πολύ μικρού κόστους και μεγάλου περιβαλλοντικού και κοινωνικοοικονομικού οφέλους, ενώ το περιβαλλοντικό όφελος από τη σιδηροδρομική σύνδεση είναι πολλαπλάσιο του όποιου μικρού κόστους.
- **Δημιουργία σταθμού εμπορευμάτων logistics στο λιμένα Πατρών, Αιγίου, Αεροδρόμιο Αράξου και Δρέπανο και σύνδεσή τους με το σιδηρόδρομο και το Αεροδρόμιο Αράξου:** Απαιτείται η ίδρυση σταθμού διαμεταφοράς, διαμετακόμισης και κέντρων διανομής στη βιομηχανική περιοχή Πατρών, στο βιοτεχνικό πάρκο Πατρών, στο Δρέπανο και στα λιμάνια Πατρών και Αιγίου. Η πολυτροπική διασύνδεσή τους θα ενισχύσει τη μεταφορική υποδομή της περιοχής, προσφέροντας γρήγορες ανταγωνιστικές λύσεις.
- **Ίδρυση εμπορευματικού σταθμού στο αεροδρόμιο Αράξου:** Υπογραμμίζουμε την ανάγκη ανάπτυξης του αεροδρομίου στην κατεύθυνση του **cargoport** για υψηλής προστιθέμενης αξίας αγροδιατροφικά προϊόντα, κλπ. Η ίδρυση ενός εμπορευματικού σταθμού στο αεροδρόμιο Αράξου θα αυξήσει την εξαγωγική ανταγωνιστικότητα των τοπικών αγροτικών προϊόντων και θα ενισχύσει τις εμπορικές σχέσεις με άλλες ελληνικές και ευρωπαϊκές αγορές. Επίσης, η αναβάθμιση του αεροδρομίου για την υποστήριξη της μεταφοράς προϊόντων θα συνεισφέρει στην ανάπτυξη της περιοχής. Η περιοχή παράγει ευπαθή προϊόντα (τρόφιμα) και είναι πολύ σημαντικό να μπορεί το προϊόν να παραδίδεται σε πρώτο χρόνο διατηρώντας την οικονομικής τους αξία. Το ΤΑΙΠΕΔ και το Υπουργείο Μεταφορών πρέπει να μελετήσουν το θέμα.
- **Λιμάνι Πάτρας:** Η αναβάθμιση του λιμένα Πατρών για φορτία εμπορευματοκιβωτίων (container), η κατασκευή μαρίνας και χώρου υποδοχής θαλαμηγών (megayacht), ο τερματικός σταθμός κρουαζιέρας και η υποδομή υποδοχής υδροπλάνων κινούνται στη σωστή κατεύθυνση αλλά πρέπει να επιταχυνθούν.
- **Να επιταχυνθεί η διαδικασία παραχώρησης του Λιμανιού της Πάτρας,** όπως ήδη έγινε επιτυχώς με την Ηγουμενίτσα, την Καβάλα, το Ηράκλειο, το Βόλο. Να διερευνηθεί η δυνατότητα στρατηγικής επένδυσης σε Λιμένα και Αεροδρόμιο. Κάθε υστέρηση στις αναγκαίες επενδύσεις οδηγεί στην απαξίωση του λιμανιού και υποβάθμιση της πόλης τόσο στον εγχώριο όσο και στο διεθνή ανταγωνισμό.
- **Αναβάθμιση Αερολιμένα Αράξου:** Προτείνουμε την ανάδειξη της αναβάθμισης του αερολιμένα Αράξου σε **βασική προτεραιότητα**, και αναμένουμε την ευόδωση εντός του 2025 του διαγωνισμού παραχώρησης της διαχείρισης, διότι αποτελεί όρο ανάπτυξης και προϋπόθεση για την αναβάθμιση της τοπικής οικονομίας. Ο υφιστάμενος σταθμός επιβατών στον αερολιμένα Αράξου είναι πεπαλαιωμένος και εντελώς ανεπαρκής σύμφωνα με πρόσφατη τεχνική έκθεση του ΤΑΙΠΕΔ, χρήζει άμεσων επενδύσεων για τη βελτίωση της ασφάλειας, της εξυπηρέτησης, της ποιότητας λειτουργίας και την υποστήριξη της αυξανόμενης επιβατικής κίνησης. Κρίσιμα στοιχεία για την μελλοντική εξέλιξη του αεροδρομίου, και κατά συνέπεια της δημιουργίας ωφελειών ή μη για την τοπική οικονομία όπως

έχουν περιγραφεί σε άλλα σημεία του παρόντος κειμένου, θα είναι τόσο οι όροι παραχώρησης του αεροδρομίου, όσο και τα χαρακτηριστικά του αναδόχου που θα αναζητηθούν.

- **Βελτίωση πρόσβασης στο Αεροδρόμιο:** Η άμεση μελέτη νέας ευθείας χάραξης και διασύνδεσης του αεροδρομίου Αράξου με τον κεντρικό οδικό άξονα Πατρών-Πύργου για ταχεία πρόσβαση στην Αχαΐα και την Πάτρα, την Αρχαία Ολυμπία και την Ηλεία θα ενισχύσει τον τουρισμό και την εξαγωγή των προϊόντων μας.Επισημαίνουμε την ανάγκη οδικής σύνδεσης Ολυμπίας Οδού και Αεροδρομίου Αράξου με σύγχρονες προδιαγραφές οδικής πρόσβασης και την ανάγκη σχεδιασμού σύνδεσης με μέσο σταθερής τροχιάς.
- **Ολοκλήρωση Αυτοκινητόδρομου Πατρών-Πύργου:** Με την ολοκλήρωση κατασκευής του αυτοκινητοδρόμου Πατρών-Πύργου απαιτείται η συμπλήρωση των βασικών παρεπόμενων έργων, όπως η κατασκευή του Κόμβου Κ7,η αποκατάσταση του κόμβου Μποζαϊτίκων της Μεγάλης Περιμετρικής, η ολοκλήρωση του Κόμβου του Ρίου καθόσον είσοδος προς την Πάτρα δεν υφίσταται. Και η κατασκευή του Κόμβου Κ3 στα Άνω Σιχαινά-Ξερόλακα με σύνδεση με την γειτονική Μικρή Περιμετρική Πάτρας σε απόσταση 1.600 μέτρων. Να δρομολογηθεί η επέκταση από Πύργο προς Καλό Νερό και Τσάκωνα για την ολοκλήρωση του κυκλώματος της Πελοποννήσου και την ενίσχυση του Δυτικού συγκοινωνιακού Άξονα.
- **Ειδική παρέμβαση για τη διαχείριση των επιπτώσεων των οδικών αξόνων:** Επισημαίνουμε ότι η ολοκλήρωση του αυτοκινητοδρόμου Πατρών-Πύργου δύναται να αποτελέσει γεγονός ορόσημο για την πολύπλευρη προσβασιμότητα στην περιοχή, ωστόσο θα χρειαστεί συντονισμένη δράση προκειμένου να μετριαστούν τα φαινόμενα «hubandspoke» τα οποία αναμένονται και ούτως ώστε να μεγιστοποιηθούν τα αναπτυξιακά οφέλη συνολικά για την περιοχή. Στο σημείο αυτό είμαστε σε επαφή με το Παρατηρητήριο Οδικών Αξόνων για την ανάλυση και πρόταση αναγκαίων παρεμβάσεων για τη βέλτιστη διαχείριση των χωρικών και κοινωνικοοικονομικών επιπτώσεων του μεγάλου αυτού έργου (εσωτερική μετανάστευση, ελκυστικότητα μικρότερων οικισμών, αμφίδρομη ενίσχυση των συνδεόμενων πόλων).
- **Αναδιαπραγμάτευση της Παραχώρησης προς τη Γέφυρα Α.Ε.:** Το μεγάλο τεχνικό έργο της Γέφυρα Ρίου-Αντιρρίου δεν έχει αποφέρει τα βέλτιστα οφέλη συνδεσιμότητας και λειτουργικής ολοκλήρωσης του χώρου λόγω ακριβών διοδίων διέλευσης που θα πρέπει να αντιμετωπιστούν. Για το σκοπό αυτό προτείνουμε να επιμηνυθεί η περίοδος παραχώρησης με ανάλογη μείωση των διοδίων, κατά το πρότυπο της αναδιαπραγμάτευσης της Αττικής Οδού. Με τη διαδρομή διάρκειας δύο και πλέον ωρών Αγρίνιου-Πάτρας (ΚΤΕΛ), ακυρώνονται τα πλεονεκτήματα της Γέφυρας. Παράλληλα πρέπει να **ανασχεδιαστούν οι συγκοινωνιακές γραμμές** Πάτρας-Μεσολογγίου-Αγρινίου-Ναυπάκτου, με υπερτοπικό σταθμό συγκοινωνιών στο Ρίον.
- **Αναβάθμιση της Οδού Πούντας-Καλαβρύτων σε συνδετήριο άξονα και ολοκλήρωση του κυκλώματος της ορεινής Αχαΐας:** Αναγνωρίζουμε την προσπάθεια που γίνεται για την αναβάθμιση της οδού Πούντας-Καλαβρύτων σε σύγχρονη οδική αρτηρία σύνδεσης με την Ολυμπία Οδό με προδιαγραφές ασφάλειας και την αναγκαία σήραγγα Κερνίτσας. Αναμένουμε την ανάθεση της σχετικής μελέτης σε εκπλήρωση της σχετικής δέσμευσης του κ. Πρωθυπουργού κατά την επίσκεψή του στα Καλάβρυτα και την ταχεία ωρίμαση του έργου. Ταυτόχρονα αναμένουμε τη χρηματοδότηση των παρεμβάσεων για την αναβάθμιση του οδικού κυκλώματος της ορεινής Αχαΐας (Πάτρα-Χαλανδρίτσα-Καλάβρυτα) το οποίο αποτελεί αίτημα του νομού.
- **Επιδότηση και αναβάθμιση αστικών και υπεραστικών συγκοινωνιών:** Υπενθυμίζουμε ότι το κόστος της απλής λεωφορειακής διαδρομής στην Πάτρα είναι 1,20 (Α ζώνη) και 1,60 ευρώ (Β ζώνη), από τα ακριβότερα στην Ελλάδα. Θεωρούμε ότι θα πρέπει να επιδοτηθεί το κόστος συγκοινωνιών όπως συμβαίνει με την Αθήνα και Θεσσαλονίκη.
- **Προμήθεια ηλεκτρικών λεωφορείων.** Επισημαίνουμε ότι το αστικό συγκρότημα της Πάτρας δεν εξυπηρετείται επαρκώς από την υπάρχοντα πεπαλαιωμένο στόλο του ΚΤΕΛ Πατρών. Προτείνουμε την προμήθεια 50 ηλεκτρικών λεωφορείων από τους μεγάλους αναπορρόφητους πόρους του Ταμείου Ανάκαμψης. Να διατεθούν στο ΚΤΕΛ Πατρών για τις γραμμές κορμού Πάτρα-Πανεπιστήμιο και

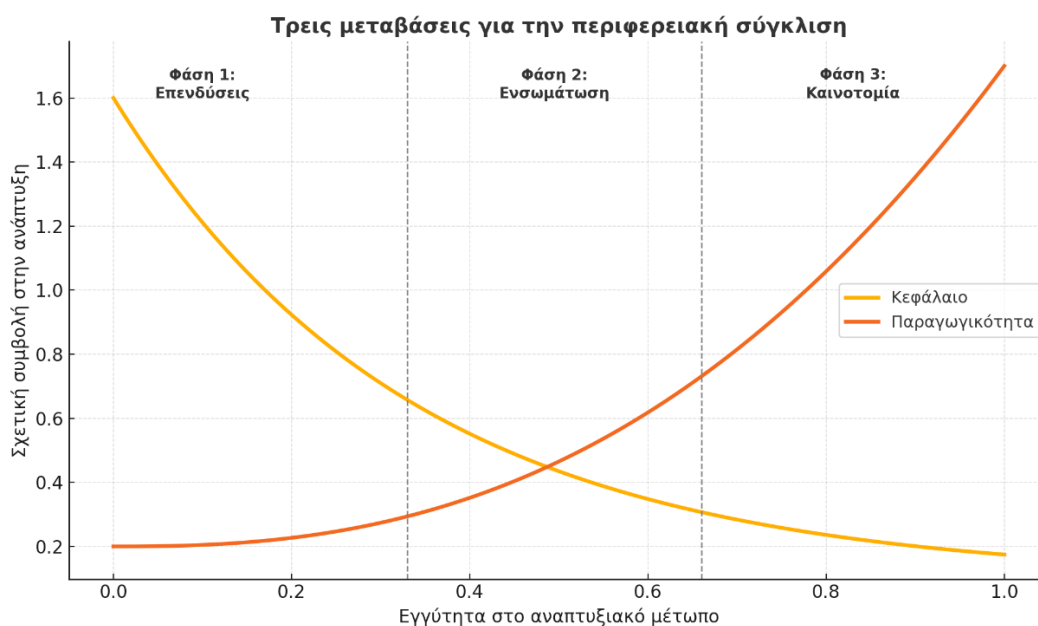
Νοσοκομείο, Πάτρα-Κουκούλι (πρώην ΤΕΙ) και Πάτρα-Αεροδρόμιο Αράξου με ανάλογη κρατική επιδότηση. Το μέτρο να χρηματοδοτηθεί με την ανάλογη κρατική επιδότηση του ΚΤΕΛ Πατρών, όπως σε Αθήνα, Θεσσαλονίκη και Χανιά.

- **Υπεραστικές Συγκοινωνίες:** Υπογραμμίζουμε ότι παραμένει η **ανάγκη μείωσης της χρονοαπόστασης της Πάτρας με την Αθήνα**, συνθήκη που αποτελεί σοβαρό ανασταλτικό παράγοντα στην πρόσβαση και ελκυστικότητα της περιοχής. Προτείνουμε την επίσπευση της κατασκευής του Υπεραστικού ΚΤΕΛ Ελαιώνα της Αθήνας/ΔΑΑ με μετεπιβίβαση στον εκεί σταθμό του Μετρό για την εξυπηρέτηση του επιβατικού κοινού διότι οι χρόνοι μετακίνησης είναι συχνά 3 ώρες, ακυρώνοντας το πλεονέκτημα της Ολυμπίας Οδού. Η επίσπευση είναι αναγκαία με δεδομένο ότι δεν υπάρχει σαφές χρονοδιάγραμμα ολοκλήρωσης της σιδηροδρομικής σύνδεσης της Πάτρας.
- **Ασφάλεια κίνησης πεζών:** Να εκπονηθεί σχέδιο ασφαλούς κίνησης πεζών στα αστικά κέντρα της περιοχής σύμφωνα με τα ευρωπαϊκά πρότυπα υγιών και ασφαλών πόλεων και την Ευρωπαϊκή Στρατηγική μείωσης των τροχαίων κατά 50 τοις εκατό μέχρι το 2030

Έργα προτεραιότητας:

- **Δημιουργία διαμετακομιστικών κόμβων logistics και εξαγωγών**
- **Ανάπτυξη αεροδρομίου Αράξου σε cargohub** για προϊόντα αγροδιατροφής υψηλής προστιθέμενης αξίας.
- **Σιδηροδρομική σύνδεση λιμένος και αεροδρομίου Αράξου.** Διερεύνηση αναβάθμισης privatetterminal εγκαταστάσεων Τιτάνα στο Δρέπανο και δημιουργία railyard για την υποδοχή logistics και εξυπηρέτηση πλοίων feeder.
- **Δημιουργία κέντρου logistics, διαμετακόμισης και υπηρεσιών προστιθέμενης αξίας (logisticshub)** με αξιοποίηση της έκτασης της Πειραιϊκής Πατραϊκής που ανήκει στον ΟΛΠΑ σε διαμετακομιστικό Κέντρο. Ένα διαμετακομιστικό κέντρο στο λιμάνι της Πάτρας μπορεί να αποτελέσει κόμβο μεταφοράς προϊόντων, διευκολύνοντας τη διακίνηση προϊόντων που παράγονται στην Αχαΐα και την Ηλεία. Αυτό θα ενισχύσει την ανάπτυξη του εμπορίου στην περιοχή.

7.3. Δημιουργία νέων τομέων οικονομικού πλεονεκτήματος

Πηγή: προσαρμογή από WDR 2024

Πέρα από τις παρεμβάσεις προτεραιότητας απαιτείται ως πρώτο άμεσο βήμα η **έκτακτη αναπτυξιακή στήριξη** για την ολοκλήρωση υποδομών, τη δημιουργία νέων τομέων οικονομικού πλεονεκτήματος και διαφοροποίησης για την περιοχή, ικανών να προκαλέσουν οικονομική ανάπτυξη και να μοχλεύσουν επιπλέον αναγκαία δημόσια και ιδιωτικά κεφάλαια στην τοπική οικονομία.

Προκειμένου όμως να προσεγγιστεί το διαρκώς κινούμενο μέτωπο που χωρίζει την περιφερειακή οικονομία από τις πλέον αναπτυγμένες οικονομίες (developmentfrontier) είναι αναγκαίο η έμφαση σε **υποδομές, βασικές υπηρεσίες, δημόσιες και ιδιωτικές επενδύσεις** να πλαισιώνεται από την **εισαγωγή τεχνολογίας και τεχνογνωσίας, τη βελτίωση της διοίκησης (επιχειρήσεων και οργάνωσης) και τον ψηφιακό μετασχηματισμό**, ενώ θα πρέπει να αυξηθεί η **ενδογενής παραγωγικότητα και να ενισχυθεί το δυναμικό καινοτομίας** με επίκεντρο την επιχειρηματικότητα, την έρευνα και το ανθρώπινο κεφάλαιο.

Οι τομείς αυτοί αναλύονται στα παρακάτω σημεία 3, 4, 5.

7.3.1. Ενίσχυση ανταγωνιστικότητας επιχειρήσεων και ανασυγκρότηση του αγροδιατροφικού παραγωγικού πλέγματος

Ανάπτυξη τοπικού συστήματος ποιότητας. Η Αχαΐα είναι γνωστή κυρίως για τα μοναδικά αγροτικά προϊόντα της όπως η φέτα των Καλαβρύτων, το ελαιόλαδο, τα κρασιά και η σταφίδα. Θεωρούμε σε συνέχεια των δεσμεύσεων του κ. Πρωθυπουργού ότι θα πρέπει να ενισχυθούν οι υγιείς συνεταιρισμοί για τη δημιουργία οικονομιών κλίμακας στη φέτα π.χ. ένα υπό ενιαία διαχείριση εργοστάσιο στα Καλάβρυτα για την αναβάθμιση της παραγωγής. Ενώ αντίστοιχα χρειάζεται συστηματική προσπάθεια για την αναβίωση της ελαιοκομίας στις αγροτικές περιοχές. Συμπληρωματικά στην ενίσχυση των Συνεταιρισμών θα απαιτηθεί ανάπτυξη τοπικού σήματος (brand) και η διεθνής προώθησή του.

Εκπόνηση masterplan υδάτων, αναβάθμιση και επέκταση Φράγματος Πηνειού με σύνδεση της Δυτικής Αχαΐας. Για την αντιμετώπιση των συνεπειών της κλιματικής κρίσης και τη βιωσιμότητα του αγροτικού τομέα, απαιτείται σύνδεση των καλλιεργειών της Δυτικής Αχαΐας με το φράγμα Πηνειού, όπως προέβλεπε το αρχικό σχέδιο του Φράγματος. Απαιτείται εξοικονόμηση, διότι γίνεται καταστροφική διαχείριση του και ποτέ δεν τελειώνουν οι μελέτες άρδευσης της Αχαΐας.

- Να υλοποιηθούν τα σχέδια διαχείρισης Λεκανών Απορροής των Ποταμών ΛΑΠ Βόρειας Πελοποννήσου Σελινούντα, Λάδωνα, Πείρου, Αροάνειου με κατασκευή μικρών φραγμάτων σε Μανεσείο, Τριπόταμα, Καρπέτα, Μόβρης, Μεγανίτη, Λαδοπόταμο κ.ά.
- Να δρομολογηθεί ειδική παρέμβαση για τον εκσυγχρονισμό του συστήματος άρδευσης στις καλλιέργειες και οικονομίας υδάτων.

Προώθηση της αυτοματοποίησης και της καινοτομίας στη Γεωργία. Να εκπονηθεί πλάνο ανάπτυξης της αυτοματοποίησης και αύξησης της στρεμματικής απόδοσης στον πρωτογενή τομέα με μεταφορά τεχνογνωσίας επί παραδείγματι από Ισραήλ, Ολλανδία, Ισπανία. Χρειάζεται να μελετηθούν υβριδικά συστήματα για την ταχεία τεχνολογική εξέλιξη του κλάδου που παρουσιάζει υστέρηση και ταυτόχρονα σοβαρή έλλειψη εργατικών χεριών.

Δημιουργία κοιτίδας επιχειρηματικότητας για νεοφυείς γεωργικές και γεωπεριβαλλοντικές επιχειρήσεις και κοινωνικές συνεταιριστικές επιχειρήσεις (επιμόρφωση, συμβουλευτική, δικτύωση και προώθηση των επιχειρήσεων).

Αντιμετώπιση της εγκατάλειψης της αγροτικής γης. Για την αντιμετώπιση του προβλήματος θα πρέπει να απαιτείται υποχρεωτικά από τους ιδιοκτήτες η μίσθωση ή διάθεση αγροτεμαχίων και βοσκοτόπων για βοσκή και καλλιέργεια, σε περίπτωση μη συμμόρφωσης να προβλέπονται κυρώσεις και φορολογικά μέτρα σύμφωνα με το Ιταλικό και Ισπανικό μοντέλο.

Θεωρούμε ότι με αυτόν τον τρόπο και με την αναβάθμιση των υφιστάμενων αγροτικών εκμεταλλεύσεων θα ανακοπεί η εγκατάλειψη των αγροτικών γαιών από απομακρυσμένους ιδιοκτήτες και θα διατεθούν για αξιοποίηση από τους ενεργούς αγρότες που τα έχουν ανάγκη.

Υποστήριξη της συντήρησης του δικτύου αγροτικής και δημοτικής οδοποιίας. Τα κονδύλια που δόθηκαν από το Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης για έργα αγροτικής οδοποιίας αποτελούν σημαντικό βήμα. Πρέπει να εγκριθεί το επιπλέον πρόγραμμα δημοτικής οδοποιίας (ΚΕΔΕ-ΠΕΔΔΕ) στο Ταμείο Ανάκαμψης. Στην Αχαΐα υπάρχουν δεκάδες χιλιόμετρα οδικού δικτύου που δεν έχει συντηρηθεί καθόλου και επιβαρύνει την επιβίωση αγροτών, κτηνοτρόφων και κατοίκων των ορεινών και μειονεκτικών περιοχών.

7.3.2. Αναβάθμιση της προσφοράς υπηρεσιών στον κλάδο τουρισμού-φιλοξενίας

Ανάπτυξη ξενοδοχειακών μονάδων υψηλών προδιαγραφών στην Πάτρα. Προτείνεται η ενίσχυση της ίδρυσης νέων ξενοδοχείων 5 και 4 αστέρων μέσω Συμπράξεων Δημοσίου και Ιδιωτικού Τομέα (ΣΔΙΤ), αλλά και με κίνητρα στους αναπτυξιακούς νόμους, σε κατάλληλες εκτάσεις στην περιοχή Πατρών. Η προσέγγιση αυτή θα ενισχύσει την ελκυστικότητα της περιοχής για ποιοτικό τουρισμό και επενδύσεις.

Να ιδρυθεί Οργανισμός Διαχείρισης Προορισμού (DMO) για τον συντονισμό και τη βιώσιμη ανάπτυξη του τουριστικού προϊόντος. Ο Οργανισμός αυτός θα λειτουργήσει ως κόμβος συνεργασίας μεταξύ των τοπικών φορέων και των όμορων Δήμων, αναλαμβάνοντας την ενιαία στρατηγική προώθησης και διαχείρισης του προορισμού Αχαΐα (προβλέπεται σε επίπεδο Περιφέρειας και είναι ενταγμένο έργο του Υπουργείου στο Ταμείο Ανάκαμψης).

Προτείνεται να αναπτυχθεί στρατηγική προσαρμογής του τουριστικού τομέα στις νέες τάσεις. Θα πρέπει να προετοιμαστεί ο κλάδος φιλοξενίας και οι σχετικές υποδομές ώστε να ανταποκριθούν στις αυξανόμενες απαιτήσεις εναλλακτικών μορφών τουρισμού όπως η «αργυρή οικονομία», ο τουρισμός εμπειρίας και ο αγροτουρισμός, μέσω επαγγελματικής κατάρτισης, κανονιστικού εκσυγχρονισμού και επενδυτικής στήριξης.

Συντονισμός για την προώθηση του τουρισμού υγείας και ευεξίας. Η ευρύτερη περιοχή διαθέτει τα φυσικά και ανθρώπινα πλεονεκτήματα για την ανάπτυξη αυτής της μορφής τουρισμού, με σημαντικά οφέλη για την τοπική οικονομία και την απασχόληση.

Ολοκληρωμένο πρόγραμμα ανάπτυξης μαρινών. Θα πρέπει να κατασκευαστούν και να αναβαθμιστούν μαρίνες στην Αχαΐα, λαμβάνοντας υπόψη την προνομιακή γεωγραφική της θέση και την υφιστάμενη έλλειψη υποδομών ελλιμενισμού στο Ιόνιο Πέλαγος.

Δημιουργία σύγχρονων εγκαταστάσεων συνεδρίων, πολιτισμού και εκδηλώσεων. Προτείνεται η κατασκευή συνεδριακού, συναυλιακού και εκθεσιακού κέντρου στην Πάτρα, καθώς και η δημιουργία θεάτρων και χώρων μουσικής, με στόχο την προσέλκυση επισκεπτών καθ' όλη τη διάρκεια του έτους.

Ανάπλαση της παραλιακής ζώνης του Αιγίου και ανάπτυξη της ενδοχώρας της Αιγιάλειας. Η δράση αυτή θα ενισχύσει την περιφερειακή συνοχή και θα διαφοροποιήσει το τουριστικό προϊόν, με έμφαση στην ποιότητα ζωής και το φυσικό τοπίο.

Ένταξη της Αχαΐας σε εθνικά προγράμματα ανάπτυξης διαδρομών. Θα πρέπει να αξιοποιηθούν παρεμβάσεις του ΕΟΤ μέσω του Ταμείου Ανάκαμψης για τη δημιουργία πεζοπορικών, πολιτιστικών και οικολογικών διαδρομών στην περιοχή.

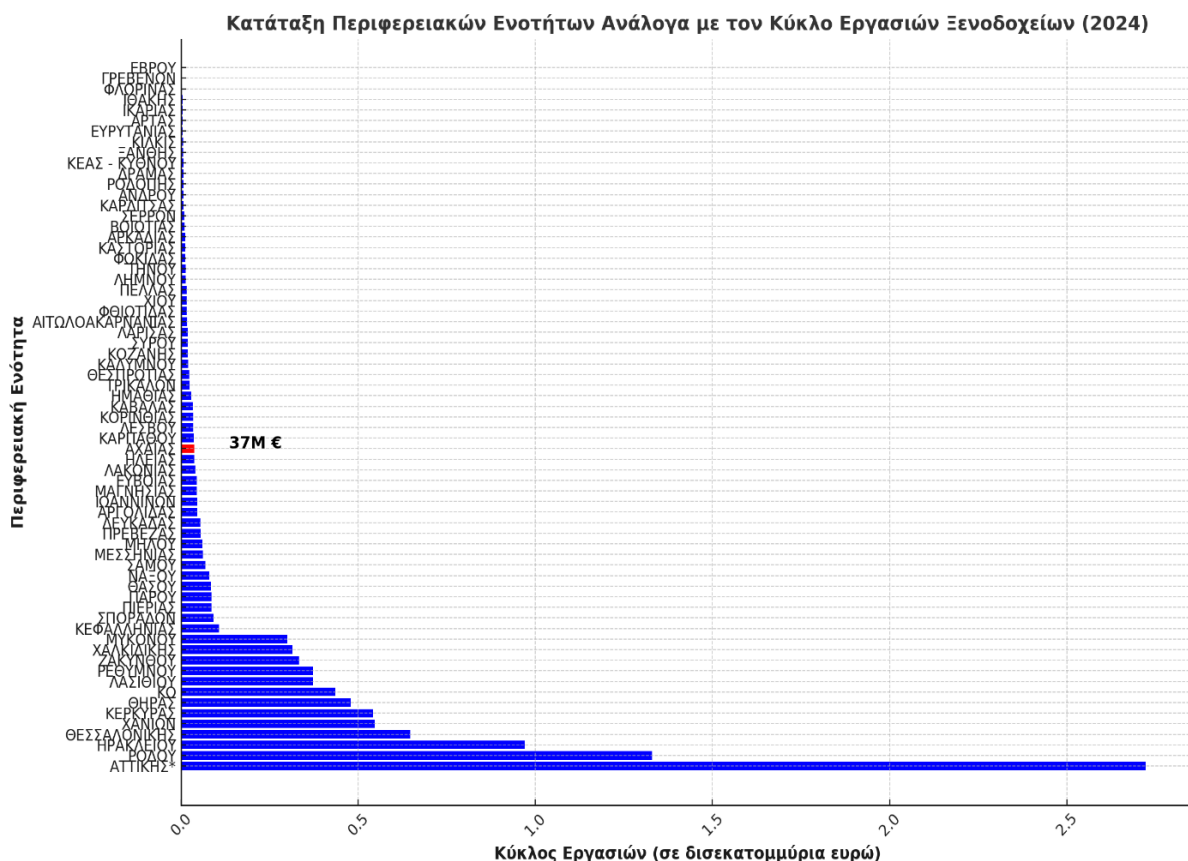
Ανάπτυξη διεθνώς αναγνωρίσιμου brand "Αχαΐα". Η δημιουργία ταυτότητας προορισμού θα υποστηρίξει τη συγκροτημένη τουριστική προβολή σε εθνικές και διεθνείς αγορές, ενισχύοντας την τοπική οικονομία και τα προϊόντα.

Δημιουργία ολοκληρωμένου πακέτου τουριστικής πληροφόρησης και προβολής. Θα περιλαμβάνει τουριστικό οδηγό, έντυπους και ψηφιακούς χάρτες, και εξειδικευμένο υλικό για τις διαδρομές και τα σημεία ενδιαφέροντος της Αχαΐας.

Ανάδειξη της θρησκευτικής και ιστορικής σημασίας του προσκυνήματος του Αγίου Ανδρέα. Η προβολή της αποστολικής διαδρομής και της σχετικής πολιτιστικής κληρονομιάς μπορεί να ενισχύσει τη θέση της Πάτρας ως σημαντικού προορισμού προσκυνηματικού τουρισμού.

Ανάπτυξη της κινηματογραφικής και δημιουργικής βιομηχανίας στην περιοχή. Η Αχαΐα διαθέτει φυσικά και πολιτιστικά πλεονεκτήματα για την προσέλκυση διεθνών οπτικοακουστικών παραγωγών, με θετικές επιπτώσεις στον τουρισμό, τη δημιουργική απασχόληση και την τοπική επιχειρηματικότητα.

Δημιουργία ενιαίου δικτύου μονοπατιών. Τα ιστορικά, περιβαλλοντικά και λαογραφικά μονοπάτια της περιοχής χρειάζονται ανάδειξη και ανακατασκευή. Τα μονοπάτια που συνδέουν τις κοινότητες της Αχαΐας μπορούν να ενταχθούν στο σχεδιασμό του ΟΦΥΠΕΚΑ και στις δράσεις προώθησης του τουρισμού που χρηματοδοτούνται από το Ταμείο Ανάκαμψης. Στην παρούσα φάση οι Δήμοι υπέβαλαν προτάσεις στον ΟΦΥΠΕΚΑ και αναμένουν χρηματοδότηση τους. Όμως δεν έχουν καλυφθεί τα βασικά μονοπάτια Πατρών-Δυτικής Αχαΐας-Ερυμάνθου-Καλαβρύτων-Αιγιαλείας. Τα ευρωπαϊκά και εθνικά μονοπάτια Ε4 δεν έχουν συντηρηθεί, σημανθεί και προβληθεί διότι δεν έχουν δοθεί πόροι και απουσιάζει η συντονιστική αρμοδιότητα. Αξιοποίηση της ολοκληρωμένης βάσης δεδομένων τουριστικών πεζοπορικών διαδρομών του προγράμματος «ΡΑΤΗ» της Περιφερειακής Ένωσης Δήμων Δυτικής Ελλάδας (ΠΕΔΔΕ). Συνεργασία με ΣΕΤΕ (MarketingGreece).

Γράφημα 1 Κατάταξη ΠΕ ανά κύκλο εργασιών ξενοδοχείων NACE 55

7.3.3. Δημιουργία περιφερειακού πόλου καινοτομίας, «deeptech» και τεχνητής νοημοσύνης (TN)

Η Πάτρα φιλοξενεί επιχειρήσεις τεχνολογικής αιχμής και διεθνούς επιπέδου ερευνητικά ιδρύματα. Για την ενίσχυση του πλέγματος έρευνας-καινοτομίας-επιχειρηματικότητας προτείνεται η θεσμική συγκρότηση περιφερειακού πόλου καινοτομίας και παρεμβάσεις αναβάθμισης των υποδομών.

Να συμπεριληφθεί η Πάτρα στους κυβερνητικούς σχεδιασμούς ανάπτυξης «datacenters» και κέντρων καινοτομίας. Μέρος των ενεργειακών αναγκών μπορούν να καλυφθούν από Φωτοβολταϊκά Πάρκα. Σήμερα στην Ελλάδα λειτουργούν 18 datacenters (σύμφωνα με την datacentermap.com), εκ των οποίων τα 10 βρίσκονται στην Αθήνα, τα 5 στη Θεσσαλονίκη, και από ένα σε Κορωπί, Βόλο και Χανιά και κανένα στην Αχαΐα, παρά τα πλεονεκτήματα της περιοχής σε επιστημονικό δυναμικό και δυνητικούς χώρους υποδοχής.

Προτείνεται:

- η δημιουργία Ζώνης Καινοτομίας και Επιχειρηματικότητας σε συνδυασμό με την δημιουργία Ερευνητικού Κέντρου Δυτικής Ελλάδας που θα συμπεριλαμβάνει το Επιστημονικό Πάρκο και Ινστιτούτα και αξιοποίηση των ερευνητικών αποτελεσμάτων του Πανεπιστημίου με δημιουργία τεχνοβλαστών και προσέλκυση επενδύσεων και δημιουργία καλά αμειβόμενων θέσεων εργασίας. Η δημιουργία μιας Ζώνης Καινοτομίας στον νομό Αχαΐας μπορεί να προσφέρει σημαντικά οφέλη τόσο στην τοπική οικονομία όσο και στο επιστημονικό και επιχειρηματικό οικοσύστημα της περιοχής. Με δεδομένη την παρουσία του Επιστημονικού Πάρκου Πατρών, του Πανεπιστημίου Πατρών, των ερευνητικών κέντρων και των τεχνολογικών επιχειρήσεων, η Αχαΐα έχει τις προϋποθέσεις να εξελιχθεί σε κόμβο καινοτομίας και τεχνολογικής ανάπτυξης.
- η περαιτέρω ανάπτυξη και διεθνοποίηση της έκθεσης καινοτομίας IQ Patras σε νέο οργανωτικό πλαίσιο, σε συνεργασία με εξειδικευμένους φορείς εκτός Δυτικής Ελλάδας αλλά και τον ιδιωτικό τομέα.
- η δημιουργία πλανηταρίου στο Ρίο. ΣΔΙΤ με Πανεπιστήμιο.
- η αξιοποίηση της έκτασης του Ριγανόκαμπου (Ο Δ.Π. προσανατολίζεται για διαφορετική χρήση αναψυχής, πρασίνου, κλπ.).
- η προστασία και ανάδειξη του αισθητικού άλσους Πανεπιστημίου Πατρών και η χάραξη ορεινών και περιαστικών διαδρομών περιπάτου και αναψυχής.
- Δημιουργία hub επιχειρηματικότητας και Τεχνητής Νοημοσύνης στην Υγεία μαζί με την Περιφέρεια, το Πανεπιστήμιο Πατρών, τα Νοσοκομεία και Φορείς της Υγείας.
- Αναβάθμιση της κτηριακής υποδομής, λειτουργική και αισθητική αναβάθμιση περιβάλλοντος χώρου στο Κουκούλι (Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου και Πανεπιστήμιο Πατρών) που αντιμετωπίζει προβλήματα παλαιότητας και ασφάλειας. Για τα ανωτέρω να εξεταστεί η υλοποίηση μέσω ΣΔΙΤ.

7.3.4. Επενδύσεις σε ενεργειακές κοινότητες ΑΠΕ, ταχεία σύνδεση πόλεων και ΒΙΠΕ στο δίκτυο φυσικού αερίου

Ενεργειακές Κοινότητες Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας. Επισημαίνουμε ότι δεν έχει ολοκληρωθεί η ιδιαίτερα σημαντική επένδυση της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδος των ΤΟΕΒ ΓΟΕΒ και πρωτοβάθμιων ΟΤΑ της περιοχής μας μέσω των ενεργειακών κοινοτήτων της στο pilotrolder στο Μεσολόγγι, ισχύος 105MW. Επισημαίνουμε την ανάγκη επίσπευσης των διαδικασιών του στρατηγικού αυτού έργου που θα συμβάλλει στη μείωση του υψηλού ενεργειακού κόστους των Δήμων θα ωφελήσει 306.000 κατοίκους από 11 Δήμους και 139.000 κατ'επάγγελμα αγρότες.

Νέες ενεργειακές κοινότητες. Προτείνουμε το έργο της Ενεργειακής Κοινότητας της Περιφέρειας, να αναπαραχθεί ως καλή πρακτική στην Αχαΐα για τη στήριξη της βιομηχανίας (ΒΙΠΕ, ΒΙΟΠΑ). Να χρηματοδοτηθεί από εθνικούς πόρους διότι το ΠΕΠ έχει εξαντλήσει τις δυνατότητες χρηματοδότησης της ενεργειακής μετάβασης στη Δυτική Ελλάδα.

Τονίζουμε ότι η Αχαΐα ως συνέπεια της πολυετούς κήρυξης κορεσμού του δικτύου της Πελοποννήσου, βρέθηκε εκτός ενεργειακών κοινοτήτων ΑΠΕ ενώ υπάρχουν χώροι και ακίνητα για τη δημιουργία τουλάχιστον ενός Φωτοβολταϊκού Πάρκου ΑΠΕ. Προτείνουμε τη διερεύνηση της εγκατάστασης Φ/Β πάρκου στην έκταση του πρώην Αυτοκινητοδρομίου Πατρών το οποίο θα λειτουργήσει υπέρ του Δημοσίου και των μετόχων ΟΤΑ.

Επέκταση δικτύου φυσικού αερίου. Υπογραμμίζουμε την ανάγκη για την επίσπευση του έργου σύνδεσης με το δίκτυο Φυσικού αερίου της Πάτρας και της ΒΙΠΕ Πατρών και την συμπερίληψη της περιοχής στα σχέδια ανάπτυξης υποδομών πράσινου υδρογόνου από ΥΠΕΝ, ΔΕΣΦΑ.

Πλήρης ενεργειακή μετάβαση. Προτείνουμε την εκπόνηση σχεδίου ενεργειακής μετάβασης και ουδετερότητας άνθρακα για την Αχαΐα και την ένταξή της κατά προτεραιότητα στους σχετικούς σχεδιασμούς και τα σχετικά δίκτυα. Να εκπονηθεί σχέδιο αξιοποίησης της αγροτικής υπολειμματικής βιομάζας για παραγωγή ενέργειας.

7.3.5. Δημιουργία νέου αναπτυξιακού πλεονεκτήματος στην κλιματική προσαρμογή, στη βιοοικονομία και την κυκλική οικονομία

Η περιοχή της Αχαΐας διαθέτει ιδιαίτερα πλεονεκτήματα στους τομείς του φυσικού κεφαλαίου, τα οποία λόγω υστέρησης του ρυθμιστικού και του διαχειριστικού πλαισίου δεν εισέρχονται στην τοπική παραγωγική διαδικασία και παραμένουν αναξιοποίητα. Σε αυτό το πλαίσιο απαιτείται ένας επαναπροσδιορισμός του παραγωγικού οικοσυστήματος του Ν. Αχαΐας προς μια πιο βιώσιμη, ανθεκτική και μακροπρόθεσμη ανάπτυξη.

Κλιματική προσαρμογή. Προτείνεται:

- (α) να εκπονηθεί καταγραφή των ζημιών και του κόστους προσαρμογής στη Δυτική Ελλάδα σε τρέχουσες τιμές και με προβολή ως το 2040,
- (β) να εκτιμηθεί η πορεία υλοποίησης του ΠΕΣΠΚΑ Δυτικής Ελλάδας και η ανάγκη αναθεώρησής του λόγω σημαντικής αλλαγής των δεδομένων, τάσεων και προβλέψεων,
- (γ) να μετρηθεί το χρηματοδοτικό κενό (fundinggap) στις επενδύσεις και παρεμβάσεις για την Κλιματική μετάβαση, αναλογικά και με τις παρεμβάσεις των άλλων περιφερειών της χώρας όπου έχουν προταθεί και υλοποιούνται σημαντικές παρεμβάσεις, (Θεσσαλία με προτάσεις Ολλανδών Εμπειρογνομόνων, Κρήτη με ΟΑΚ),
- (δ) Να προωθηθεί το μοντέλο της ολοκληρωμένης διαχείρισης υδάτων και της υδατικής επάρκειας, τα έργα ορεινής υδρονομίας,
- (ε) Να ενταχθούν παρεμβάσεις διαχείρισης δασών, αγροδασικών εκτάσεων σε περιοχές υψηλής επικινδυνότητας για πυρκαγιές,
- (στ) Να εκπονηθεί τάχιστα σχεδιασμός μετάβασης της περιοχής που αφορά στο σύνολο της περιφερειακής οικονομίας, την βιομηχανία, τις πόλεις και τους οικισμούς, τις μεταφορές και την πρωτογενή παραγωγή,
- (ζ) Να ενταχθεί κατά προτεραιότητα η αστική περιοχή της Πάτρας στο Ευρωπαϊκό Δίκτυο Κλιματικά Ουδέτερων και Ξυπνων Πόλεων (net-zero cities) και να υλοποιήσει σχέδιο προσαρμογής και μηδενικών εκπομπών ρύπων.

Κυκλική οικονομία – διαχείριση. Σημειώθηκε σημαντική πρόοδος με τη δημοπράτηση της κατασκευής του εργοστασίου επεξεργασίας και ανακύκλωσης από τον ΣΥΔΙΣΑ στην περιοχή Φλόκα. Παρατηρείται αδυναμία στο διαχωρισμό στην πηγή των απορριμμάτων και θα πρέπει να ενισχυθεί η συλλογή και η διαλογή στην πηγή για την αποφυγή των υψηλών χρεώσεων. Επίσης, η περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας έχει χαμηλό αριθμό μονάδων αποτέφρωσης απορριμμάτων σε σχέση με τον πληθυσμό της, ενώ δεν διαθέτει μονάδες ανάκτησης ενέργειας (IOBE, 2024 (2): 131, όπως π.χ. σταθμοί αναερόβιας χώνευσης-βιοαερίου, ενεργειακής αξιοποίησης υπολειμματικής βιομάζας, πυρόλυσης κτλ).

Αξιοποίηση βιομάζας: Στην Αχαΐα όπως και στην όμορη Ηλεία σύμφωνα με μελέτες του Πανεπιστημίου Πατρών υπάρχει σημαντικό δυναμικό αποβλήτων από κλαδέματα ελαιοκομίας και βιομάζα η οποία μπορεί να αξιοποιηθεί ενεργειακά. Προτείνουμε να ενισχυθεί ο ΣΥΔΙΣΑ Αχαΐας ούτως ώστε να παίζει ρόλο στη διαχείριση βιομάζας και ενέργειας.

Ενεργειακή Αξιοποίηση Βιομάζας στο Εργοστάσιο Φλόκα. Προτείνουμε εκπόνηση μελέτη μονάδας βιομάζας στο εργοστάσιο Φλόκα (σταθμός αναερόβιας χώνευσης απαγωγής βιοαερίου και παραγωγής ενέργειας) και διαχείρισης κλαδευμάτων και αγροτικής βιομάζας. Η αποτελεσματική διαχείριση βιομάζας θα συμβάλει στη μείωση κινδύνου πυρκαγιάς και μείωση ρύπανσης.

Συνολική Διαχείριση Παράκτιου Μετώπου Αχαΐας-Αντιμετώπιση διάβρωσης. Το παράκτιο μέτωπο της Αχαΐας (Δήμοι Αιγιαλείας, Πατρέων, Δ. Αχαΐας) αντιμετωπίζει σοβαρά προβλήματα διάβρωσης. Απαιτείται συνολική μελέτη αντιμετώπισης διάβρωσης των ακτών, ακτομηχανικής- ακτοδυναμικής και ενδεδειγμένων παρεμβάσεων σε περιοχές εκτεταμένων καταστροφών (π.χ. Αιγείρα). Η φύση του προβλήματος είναι τέτοια που δε λύνεται αποσπασματικά. Προκαλούνται συνεχώς μεγάλες ζημιές σε υποδομές και περιουσίες. Το θέμα

απαιτεί την ανάληψη πρωτοβουλιών από το ΥΠΕΝ και υλοποίηση σχεδίου και παρεμβάσεων διαχείρισης της παράκτιας ζώνης. Πιο συγκεκριμένα προτείνεται:

- Να καταργηθούν οι παράκτιοι δρόμοι πάνω στο κύμα και να μετατοπισθούν ενδότερα με ανάλογες οδικές και πολεοδομικές μελέτες (retreat).
- Να εκπονηθεί Θαλάσσιο Χωροταξικό Σχέδιο για τον Πατραϊκό και Κορινθιακό Κόλπο και Ειδικό Διαχειριστικό Σχέδιο για τις Λιμνοθάλασσες Κοτυχίου-Στροφυλιάς.
- Να υλοποιηθεί Ολοκληρωμένη Διαχείριση Παράκτιας Ζώνης (ICZM-ΟΔΠΖ).

7.3.6. Συντονισμένη δράση για την Αναζωογόνηση της Ορεινής Αχαΐας

- Ενίσχυση της παραγωγικής βάσης της ορεινής οικονομίας
- Ανάδειξη του πολιτισμικού και φυσικού κεφαλαίου
- Αντιμετώπιση και Μετριασμός πληθυσμιακής ερήμωσης

Η Ορεινή Αχαΐα αναμένει την υλοποίηση της πρωτοποριακής δέσμευσης για αναβάθμιση της Οδού Πούντας-Καλαβρύτων σε σύγχρονη σύνδεση με την Ολυμπία Οδό με ασφαλείς τεχνικές προδιαγραφές. Η βελτίωση, συντόμευση και αναβάθμιση της οδού Πατρών – Χαλανδρίτσας- Καλαβρύτων στα επικίνδυνα σημεία για ενίσχυση της προσβασιμότητας.

Στήριξη και σχεδιασμός παρεμβάσεων στις ορεινές περιοχές. Οι υφιστάμενες πηγές χρηματοδότησης LEADER, ΟΧΕ και Π/Υ Δήμων και ΟΦΥΠΕΚΑ-Δασαρχείων δεν επαρκούν για την αντιμετώπιση των προκλήσεων διαχείρισης και ανθεκτικότητας των ορεινών όγκων της Αχαΐας έναντι των κινδύνων ερήμωσης και των ζημιών λόγω κλιματικής αλλαγής και φυσικών καταστροφών.

- Ενίσχυση των στρατηγικών ΟΧΕ τόσο στην ενότητα της ανθεκτικότητας φυσικού κεφαλαίου και ορεινών υποδομών, όσο και στα κοινωνικοοικονομικά μέτρα.
- Να αναβιώσει το Εθνικό Σχέδιο για τη στήριξη των ορεινών περιοχών.
- Δημιουργία δύο έργων πιλότων με διαδικασίες fast-track σε Δήμο Καλαβρύτων και Ερυμάνθου για την προώθηση λύσεων για τη δημογραφική ενδυνάμωση και την ανθεκτικότητα έναντι της κλιματικής αλλαγής. (Δείτε συνημμένη περιγραφή έργου «Ειδική παρέμβαση για την αντιμετώπιση του κινδύνου πληθυσμιακής ερήμωσης των ορεινών περιοχών»).

Αναβάθμιση της δασικής και περιβαλλοντικής διαχείρισης στον ορεινό χώρο. Η φιλόδοξη μεταρρύθμιση του ΟΦΥΠΕΚΑ επέφερε την απορρόφηση του Φορέα Χελμού Βουρραϊκού και τη διεύρυνση της περιοχής ευθύνης σε μια τεράστια ενότητα προστασίας «Βόρειας Πελοποννήσου» που περιλαμβάνει, το Χελμό, τον Ερύμανθο, το Παγκόσμιο Γεωπάρκο UNESCO, το Παναχαϊκό, το Μπαρμπά-Κλωκό, το όρος Κυλλήνη και το Μαΐναλο. Ωστόσο η παρουσία και οι δράσεις του φορέα στην περιοχή αποδυναμώθηκαν μετά την απορρόφηση. Η Μονάδα Διαχείρισης αντιμετωπίζει σοβαρό έλλειμμα προσωπικού και υποχρηματοδοτείται. Κατά συνέπεια δεν μπορεί να ασκήσει το ρόλο της στην περιβαλλοντική προστασία και κλιματική ανθεκτικότητα των περιοχών ευθύνης της, ειδικά έναντι σοβαρών κινδύνων όπως η ξηράνσεις των πλατανοδασών και ελατοδασών, η διατήρηση μονοπατιών, η δασική διαχείριση και αξιοποίηση. Φορείς περιβαλλοντικής προστασίας με μικρότερη έκταση ευθύνης σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες έχουν ετήσιους προϋπολογισμούς 10 εκατ. ευρώ και τακτικά έσοδα από τις ΑΠΕ. Αντίστοιχη αδυναμία παρατηρείται και στα Δασαρχεία.

Εκπόνηση και υλοποίηση διαχειριστικών σχεδίων δασών στην Αχαΐα. Αναμένουμε από την ηγεσία του ΥΠΕΝ την ενεργοποίησή τους όπως και του ΟΦΥΠΕΚΑ και ΥΠΑΑ για τα θέματα διαχείρισης και αξιοποίησης των δασών απέναντι στα έντονα προβλήματα των ορεινών οικοσυστημάτων (ξήρανση ελατοδάσους, εγκατάλειψη και δάσωση ορεινών βοσκοτόπων, μονοπάτια, αγροδασικά πολύγωνα), όπου δεν έχει δρομολογηθεί κανένα έργο ή παρέμβαση τα τελευταία χρόνια.

- Να ενταχθεί η Αχαΐα στις δράσεις και ασκήσεις του Υπ. Κλιματικής Κρίσης και Πολιτικής Προστασίας.
- Να ενεργοποιηθούν οι δασικοί συνεταιρισμοί για τη διαχείριση βασικής βιομάζας.
- Να αναζητηθούν οι αναγκαίοι πόροι και από το Πράσινο Ταμείο.
- Να εκπονηθεί σχέδιο προστασίας, ήπιας διαχείρισης και ανάδειξης της λίμνης Τσιβλού.

Ολοκληρωμένη διαχείριση υδατικών πόρων: Παρά τα προβλήματα λειψυδρίας, masterplan για τα ύδατα στην Αχαΐα δεν υφίσταται και δεν έχει χρηματοδοτηθεί. Προτείνουμε τη χρηματοδότησή του από το ΥΠΕΝ, Ταμείο Ανάκαμψης. Να εκπονηθεί μελέτη masterplan για τα ύδατα κατά τα πρότυπα της Θεσσαλίας μετά την καταστροφή του Daniel(Σχετικό Υπόμνημα). Να ενισχυθούν τα υδατικά αποθέματα.

Μελέτη ορεινής υδρονομίας και δημιουργία λιμνοδεξαμενών: Θα πρέπει να εκπονηθεί μελέτη και να υποδειχθούν χώροι. Στο Δήμο Αιγιαλείας επικαιροποιούν μελέτη για τον ποταμό Μεγανίτη. Στο Δήμο Πατρέων δεν έχει προταθεί αλλά υπάρχουν πιθανά σημεία στο Παναχαϊκό όρος για την κάλυψη των αναγκών άρδευσης της βόρειας Πάτρας. Στα Καλάβρυτα οι υποδομές άρδευσης δεν έχουν αναβαθμιστεί τα τελευταία χρόνια και δεν επαρκούν. Χρειάζεται μελέτη για την υπόδειξη σημείων κατασκευής λιμνοδεξαμενών. Στο Δήμο Ερυμάνθου λειτουργεί η λίμνη Αστερίου και η λιμνοδεξαμενή Ντασκά τα οποία μπορεί να έχουν και ενεργειακή αξιοποίηση (με αναρρύθμιση) για την αποθήκευση ενέργειας.

Ενίσχυση επισκεψιμότητας στο Χιονοδρομικό Κέντρο Καλαβρύτων και περιφερειακά αξιοθέατα: η ολοκλήρωση της μεγάλης αναβάθμισης και η πρόοδος στην τελική φάση, απαιτεί σύγχρονες συγκοινωνιακές εξυπηρετήσεις, τεχνητή χιόνωση, και ολιστικό σχεδιασμό δραστηριοτήτων 4 εποχών. Τοπικό Αναπτυξιακό Σχέδιο για τη λίμνη Λάδωνα.

Δημιουργία πιλότου έξυπνου και λειτουργικού χωριού (smart rural) σε Καλάβρυτα και Ερύμανθο. Τα έξυπνα και λειτουργικά χωριά θα συμβάλλουν στην αντιμετώπιση επιπτώσεων κλιματικής αλλαγής, μέσω της αξιοποίησης των σχολαζουσών γαιών και την ενίσχυση των νέων αγροτών για το μετριασμό της δημογραφικής ερήμωσης των ορεινών περιοχών. Αξιοποίηση του ιδιόκτητου δημοτικού δρυοδάσους της Κάνισκας 12.000 στρεμμάτων.

Εκπαιδευτικές και Πολιτιστικές Πρωτοβουλίες. Δημιουργία θερινών σχολείων ή εργαστηρίων στην ορεινή κτηνοτροφία όπως π.χ. στο Αλπικό σχολείο κτηνοτροφίας, Sulens στην Περιφέρεια RhoneAlps, εργαστήρια οικοτεχνίας, φωτογραφίας φύσης και φεστιβάλ (π.χ. μουσική στα Καλάβρυτα, γιορτή βοτάνων, κ.α.).

Ενίσχυση των παρεχόμενων κινήτρων στην ορεινή επιχειρηματικότητα.(βλ. Ειδικό υπόμνημα «ΑΧΑΪΑ» Α.Ε.).

Δημογραφική στασιμότητα και κίνδυνος ερήμωσης ενδοχώρας και ορεινών περιοχών. Στη Δυτική Ελλάδα οι δεκατέσσερις από τους δεκαεννέα Δήμους έχουν μειούμενο και γηράσκοντα πληθυσμό. Πρόβλημα γήρανσης και μείωσης του πληθυσμού αντιμετωπίζουν οι Δήμοι Αιγιαλείας, Ακτίου-Βόνιτσας, Ζαχάρως, Ιεράς Πόλης Μεσολογγίου, Ναυπακτίας, Αγρινίου, Αμφιλοχίας, Ανδρίτσαινας-Κρεστένων, Ήλιδας, Ξηρομέρου, Αρχαίας Ολυμπίας, Ερυμάνθου, Θέρμου και ο Δήμος Καλαβρύτων.

Με βάση τη μελέτη του ΙΤΑ του Οκτωβρίου 2024 και την επεξεργασία των στοιχείων της απογραφής πληθυσμού του 2021στη Δυτική Ελλάδα οι εξής Δήμοι βρίσκονται στο μέγιστο επίπεδο δημογραφικής διακινδύνευσης (6) έξι: ο Δήμος Καλαβρύτων, ο Δήμος Αρχαίας Ολυμπίας, ο Δήμος Ανδρίτσαινας-Κρεστένων και ο Δήμος Θέρμου. Οι παραπάνω Δήμοι και επιπλέον αυτών ο Δήμος Ζαχάρως χαρακτηρίζονται από γήρανση του πληθυσμού (λόγος ατόμων άνω των 60 ετών προς νέους κάτω των 20 ετών).

Με βάση την εμπειρία από άλλες ορεινές περιφέρειες, όπως για παράδειγμα της Ηπείρου, ένας τρόπος αντιστροφής της πληθυσμιακής ερήμωσης και της οικονομικής ανόρθωσης των ορεινών περιοχών είναι μέσω της αναβίωσης παραδοσιακών χωριών (ανακαίνιση εγκαταλελειμμένων πέτρινων σπιτιών σε χωριά όπως η Ζαρούχλα, η Πλατανιώτισσα, ή τα Καλάβρυτα, η Βλασία, με σκοπό τη μετατροπή τους σε κατοικίες, εργαστήρια, ή τουριστικά καταλύματα). Να προωθηθεί ο ορεινός τουρισμός και η δασική αναψυχή σε ευρύτερο επίπεδο.

Πιλοτική παρέμβαση για την αντιμετώπιση του κινδύνου πληθυσμιακής ερήμωσης

Οι ορεινές, χαμηλότερου εισοδήματος και γεωγραφικά απομακρυσμένες περιοχές της Αχαΐας, πλήττονται σοβαρά από τη δημογραφική κρίση, γεγονός που καθιστά απαραίτητο να υλοποιηθεί μια αποτελεσματική και σύγχρονη παρέμβαση για την ανάσχεση της ραγδαίας δημογραφικής ερήμωσης.

- Οι μέχρι σήμερα δράσεις και πολιτικές επικεντρώνονται σε οριζόντιες παρεμβάσεις στήριξης της νεολαίας και της οικογένειας μέσω οικονομικών και άλλων κινήτρων αποτελούν θετικά μέτρα, τα οποία αφορούν όμως σε περιορισμένο αριθμό συμπολιτών μας και δεν περιλαμβάνουν επιπλέον μέτρα και στρατηγικές για τις περιοχές με ακραία δημογραφική ερήμωση. Σημειώνουμε ότι στην περιφέρειά μας, υπάρχουν δημοτικά διαμερίσματα και Δήμοι που καταγράφουν μείωση πληθυσμού άνω του 30% μεταξύ των απογραφών 2011-2021.

- Πιστεύουμε ότι η Κυβέρνηση μπορεί να στηρίξει μια ενοποιημένη παρέμβαση στο κρίσιμο ζήτημα της δημογραφικής, οικονομικής και κοινωνικής επιβίωσης των ορεινών πόλεων και κοινοτήτων που πλήττονται από τη ραγδαία δημογραφική μεταβολή. Σύμφωνα με τις συστάσεις διεθνών οργανισμών και τις βέλτιστες πρακτικές άλλων ευρωπαϊκών κρατών και τις πρόσφατες έρευνες του ΟΟΣΑ, οι τοπικές και περιφερειακές αρχές οφείλουν να διαδραματίζουν κεντρικό ρόλο σε ολοκληρωμένες αναπτυξιακές παρεμβάσεις, όπως η ενίσχυση των έξυπνων αγροτικών περιοχών και των ευφύων χωριών με σύγχρονα τεχνολογικά και οικονομικά μέσα.

- Σύμφωνα με επιστημονικές εκτιμήσεις, το φαινόμενο της δημογραφικής ερήμωσης επιτείνεται από την Κλιματική Κρίση και τις φυσικές καταστροφές, επιδεινώνοντας τις κοινωνικοοικονομικές συνθήκες στις πληττόμενες περιοχές, όπως έχει συμβεί στη Δυτική Ελλάδα με τις καταστροφές του 2007 (Ηλεία, Αιγιάλεια), του 2019 (Αχαΐα), και πιο πρόσφατα.

Θεωρούμε ότι θα πρέπει να γίνουν στοχευμένες παρεμβάσεις για την ανασυγκρότηση, ανθεκτικότητα και προστασία από φυσικές καταστροφές των κύριων ορεινών οικισμών. Προτείνουμε την άμεση κατάθεση αιτήματος στήριξης προς τη Γενική Διεύθυνση Μεταρρυθμίσεων και τη συνεργασία με την ΚΕΔΕ, τις Περιφερειακές Ενώσεις Δήμων και την Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας για την εφαρμογή των αναγκαίων μεταρρυθμίσεων με έμφαση στις περιοχές που απειλούνται από ακραία δημογραφική ερήμωση.

Η ορεινή Αχαΐα έχει όλα τα χαρακτηριστικά να καταστεί η περιοχή πιλότος για την ανθεκτικότητα και ανάπτυξη όλης της χώρας.

Προτείνουμε με υποστήριξη από ευρωπαϊκούς και εθνικούς πόρους και υλοποίηση με διαδικασίες fast-track, τη δημιουργία 2 τουλάχιστον πιλότων έξυπνων οικισμών για τους ορεινούς Δήμους της Αχαΐας που να συνδυάζουν:

α) σχεδιασμό ενεργειακής αποδοτικότητας και κλιματικής προσαρμογής σε επίπεδο οικισμού μέσα από συστήματα τηλεθέρμανσης και τηλεψύξης και την ανάπλαση των δημόσιων χώρων με ενιαίο αρχιτεκτονικό σχέδιο για τη λειτουργική, αισθητική και ποιοτική αναβάθμισή τους,

β) κοινωνικές και προνοιακές υποδομές για τη στήριξη της οικογένειας, των νέων και τη διαχείριση της γήρανσης, κέντρα ενεργού γήρανσης,

γ) σύγχρονη δημοτική συνδεσιμότητα συγκοινωνιακή με ηλεκτρικά λεωφορεία και έξυπνη πλατφόρμα εξυπηρέτησης των απομονωμένων οικισμών και κατοίκων,

δ) ψηφιακές λειτουργίες, αισθητήρες πόλης-υπαίθρου και έξυπνα συστήματα διαχείρισης οικισμών.

Για το σκοπό αυτό έχουμε επεξεργαστεί και μπορούμε να εισηγηθούμε εφαρμόσιμες πρακτικές από τα μοντέλα της Ισπανίας, Ιταλίας σχετικά με την ανασυγκρότηση της υπαίθρου («λειτουργικά χωριά» στην Ισπανία, οικιστική και αγροτική ανασυγκρότηση στην Ιταλία: πρόγραμμα Sibater).

7.3.7. Παρεμβάσεις ενίσχυσης της λειτουργίας του αστικού συγκροτήματος της Πάτρας και του Αιγίου

Α) Αστική περιοχή Πάτρας

Η αστική περιοχή της Πάτρας είναι ο βασικότερος πληθυσμιακός πόλος της Δυτικής Ελλάδας και το κυριότερο κέντρο υπηρεσιών στην ευρύτερη περιοχή.

Εκπόνηση και υλοποίηση Σχεδιασμού Κλιματικής Ουδετερότητας και Ανθεκτικότητας. Να ενταχθεί κατά προτεραιότητα η αστική περιοχή της Πάτρας στο Ευρωπαϊκό Δίκτυο Κλιματικά Ουδέτερων και Έξυπνων Πόλεων (net-zero cities) από όπου έχει αδικαιολόγητα καθυστερήσει να ενταχθεί και να υλοποιήσει σχέδιο προσαρμογής και μηδενικών εκπομπών ρύπων.

Παρεμβάσεις Βιώσιμης Αστικής Κινητικότητας Πάτρας. Η αναβάθμιση του κέντρου της Πάτρας με τις πεζοδρομήσεις έχει επιφέρει μεγάλη συγκοινωνιακή επιβάρυνση. Δεν χρηματοδοτήθηκε και δεν εφαρμόζεται κάποια συνολική μελέτη βιώσιμης αστικής κινητικότητας. Απαιτείται άμεσα η ανάθεση και σύνταξη συνολικής συγκοινωνιακής μελέτης υπό τις νέες συνθήκες διεύρυνσης των πεζοδρομήσεων στο κέντρο της Πάτρας. Παράλληλα, οι αστικές συγκοινωνίες της Πάτρας χρήζουν άμεσης αναβάθμισης με σύγχρονα ΜΜΜ. Δεν έχουν δοθεί ή προβλεφθεί να δοθούν ηλεκτρικά λεωφορεία όπως έγινε με Αθήνα Θεσσαλονίκη, Χανιά.

Τοπικό Πολεοδομικό Σχέδιο. Η Πάτρα για άγνωστους λόγους δεν εντάχθηκε στην Πολεοδομική Μεταρρύθμιση των Τοπικών Πολεοδομικών Σχεδίων του Ελλάδα 2.0 με χρηματοδότηση από το Ταμείο Ανάκαμψης που υλοποιεί το ΥΠΕΝ με το ΤΕΕ παρά τα πλείστα πολεοδομικά προβλήματα, χρήσεων γης, αλλαγών χρήσεων γης και κλιματικά προβλήματα προσαρμογής που καλείται να αντιμετωπίσει. Θα πρέπει να ανατεθεί κατ'απόλυτη προτεραιότητα μελέτη ΤΠΣ και εφαρμοστική μελέτη για όλη την αστική περιοχή του Δήμου και ειδικότερα για τις περιοχές Ρίου και Βραχνηϊκών, διότι το υφιστάμενο πλαίσιο είναι ελλειπτικό.

Εκπόνηση Χωροταξικού Σχεδιασμού Ρίου. Απαιτείται χωροταξική και λειτουργική αναβάθμιση του οικισμού του Ρίου (Αγ. Γεώργιος, Φρούριο Ρίου, Πέδιλα Γέφυρας, Πορθμείο Ρίου). Ο οικιστικός ιστός και η υπερτοπική λειτουργία του Ρίου στους τομείς τουρισμός, αναψυχή, παιδεία, έρευνα, υγεία έχουν αποδυναμωθεί και κατακερματιστεί από τις μεγάλες οδικές υποδομές (Γέφυρα, Υπερκόμβος) οι οποίες υλοποιήθηκαν χωρίς αποκατάσταση οικιστικών λειτουργιών και του τοπίου.

- Προτείνεται συνολική μελέτη από Τοπικό Πολεοδομικό Σχέδιο και συγκεκριμένα εμβληματικά πρότζεκτ σε συνδυασμό με την αναβάθμιση στις αποβάθρες Ρίου και πέραν αυτών.
- Αξιοποίηση και αναβάθμιση των χώρων του πανεπιστημίου Πατρών και αναβάθμιση της πρόσβασης της κοινωνίας στις προσφερόμενες υπηρεσίες στην πανεπιστημιούπολη.
- Να μελετηθεί και να κατασκευαστεί ασφαλής διάδρομος πρόσβασης πεζών και ποδηλάτων από το κέντρο της Πάτρας και το Ρίο προς το Πανεπιστήμιο και το Νοσοκομείο.
- Να επιταχυνθεί το έργο ανάπλασης του χώρου πέριξ του Φρουρίου Ρίου σε συνδυασμό με την αναβάθμιση των λιμενικών χώρων του Πορθμείου Ρίου.

Επιμέρους παρεμβάσεις για την ενίσχυση της λειτουργικότητας του αστικού κέντρου. Η ΣΒΑΑ 2014-2020 και η συνεχιζόμενη ΣΒΑΑ 2021-2027 περιλαμβάνουν συνολικές παρεμβάσεις στο κέντρο της πόλης, αναβάθμιση δημόσιων χώρων και υποδομών ύδρευσης και αποχέτευσης. Ωστόσο οι παρεμβάσεις των ΣΒΑΑ δεν συνδυάζονται σε επαρκή βαθμό λειτουργικά και αρμονικά μεταξύ τους και με τις δραστηριότητες στον αστικό ιστό και απαιτείται διαχείριση, επιτήρηση και προσαρμογή του δημόσιου χώρου και των χρήσεων στα νέα δεδομένα των αστικών αναπλάσεων.

Προτείνεται αστικός αναδασμός στις περιοχές που έχουν ανάγκη για την αποκατάσταση του λειτουργικού και χωρικού κατακερματισμού και ασυνεχειών, αναβάθμιση υπαίθριων χώρων και πρασίνου και ενίσχυση του φυσικού περιβαλλοντικού αποθέματος και των κοινωνικών υποδομών (Venteretal. 2024).

Αντιμετώπιση του οξύτατου κυκλοφοριακού-συγκοινωνιακού προβλήματος. Προτείνονται τα εξής:

- Να ενταχθεί προς ολοκλήρωση ο ημιτελής «υπερκόμβος» Ρίου/Νοσοκομείου ο οποίος παρελήφθη από την προηγούμενη κυβέρνηση, χωρίς να διαθέτει είσοδο προς Πάτρα, εξαιτίας λάθους σχεδιασμού.
- Να επιταχυνθεί η δημοπράτηση του Κόμβου Κ7 της Περιμετρικής Πάτρας διότι κινδυνεύει με απένταξη.
- Να κατασκευασθούν 12 κυκλικοί κόμβοι «roundabout» στις θέσεις : 1.Κουρτέση, 2. Ταμπάχανα, 3. Αμερικής-Εθνική οδό, 4.Διγενή Ακρίτα Προάστειο 5. Παλαί ντε σπορ Προάστειο, 6 Μαρούδα, 7. Δροσιά, 8. Βενιζέλου, Ψαροφάι, 9. Βενιζέλου Πατρών Κλάους 10. Μενούνου –Μαραγκοπούλου. Οι κυκλικοί κόμβοι είναι απαραίτητοι για τη διαχείριση της κυκλοφορίας, όπως έχει φανεί στην πράξη (Κουκούλι, Ρίον).
- Να επικαιροποιηθούν οι συγκοινωνιακές μελέτες και μελέτες του ΣΒΑΚ Πατρών και να χρηματοδοτηθεί η υλοποίησή τους από εθνικούς πόρους.
- Να ανατεθεί συγκοινωνιακή και αρχιτεκτονική μελέτη για τον ανασχεδιασμό του κόμβου Κουρτέση ο οποίος στη σημερινή του μορφή και διάρθρωση δεν είναι λειτουργικός και δεν συνάδει με είσοδο ευρωπαϊκής σύγχρονης πόλης.
- Να σχεδιαστεί ανάπλαση της εξόδου Ταμπαχάνων της Μικρής Περιμετρικής Πάτρας, η οποία είναι εντελώς εκτός προδιαγραφών και έχει αποκλείσει την κυκλοφορία πεζών μεταξύ των συνοικιών της πόλης.
- Να δημιουργηθούν και να ενισχυθούν συγκοινωνιακά οι υφιστάμενοι περιμετρικά του κέντρου της πόλης χώροι «parkandride» με νέα σύγχρονα λεωφορεία και αναδιάταξη των λεωφορειακών γραμμών.
- Να ενισχυθεί η τροχαία αστυνόμευση και επιτήρηση του ΚΟΚ στην αστική κυκλοφορία.
- Να προχωρήσει το Σχέδιο Ανάπτυξης και αναβάθμισης του ΟΛΠΑ και η διαδικασία παραχώρησης.
- Να προχωρήσουν τα δίκτυα φόρτισης ηλεκτροκίνητων οχημάτων.
- Να προχωρήσει η αισθητική και λειτουργική διαμόρφωση των εισόδων της πόλης των Πατρών.
- Να γίνουν οι απαιτούμενες κυκλοφοριακές διαμορφώσεις της Πάτρας μετά την πεζοδρόμηση του κέντρου.

Κλιματική προσαρμογή και ανθεκτικότητα. Να συνταχθεί μελέτη πρασίνου, φύτευσης και ανθεκτικότητας των λόφων και ημιορεινών περιοχών της Πάτρας για την ενίσχυση της προσαρμογής της πόλης στην κλιματική αλλαγή και τα ακραία φαινόμενα (περιοχές παρέμβασης Συχαινά, Γηροκομειό, Ομπλός, Κλάους).Να εκπονηθεί σχέδιο αστικού δροσισμού και αντιμετώπισης του φαινομένου της αστικής θερμονησίδας, με μελέτες πρασίνου, αποκάλυψη και αποκατάσταση υδατορεμάτων, αντιμετώπιση σφράγισης εδάφους, εισαγωγή λύσεων που βασίζονται στη φύση (NBS). Υπάρχει σχετική πρόσφατη και πολύ ενδιαφέρουσα αρχική προσέγγιση από το ΤΕΕ δημοσιευμένη.

Να ανατεθεί μελέτη ορεινής υδρονομίας και λιμνοδεξαμενών στο Παναχαϊκό όρος(όπως και στον Ερύμανθο και στα Αροάνεια Όρη) και να χρηματοδοτηθούν οι αναγκαίες παρεμβάσεις για την υδατική επάρκεια και κλιματική ανθεκτικότητα της περιοχής (π.χ. φράγμα Μεγανίτη).

Νέος υπερτοπικός πόλος επισκεψιμότητας και πολιτισμού. Η περιοχή δεν διαθέτει καμία σύγχρονη εγκατάσταση φιλοξενίας, μουσικών εκδηλώσεων, εκθέσεων γεγονόσ που αποκλείει τη διοργάνωση μεγάλων γεγονότων.

Να συμπληρωθεί η μελέτη του ενταγμένου ΣΔΙΤ Δήμου Πατρέων στις Εγκαταστάσεις Λαδόπουλου με τη δημιουργία σύγχρονου συνεδριακού κέντρου και συναυλιακού χώρου που έχει ανάγκη η περιοχή.

Να συγκροτηθεί με συγχρηματοδότηση ή ΣΔΙΤ Καρναβαλικό Πάρκο, Χωριό του Πατρινού Καρναβαλιού. Να εξεταστεί τι περιλαμβάνει η μελέτη στην έκταση των Παλαιών Σφαγείων (ενταγμένο μουσείο Καρναβαλιού-Καραγκιόζη) είτε στην έκταση Καρναβαλικού Συνεργείου Πάτρας στο Γλαύκο-Πετρωτό εντάσσοντας τις

παρακείμενες δημόσιες εκτάσεις 450 στρεμμάτων οικόπεδα σε ένα θεματικό πολιτιστικό και οικολογικό πάρκο, ορόσημο και πηγή προσέλκυσης μόνιμων επισκεπτών.

Δημιουργία Βιβλιοθήκης, Κέντρου Τεκμηρίωσης, Ιστορικού Αρχείου Πόλης. Η Πάτρα δεν διαθέτει καμία επαρκή υποδομή στο πεδίο αυτό. Χρειάζεται ανακατασκευή η παλιά δημοτική βιβλιοθήκη Πατρών. Μπορούν να ενοποιηθούν όλες οι βιβλιοθήκες σε μια εμβληματική περιφερειακή βιβλιοθήκη και κέντρο τεκμηρίωσης.

Να δημιουργηθεί με συγχρηματοδότηση ή ΣΔΙΤ Εθνικό Μουσείο Αμπέλου και Οίνου στον ιστορικό και προστατευόμενο χώρο της «Αχαΐα Κλάους» στο Πετρωτό, όπου θα ενημερώνονται οι επισκέπτες για την ιστορία της ελληνικής αμπελοκαλλιέργειας και οινοποιίας, θα παρουσιάζονται όλες οι ελληνικές ποικιλίες, στην πρώτη βιομηχανική εγκατάσταση της χώρας. Μέρος των κτηρίων μπορεί να αναπλαστεί σε χώρους υψηλής φιλοξενίας.

Β) Αστική Περιοχή Αιγίου

Ίδρυση Βιοτεχνικού Πάρκου Αιγιαλείας (ΒΙΟ.ΠΑ.) Στόχος η συγκέντρωση και υποστήριξη μικρομεσαίων μεταποιητικών και τεχνικών επιχειρήσεων, με έμφαση στην αγροδιατροφή, τα παραδοσιακά προϊόντα και τις υπηρεσίες χαμηλής περιβαλλοντικής όχλησης. Το πάρκο μπορεί να λειτουργήσει ως θερμοκοιτίδα καινοτομίας και τοπικής επιχειρηματικότητας.

Κατασκευή μαρίνας στην παραλιακή ζώνη του Αιγίου. Η έλλειψη οργανωμένων τουριστικών υποδομών θέτει την αναγκαιότητα για τη δημιουργία μαρίνας που θα προσελκύει ναυτικό τουρισμό, συμβάλλοντας στην επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου και την τόνωση της τοπικής οικονομίας.

Ολοκληρωμένο Πρόγραμμα Ανάπλασης και Ανάπτυξης του Παραλιακού Μετώπου. Σχεδιασμός ήπιας τουριστικής αξιοποίησης της παραλιακής ζώνης με διαδρομές περιπάτου, χώρους πολιτισμού και αναψυχής, και ενοποίηση των σημείων ενδιαφέροντος, με σεβασμό στο περιβάλλον και την τοπική ταυτότητα.

Συνολική Μελέτη Αντιμετώπισης της Διάβρωσης των Ακτών. Εκπόνηση μελέτης και εφαρμογή άμεσων παρεμβάσεων στην παράκτια ζώνη με προτεραιότητα την Αιγείρα, με στόχο τη βιώσιμη προστασία της ακτογραμμής και την αντιστροφή της υποβάθμισης σε κρίσιμα σημεία.

Αναβάθμιση της κύριας εισόδου της πόλης του Αιγίου (Οδός Κορίνθου). Αισθητική και λειτουργική ανάπτυξη του άξονα εισόδου, με διαπλατύνσεις, φωτισμό, φυτεύσεις και κατασκευή κυκλικού κόμβου (roundabout) στη συμβολή των οδών Κορίνθου – Κανελλοπούλου – Ρήγα Φεραίου, ώστε να βελτιωθεί η προσβασιμότητα και να αναδειχθεί η πύλη της πόλης.

Οδική σύνδεση του λιμένα Αιγίου με την Νέα Εθνική Οδό Πατρών – Αθηνών. Το έργο θα συμβάλει στην ενίσχυση της διασυνδεσιμότητας και της εμπορευματικής δυναμικής της περιοχής, ιδίως στο πλαίσιο ανάπτυξης δραστηριοτήτων logistics και εξαγωγών. Εκπόνηση μελέτης για τη σιδηροδρομική σύνδεση με τον Προαστιακό και τη βασική σιδηροδρομική αρτηρία, προκειμένου να ενισχυθεί η εμπορευματική και τουριστική αξιοποίηση της περιοχής.

Ένταξη της ΕΒΟ Αιγίου στο πρόγραμμα Χρηματοδότησης της Αμυντικής Βιομηχανίας της Ε.Ε. Αξιοποίηση του υφιστάμενου βιομηχανικού αποτυπώματος της ΕΒΟ και ενίσχυση της συμμετοχής της στην ευρωπαϊκή αλυσίδα αξίας στον τομέα της άμυνας, με έμφαση στην καινοτομία και τις νέες τεχνολογίες.

Κίνητρα για την κατασκευή πολυδύναμου ξενοδοχειακού συγκροτήματος. Χωροθέτηση και προώθηση επένδυσης υψηλής ποιότητας στην παραλιακή ζώνη του Αιγίου, με δυνατότητα συνεδριακού τουρισμού, spa, και δραστηριοτήτων πολιτιστικού, θρησκευτικού και φυσιολατρικού ενδιαφέροντος.

Δημιουργία σταθμού διαμετακόμισης και Logistics. Υποστήριξη της ανάπτυξης της Αιγιαλείας ως κόμβου εφοδιαστικής αλυσίδας, αξιοποιώντας τη γεωγραφική της θέση και τη σύνδεση με λιμάνι, εθνική οδό και σιδηρόδρομο.

Νέο μηχανοστάσιο Οδοντωτού στο Διακοπτό. Κατασκευή σύγχρονης υποδομής για την εξυπηρέτηση των νέων συρμών του Οδοντωτού, με βελτιωμένες εγκαταστάσεις συντήρησης και αποθήκευσης.

Μουσείο Οδοντωτού στο παλαιό μηχανοστάσιο Διακοπτού. Δημιουργία χώρου ιστορικής τεκμηρίωσης και προβολής της πολιτισμικής κληρονομιάς του σιδηροδρόμου με διαδραστικά εκθέματα, ενισχύοντας τον θεματικό τουρισμό.

Διαρκής έκθεση ευρημάτων της Αρχαίας Ελίκης και τουριστικό Campus. Ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς με σύγχρονη παρουσίαση των αρχαιολογικών ευρημάτων και τη δημιουργία πολυλειτουργικού χώρου πολιτισμού και επιστημονικής διάδρασης.

Μουσείο σταφίδας και κρασιού Αιγιαλείας. Αξιοποίηση της ιστορικής σχέσης της περιοχής με τη σταφίδα και το κρασί, μέσω δημιουργίας θεματικού μουσείου για την προβολή της αγροτικής ταυτότητας και της αγροδιατροφικής παράδοσης.

Κατασκευή Λιμνοδεξαμενών (Παρέμβαση θεματικού άξονα 7) – Θέση Λαδοπόταμος (Κερυνίτσα-Διακοπτού). Προώθηση έργων μικρής κλίμακας υδατοσυλλογής και άρδευσης, με έμφαση στην ενίσχυση της γεωργικής ανθεκτικότητας και την αειφορική διαχείριση υδάτων.

Ανάδειξη Βουραϊκού Ποταμού – μονοπάτι & βοτανικός κήπος στη θέση Νιάματα. Ανάπτυξη οικοτουριστικής διαδρομής με περιπατητικό μονοπάτι, βοτανικό κήπο και ψηφιακή/εικονική απεικόνιση του φυσικού πλούτου του Βουραϊκού, για την ενίσχυση της εναλλακτικής τουριστικής εμπειρίας.

7.3.8. Παρεμβάσεις για την κοινωνική συνοχή και το μετριασμό της δημογραφικής συρρίκνωσης

Η διασφάλιση της κοινωνικής συνοχής και η αντιμετώπιση των συνεπειών της δημογραφικής συρρίκνωσης αποτελούν στρατηγικές προτεραιότητες για την Περιφερειακή Ενότητα Αχαΐας. Οι παρεμβάσεις αποσκοπούν στη δημιουργία ευνοϊκού περιβάλλοντος για την οικογένεια, την υποστήριξη των παιδιών και των ευάλωτων ομάδων, την ενίσχυση της απασχόλησης, καθώς και τη διατήρηση της κοινωνικής και γεωγραφικής συνοχής, ιδίως σε ορεινές και απομακρυσμένες περιοχές.

Προτεινόμενες παρεμβάσεις:

- **Μέτρα υποστήριξης της οικογένειας**, με ενίσχυση του ρόλου της τοπικής αυτοδιοίκησης στην παροχή υπηρεσιών προσχολικής φροντίδας, υποστήριξης γονέων και διευκόλυνσης της συμφιλίωσης επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής.
- **Ειδικό πρόγραμμα παρέμβασης για τον μετριασμό της πληθυσμιακής συρρίκνωσης**, μέσω στοχευμένων κινήτρων για τη μόνιμη εγκατάσταση οικογενειών και επαγγελματιών, παροχής βασικών υποδομών, καθώς και προώθησης τηλεργασίας και νομαδικής ψηφιακής εργασίας και κοινωνικής επιχειρηματικότητας.
- **Αναβάθμιση και επέκταση του δικτύου παιδικών σταθμών και κέντρων δημιουργικής απασχόλησης**, με στόχο την καθολική κάλυψη των παιδιών που χρήζουν υποστήριξης και την άρση των κοινωνικών και γεωγραφικών ανισοτήτων στην πρόσβαση σε δομές φροντίδας.
- **Εφαρμογή ολοκληρωμένου προγράμματος “Childproofing” στους δημόσιους χώρους και σχολικές υποδομές**, που περιλαμβάνει φυσικές παρεμβάσεις για την ασφάλεια των παιδιών (τύπου *OctopusPlan*), ενίσχυση του θεσμού του σχολικού τροχονόμου και δημιουργία ασφαλών διαδρομών προς σχολικές μονάδες.
- **Θεσμοθέτηση ορίου ταχύτητας 30 χλμ/ώρα** εντός κατοικημένων περιοχών και σε σημεία υψηλής = παρουσίας παιδιών, με παράλληλη **εγκατάσταση συστημάτων επιτήρησης κυκλοφορίας** (π.χ. κάμερες, αισθητήρες).
- **Στοχευμένες δράσεις καταπολέμησης της φτώχειας και ενίσχυσης της απασχόλησης νέων και γυναικών**, μέσω τοπικών προγραμμάτων κατάρτισης, κοινωνικής και πράσινης οικονομίας, καθώς και παροχής εξατομικευμένης υποστήριξης στην είσοδο στην αγορά εργασίας.
- **Εφαρμογή προγράμματος κοινωνικής ένταξης ευπαθών ομάδων και κοινοτικής κοινωνικής εργασίας στους οικισμούς Ρομά**, με έμφαση στην πρόσβαση στην εκπαίδευση, την υγειονομική περίθαλψη, τη στέγαση και τις κοινωνικές υπηρεσίες.

8. Πίνακας επιδιωκόμενου αντικτύπου των θεματικών αξόνων της παρέμβασης και σχετικά παραδείγματα καλών πρακτικών προς μελέτη

Άξονας Παρέμβασης	Επιδιωκόμενος Αντίκτυπος στην Οικονομία	Παραδείγματα Καλών Πρακτικών
1. Νέο Οργανωτικό Πλαίσιο και Στρατηγική Ανάπτυξης	Μείωση κόστους μη δράσης, αύξηση επενδυτικών ροών κατά 20%	Scottish Enterprise, Εισαγωγή δεικτών RFSC, δεικτών KPI και process-output, WBEvaluation Handbook, Μηχανισμός Ενίσχυσης Ικανοτήτων (Πορίσματα WBTA «Sustainable Cities and Regions in Greece»)
2. Ολοκλήρωση Αναγκαίων Υποδομών Μεταφορών και Συγκοινωνιών	Αύξηση εξαγωγών και μεταφερόμενου φορτίου μείωση κόστους μεταφορών προσέλκυση ΑΞΕ logistics €500M	Μικροί Κόμβοι logistics & έξυπνων μεταφορών, στρατηγικός επενδυτής σε Λιμάνι, αεροδρόμιο. (Γαλλία). Μελέτη «Code Patras» Πανεπιστημίου Πατρών (καθ. Β. Παπάς), ΕΤΗ Ζυρίχης, Κολωνίας, ΕΜΠ για το σιδηρόδρομο
3. Ενίσχυση Ανταγωνιστικότητας Επιχειρήσεων και Αγροδιατροφικού Τομέα	Αύξηση ΑΕΠ αγροδιατροφικού κλάδου κατά 35%, νέες θέσεις εργασίας	Murcia (Ισπανία) – Αγροδιατροφική καινοτομία & εξαγωγική στρατηγική. Ολλανδία, Ισραήλ: εντατικοποίηση, ευφυής χρήση υδάτων και αυτοματισμός στη γεωργία, Κρήτη, Καλαμάτα.
4. Αναβάθμιση Τουρισμού & Ανάπτυξη «Ασημένιας Οικονομίας»	Αύξηση τουριστικών εσόδων κατά 50%, ανάπτυξη ιατρικού και συνεδριακού τουρισμού	Ρυθμιστικό πλαίσιο αγροτουρισμού & συμπληρωματικών δραστηριοτήτων στη γεωργία (Ιταλία, Σλοβενία)
5. Δημιουργία Περιφερειακού Πόλου Καινοτομίας, DeepTech & TN	Δημιουργία νέων θέσεων εργασίας, αύξηση παραγωγικότητας κατά 5% λόγω Τεχνητής Νοημοσύνης	Montpellier (Γαλλία) – Οικοσύστημα DeepTech & AI (OECD Digital Economy Report, 2023), Tagus Valley Πορτογαλία
6. Επένδυση σε Ενεργειακές Κοινότητες, ΑΠΕ και Βιομηχανική Απανθρακοποίηση	Μείωση ενεργειακού κόστους επιχειρήσεων και ΟΤΑ κατά 20%, Δημιουργία Ταμείου Επενδύσεων για το Μέλλον	Energy cities, EU community led renovation
7. Δημιουργία Αναπτυξιακού Πλεονεκτήματος στην Κλιματική Προσαρμογή, Θαλάσσια Οικονομία & Κυκλική Οικονομία	Μείωση αποβλήτων κατά 45%, αύξηση ανακύκλωσης στο 60%, δημιουργία νέων θέσεων εργασίας σε θαλάσσια οικονομία και κυκλική οικονομία	Δυτική Μακεδονία, ANKO, Ελλάδα EU Mission Climate Neutral and Smart Cities, Γαλάζια οικονομία: Γαλλία, Πορτογαλία.
8. Συντονισμένη Δράση για την Αναζωογόνηση της Ορεινής Αχαιΐας	Αύξηση τοπικού εισοδήματος κατά 20%, μείωση ανεργίας νέων κατά 15%	Ισπανία smart & functional villages, Σλοβενία διαχείριση δασών και εθνικών πάρκων, εθελοντισμός στην πολιτική προστασία και συμπληρωματικές δραστηριότητες στη γεωργία.
9. Παρεμβάσεις Ενίσχυσης του Αστικού Συγκροτήματος Πάτρας και Αιγίου	Μείωση κυκλοφοριακού φόρτου κατά 20%, ενίσχυση βιωσιμότητας, λειτουργικότητας, ελκυστικότητας και ποιότητας ζωής. Ανάδειξη μητροπολιτικού ρόλου	Koper Κροατία
10. Παρεμβάσεις για την Κοινωνική συνοχή και το μετριασμό της Δημογραφικής Συρρίκνωσης	Σταθεροποίηση του πληθυσμού μέσω στήριξης της οικογένειας και των παιδιών, στρατηγικών προσέλκυσης ταλέντου και πολιτικών επανεγκατάστασης	Μεταφορά νομοθετικού πλαισίου από Ιταλία (σχολάζουσες γαίες, Ισπανία νομοθετικό πλαίσιο αγροτικής ανάπτυξης Galicia (Penedo model village), Castillala Mancha.

9. Κατάλογος Βραχυπρόθεσμων Έργων και Παρεμβάσεων

Προτείνουμε την υιοθέτηση 16 άμεσων και σχετικά χαμηλού κόστους αλλά υψηλής απόδοσης, έργων και παρεμβάσεων (quickwins) που θα δώσουν άμεσο θετικό σήμα στην οικονομία, ενισχύοντας την ανάκαμψη της Αχαΐας και την οικονομική συνοχή ήδη από το 2025.

1. Προσβασιμότητα και συνδεσιμότητα:
 - Να ενταχθεί κατά προτεραιότητα σε πρόγραμμα αναβάθμισης το Αεροδρόμιο του Αράξου και να εκπονηθεί η μελέτη σύνδεσης με την Ολυμπία Οδό.
 - Να κατασκευαστεί ο Κόμβος K7, ο Κόμβος Ρίου με δημιουργία ρεύματος προς Πάτρα και να αποκατασταθεί ο Κόμβος Μποζαϊτικών της περιμετρικής της Πάτρας.
 - Να εκπονηθεί η μελέτη Πούντας-Καλαβρύτων ως κάθετης συνδετήριας με την Ολυμπία Οδό, με σήραγγα Κερνίσας και να βελτιωθεί η Πατρών-Χαλανδρίτσας-Καλαβρύτων και η Ακράτας-Ζαρούχλας.
 - Να χρηματοδοτηθεί μελέτη για Κέντρα logistics και την υποστήριξη της Εφοδιαστικής αλυσίδας και συνεργασία με το Υπουργείο Μεταφορών (στο νέο Λιμάνι Πάτρας, το Αίγιο, το Δρέπανο, στον ΒΙΟΠΑ, στη ΒΙΠΕκαι στο Αεροδρόμιο Αράξου).
2. Λειτουργικότητα και προσαρμογή του αστικού συγκροτήματος Πάτρας και του Αιγίου στις σύγχρονες ανάγκες:
 - Να κατασκευαστούν κυκλικοί κόμβοι «roundabout» στην Πάτρα στις θέσεις: 1. Κουρτέση, 2. Ταμπάχανα, 3. Αμερικής-Εθνική οδό, 4.Διγενή Ακρίτα-Προάστειο 5. Παλαί ντε σπορ Προάστειο, 6 Μαρούδα, 7. Δροσιά, 8. Βενιζέλου, Ψαροφάι, 9. Βενιζέλου Πατρών Κλάους, 10. Μενούνου – Μαραγκοπούλου., στο Αίγιο στη συμβολή Κορίνθου-Κανελλοπούλου-Ρήγα Φεραίου με παράλληλη ανάπλαση της εισόδου πόλης (Κορίνθου).
 - Να γίνει προμήθεια 50 ηλεκτρικών λεωφορείων από τα κονδύλια του Ταμείου Ανάκαμψης για την άμεση στήριξη των αστικών συγκοινωνιών.
 - Να δημιουργηθούν παραποτάμια πάρκα-φυσικές πεζοπορικές διαδρομές σε Πάτρα και Αίγιο. Να εκπονηθεί μελέτη πράσινης πεζοπορικής διαδρομής & ποδηλατόδρομου Πάτρα-Ρίο-Πανεπιστήμιο.
 - Να ενταχθεί προς χρηματοδότηση η 3η φάση της ΕΕΛ (βιολογικού καθαρισμού) της Πάτρας και η δημιουργία 2 νέων κυττάρων στο βιολογικό καθαρισμό Αιγίου.
 - Να προχωρήσει η εξυγίανση των βιομηχανικών χώρων στο Δρέπανο και να δημιουργηθεί τουριστική ζώνη με αξιοποίηση της πρότασης Rasmussen για ψηφιακού νομάδες.
 - Να προχωρήσουν τα δίκτυα φόρτισης ηλεκτροκίνητων οχημάτων.
 - Να προχωρήσει η αισθητική και λειτουργική διαμόρφωση των εισόδων της πόλης των Πατρών.
 - Να γίνουν οι απαιτούμενες κυκλοφοριακές διαμορφώσεις της Πάτρας μετά την πεζοδρόμηση του κέντρου.
3. Ενίσχυση και προστασία του φυσικού κεφαλαίου, σε διασύνδεση με γεωργία και τουρισμό.
 - Να ενταχθεί η άρδευση της Δυτικής Αχαΐας στο Φράγμα Πηνειού και να δρομολογηθεί ο πλήρης εκσυγχρονισμός του δικτύου άρδευσης της ζώνης του Πηνειού (για την εξοικονόμηση νερού).
 - Να ανατεθεί μελέτη ορεινής υδρονομίας και λιμνοδεξαμενών σε Παναχαϊκό Ερύμανθο και Αροάνεια Όρη, Μεγανίτη, Λαδοπόταμο Αιγιάλεια.
 - Να ολοκληρωθεί το σχέδιο του αλιευτικού οικισμού των Αλυκών Αχαΐας και να ολοκληρωθεί η αδειοδότηση του αλιευτικού λιμένος.
 - Να εκπονηθεί μελέτη για την ολοκληρωμένη προστασία των ακτών από τη διάβρωση στην Αχαΐα.
 - Να εκπονηθεί σχέδιο για την επιτάχυνση της αυτοματοποίησης στη γεωργία.
 - Να χρηματοδοτηθεί η αποκατάσταση του δικτύου μονοπατιών του νομού (Ε4, Ε31)με παράλληλη εκπόνηση μελέτης για την ανάδειξη, προστασία και διαχείριση των οικοσυστημάτων,

του τοπίου και του φυσικού και πολιτιστικού πλούτου της περιοχής (Κοτύχι-Στροφυλιά, Πλαγιές Αιγιάλειας, Καλάβρυτα, Ερύμανθος κ.α.).

4. Ενίσχυση των υποδομών των μεταφορών και της επιχειρηματικότητας:

- Να ενισχυθεί το ΒΙΟΠΑ Πάτρας σε υποδομές και υπηρεσίες. Να ιδρυθεί ΒΙΟΠΑ στο Αίγιο.
- Να δοθούν κίνητρα για επενδύσεις σε τουρισμό, ενέργεια, γεωργία ακριβείας.

Οι προτεινόμενες παρεμβάσεις επιλέχθηκαν βάσει της δυνατότητάς τους να επιφέρουν υψηλά πολλαπλασιαστικά αποτελέσματα σε όρους απασχόλησης, τοπικής ζήτησης, επενδύσεων και φορολογικών εσόδων. Η στρατηγική δίνει προτεραιότητα σε έργα που ενεργοποιούν διατομεακές συνέργειες (υποδομές-τουρισμός-μεταποίηση), ενισχύουν την εξωστρέφεια και μειώνουν διαρθρωτικά κόστη για επιχειρήσεις και πολίτες.

Περαιτέρω υποστήριξη του σχεδίου. Για την καλή προετοιμασία των προτάσεων προς συζήτηση με την ομάδα έργου και τους εμπειρογνώμονες της Κυβέρνησης, σε' ό,τι αφορά στη συστηματική διάγνωση των αιτίων της υστέρησης και των αδυναμιών σε επίπεδο οικονομίας, πολιτικής, ρυθμιστικού και κανονιστικού περιβάλλοντος, απαιτείται η εξειδίκευση και ανάλυση χρηματοδοτικών αναγκών, ανάλυση ευαισθησίας έναντι κινδύνων στην υλοποίηση, ενώ θα πρέπει να καλυφθεί το σοβαρό κενό στα περιφερειακά, γεωχωρικά και κοινωνικοοικονομικά δεδομένα που θα επιτρέψει την επεξεργασία δυναμικών σεναρίων και ανάλυση διαχρονικής εξέλιξης μέσω δεικτών και αξιολόγησης των επιπτώσεων των ασκούμενων πολιτικών για την αναλυτική και ποσοτική τεκμηρίωση των προτάσεων πολιτικής.

Προτείνουμε ακόμα να μελετηθούν συγκριτικά συγκεκριμένα παραδείγματα των άλλων περιφερειών στην Ελλάδα όπως και στον ευρύτερο μεσογειακό και διεθνή χώρο για benchmarking της στρατηγικής, προώθηση συνεργειών και μεταφορά τεχνογνωσίας σε ειδικούς τομείς (βλ. σχετικό πίνακα).

Το Επιμελητήριο Αχαΐας καταθέτει την παρούσα πρόταση ολοκληρωμένης περιφερειακής στρατηγικής με 5ετή ορίζοντα. Καλεί την Πολιτεία να εντάξει άμεσα τα έργα quickwins σε μηχανισμούς ταχείας υλοποίησης, να διασφαλίσει τεχνική και θεσμική υποστήριξη (capacitybuilding) και να αξιοποιήσει την Αχαΐα ως πιλότο για μια νέα προσέγγιση περιφερειακής σύγκλισης, χωρικής και κοινωνικοοικονομικής συνοχής και ανθεκτικότητας σε εθνικό επίπεδο για την ανασυγκρότηση του δυτικού αναπτυξιακού πόλου της χώρας.

10. Συντάκτες, Πηγές, Βιβλιογραφία:

Στη σύνταξη του παρόντος συνέβαλαν με τις προτάσεις που κατέθεσαν οι ακόλουθοι φορείς και αξιωματούχοι:

- Επίσημα κείμενα της Π.Δ.Ε. (ΕΣΠΑ 2021-2027, Στρατηγική, Απολογισμοί κ.α.)
- οι θεματικοί Αντιπεριφερειάρχες Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας Κοινωνικής Πολιτικής και Οικογένειας, κ. Ντάτσικα, Γ., Τουρισμού, κ. Σακελλαρόπουλος, Π., Δημόσιας Υγείας, κ. Άννα Μαστοράκου, οι Δήμοι Πατρέων, Αιγιαλείας, Δυτικής Αχαΐας, Ερυμάνθου, η Αναπτυξιακή «ΑΧΑΪΑ» Α.Ε., το Πανεπιστήμιο Πατρών, το Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, το Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου (ΠΑΠΕΛ), ο Σύνδεσμος Επιχειρήσεων και Βιομηχανιών Πελοποννήσου & Δυτικής Ελλάδας, το Επιστημονικό Πάρκο Πατρών, η Ένωση Ξενοδόχων Αχαΐας, ο Εμπορικός & Εισαγωγικός Σύλλογος Πατρών, η Ομοσπονδία Εμπορικών Συλλόγων, το Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδας(ΤΕΕ) - Τμήμα Δυτικής Ελλάδας, το Οικονομικό Επιμελητήριο, το Γεωτεχνικό Επιμελητήριο (ΓΕΩΤ.Ε.Ε)- Παράρτημα Πελοποννήσου Δυτικής Ελλάδας, η Περιφερειακή Παράταξη «ΝΕΑ ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ – Ενωμένοι μπορούμε» και οι εκπρόσωποι των Επιμελητηριακών Παρατάξεων «Επιμελητήριο Πρωταγωνιστής», «Επιμελητήριο για Όλους», «ΕΝΑ Επιμελητήριο» και «Παναιγιάλεια Ανεξάρτητη Επιμελητηριακή Κίνηση».

- **Συντάκτες:**

- Θεόδωρος Η. Λουλούδης, Πρόεδρος Επιμελητηρίου Αχαΐας.
- Κωνσταντίνος Ν. Αντωνόπουλος, Διδάκτωρ Οικονομικής Γεωγραφίας, MScLocalEconomicDevelopment&UrbanManagement.
- Δημήτρης Καραγιάννης, Διδάκτωρ Οικονομικών και Τουριστικής Ανάπτυξης, Μ.Β.Α., Διευθυντής της Αναπτυξιακής Εταιρείας του Επιμελητηρίου Αχαΐας (ΑΧΕΠΑΝ-Ε.Α.).
- Τα μέλη της Διοικητικής Επιτροπής του Ε.Α.

- **Εκθέσεις και Στρατηγικές**

- Εκθέσεις του Παρατηρητηρίου Περιφερειακής Πολιτικής, του ΙΟΒΕ.
- Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας 2021.
- Σχέδιο Ολοκληρωμένης Χωρικής Επένδυσης (ΟΧΕ) Δυτικής. (Ελλάδας 2018). Για τα πολεοδομικά συγκροτήματα Πατρών Αγρινίου, Μεσολογγίου Ολυμπίας Πύργου
- Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας- Περιφερειακή Στρατηγική για την Κοινωνική Ένταξη (2015).
- Σχέδιο Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης. (2015). Σχέδιο Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας 2021- 2028.
- Αναπτυξιακό Πρόγραμμα περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας 2021-2027
- Η 9η έκθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την οικονομική, κοινωνική και εδαφική συνοχή.
- Τα σχετικά στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ που αφορούν στην ευρύτερη περιοχή της Δυτικής Ελλάδας
- Εκθέσεις για το περιβάλλον και το κλίμα (Τράπεζα Ελλάδος, ΕΙΒ, JRC) καθώς και το ΕΣΕΚ.

- **Βιβλιογραφία**

- European Commission - European Green Deal Investment Plan. (2020). Sustainable Europe Investment Plan - European Green Deal Investment Plan . European Commission.
- European Commission European Skills Agenda for sustainable competitiveness, social fairness and resilience. (2024). European Skills Agenda for sustainable competitiveness, social fairness and resilience. European Commission.
- European Commission. (2024). European Economic Forecast Autumn 2020. European Commission.
- European Commission. (2024). European Economic Forecast. Directorate-General for Economic and Financial Affairs.
- EUROSTAT - Employment by NUTS 3 regions. (2020). Employment (thousandpersons) byNUTS 3 regions. EUROSTAT.
- EUROSTAT - Heating degree days. (2024). Heating degree days by NUTS 2 regions - annual data [NRGCHDDR2A]. EUROSTAT.
- EUROSTAT - Unemployment rates by sex, age and NUTS 2 regions. (2024).
- EUROSTAT - Unemployment rates by sex, age and NUTS 2 regions. EUROSTAT.
- EUROSTAT. (2020). EUROSTAT - Annual enterprise statistics for special aggregates of activities (NACE Rev. 2) [sbs_na_sca_r2]. EUROSTAT .

- General Assembly of the United Nations . (2015). Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development. General Assembly of the United Nations .
- Venter, C., Dutu, M.; Antonopoulos, K.; Samourkasidou E. (2024) “Land Readjustment Policies - Potential for Transformative Urban Policy in the Age of Climate Adaptation” (English). Greece - Sustainable Cities and Regions through Integrated Territorial Investments Technical Facility: Washington, D.C.: World Bank Group. <http://documents.worldbank.org/curated/en/099100124053525592>.
- World Bank.(2024) A Framework for Systemic Capacity Building in Local Government - An EU perspective (English). Washington, D.C. : World Bank Group. <http://documents.worldbank.org/curated/en/099120224133089018>.
- IENE. (2020). Υφιστάμενη Κατάσταση και Προοπτικές για τις Περιοχές σε Ενεργειακή Μετάβαση στην Ελλάδα.
- IOBE. (2020). Απολιγνιτοποίηση της ηλεκτροπαραγωγής: Κοινωνικοοικονομικές επιπτώσεις και αντισταθμιστικές δράσεις.
- ΑΔΜΗΕ. (2015-2020). Monthly Reports.
- Αναθεώρηση του Περιφερειακού Σχεδίου Διαχείρισης Στερεών Αποβλήτων (ΠΕΣΔΑ) της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας. Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας.
- Βίβλος Ψηφιακού Μετασχηματισμού 2020-2025. (2020). Βίβλος Ψηφιακού Μετασχηματισμού 2020-2025. - Υπουργείο Ψηφιακής Διακυβέρνησης.
- Δήμος Πατρέων- Αιγιάλειας - Επιχειρησιακό Σχέδιο Στρατηγικής Βιώσιμης Αστικής Ανάπτυξης Δήμου (2022).
- Επιχειρησιακό Σχέδιο Δήμων Καλαβρύτων, Δυτικής Αχαΐας Ερυμάνθου.
- Έγκριση Εθνικής Στρατηγικής για τη Βιοποικιλότητα για τα έτη 2014-2029 και Σχεδίου Δράσης πενταετούς. (2014).
- Έγκριση Εθνικής Στρατηγικής για τη Βιοποικιλότητα για τα έτη 2014-2029 και Σχεδίου Δράσης πενταετούς. Ελληνική Δημοκρατία.
- Εθνική Στρατηγική για την Κυκλική Οικονομία. (2021). Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας.
- Εθνική Στρατηγική Έρευνας και Καινοτομίας για την Έξυπνη Εξειδίκευση 2014 - 2020. (2022). 2021- 2025. - Εθνικό Πρόγραμμα Ανάπτυξης 2021 - 2025. (2020).
- Εθνικό Σχέδιο Διαχείρισης Αποβλήτων. (2020). Εθνικό Σχέδιο Διαχείρισης Αποβλήτων. - Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας.
- Ελληνική Δημοκρατία - Αναθεώρηση του Περιφερειακού Σχεδίου Διαχείρισης Στερεών Αποβλήτων (ΠΕΣΔΑ) της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας (2016).
- ΕΛΣΤΑΤ - Ακαθάριστη προστιθέμενη αξία ανά κλάδο. (2023). ΕΛΣΤΑΤ
- ΕΛΣΤΑΤ - Ακαθάριστη προστιθέμενη αξία κατά κλάδο (Α10) - NACREV.2. (2023).
- ΕΛΣΤΑΤ - Ακαθάριστο εγχώριο προϊόν κατά περιφέρεια και νομό. (2023).
- ΕΛΣΤΑΤ - Ακαθάριστο εγχώριο προϊόν. (2023). Ακαθάριστο εγχώριο προϊόν. ΕΛΣΤΑΤ.
- ΕΛΣΤΑΤ - Απασχολούμενοι κατά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας . (2022).
- ΕΛΣΤΑΤ - Βασικά μακροοικονομικά μεγέθη. (2020). Βασικά μακροοικονομικά μεγέθη.
- ΕΛΣΤΑΤ - Δημογραφικά χαρακτηριστικά - Μόνιμος πληθυσμός ανά περιφερειακή ενότητα. (2021).
- ΕΛΣΤΑΤ - Δημογραφικά χαρακτηριστικά - Μόνιμος πληθυσμός ανά περιφερειακή ενότητα. 2023
- ΕΛΣΤΑΤ - Έρευνα Εργατικού Δυναμικού. (2020). ΕΛΣΤΑΤ - Έρευνα Εργατικού Δυναμικού.
- ΕΛΣΤΑΤ - Κατά κεφαλή ακαθάριστο εγχώριο προϊόν κατά περιφέρεια και νομό. (2025).
- ΕΛΣΤΑΤ - Κύκλος Εργασιών ανά Διψήφιο Κλάδο Οικονομικής Δραστηριότητας (2025).
- ΕΛΣΤΑΤ - Λογαριασμοί νοικοκυριών κατά γεωγραφική ζώνη και περιφέρεια. (2020). Λογαριασμοί νοικοκυριών κατά γεωγραφική ζώνη και περιφέρεια.
- ΕΛΣΤΑΤ - Στατιστικό μητρώο επιχειρήσεων. (2016). Στατιστικό μητρώο επιχειρήσεων 2016. ΕΛΣΤΑΤ.
- ΕΛΣΤΑΤ - Τελική κατανάλωση. (2020). Τελική κατανάλωση.
- ΕΛΣΤΑΤ - Υπολογιζόμενος πληθυσμός την 1η Ιανουαρίου ετών 2002-2021(2025).
- Ενοποιημένη απόδοση της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση και της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης. (2008). Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
- Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης - Συμφωνία των Παρισίων. (2016). Συμφωνία των Παρισίων. Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. (2018).
- Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης . (2018). ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ (ΕΕ) 2018/1999 ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 11ης Δεκεμβρίου 2018. Ευρωπαϊκή Ένωση.
- Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης . (2018). ΟΔΗΓΙΑ (ΕΕ) 2018/2001 ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 11ης Δεκεμβρίου 2018 για την προώθηση της χρήσης ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές. Βρυξέλλες: Ευρωπαϊκή Ένωση.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή - Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία . (2019).
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή - Πρωτοβουλία για την κοινωνική επιχειρηματικότητα. (2021). Ευρωπαϊκή Επιτροπή.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή - Στρατηγική για έξυπνη, διατηρήσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη. (2020).
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή . (2020). ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ για τη θέσπιση του Ταμείου Δίκαιης Μετάβασης. Ευρωπαϊκή Επιτροπή.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή. (2023). ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΣΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ, ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ, ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ, ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ, ΤΗΝ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ. Βρυξέλλες: Ευρωπαϊκή Επιτροπή. (2023). - ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ

ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ για τη θέσπιση πλαισίου με στόχο την επίτευξη κλιματικής ουδετερότητας και την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΕ) 2018/1999 (ευρωπαϊκός νόμος για το κλίμα). Βρυξέλλες: Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

- Ευρωπαϊκό Συμβούλιο. (2014). Συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της 23ης και 24ης Οκτωβρίου 2014. Βρυξέλλες.
- ΟΔΗΓΙΑ (ΕΕ) 2018/2002 ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 11ης Δεκεμβρίου 2018 σχετικά με την τροποποίηση της οδηγίας 2012/27/ΕΕ για την ενεργειακή απόδοση. Βρυξέλλες: Ευρωπαϊκή Ένωση.
- Στρατηγικές κατευθύνσεις για το Εθνικό Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας. Στρατηγικές κατευθύνσεις για το Εθνικό Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας. 2020.
- ΣΧΕΔΙΟ ΕΘΝΙΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΕΛΕΓΧΟΥ ΑΤΜΟΣΦΑΙΡΙΚΗΣ ΡΥΠΑΝΣΗΣ ΚΑΤ' ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ ΟΔΗΓΙΑΣ (ΕΕ) 2016/2284 ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ 14ης ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 2016 (L 344/1) .
- Υπουργείο Οικονομικών . (2025). Εισηγητική Έκθεση Προϋπολογισμού έτους 2024.
- Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας. (2019). Εθνικό σχέδιο για την ενέργεια και το κλίμα.
- Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας. (2022). Μακροχρόνια στρατηγική για το 2050.

11. Παράρτημα Α. Συνοπτικός πίνακας προτάσεων των Φορέων της Αχαΐας

Φορέας	Προτάσεις	Πεδία πολιτικής που χρήζουν ενεργοποίησης
Αντιπερι- φερειάρχες Δυτικής Ελλάδας	1.Ενίσχυση Κοινωνικών Δομών και Στήριξη Ευάλωτων Ομάδων Δημιουργία ή αναβάθμιση Κέντρων Στήριξης Οικογενειών με υπηρεσίες συμβουλευτικής, ψυχολογικής υποστήριξης και ενδυνάμωσης γονέων. Ενίσχυση του δικτύου Κοινωνικών Παντοπωλείων και φαρμακείων για τη στήριξη οικογενειών που βρίσκονται σε οικογενειών που βρίσκονται σε οικονομική δυσχέρεια. Ανάπτυξη προγραμμάτων για την κοινωνική ένταξη ΑμεΑ μέσω εκπαίδευσης, κατάρτισης και απασχόλησης. 2.Στήριξη της Οικογένειας και Αντιμετώπιση του Δημογραφικού Προβλήματος Δημιουργία και χρηματοδότηση νέων Βρεφονηπιακών Σταθμών για τη διευκόλυνση των εργαζόμενων γονέων. Πρόγραμμα στήριξης νέων οικογενειών , με παροχή κινήτρων για τη δημιουργία οικογένειας και επιδότηση ενοικίου ή βρεφονηπιακής φροντίδας. 3.Κοινωνική Οικονομία και Επιχειρήσεων (ΚΟΙΝΣΕΠ) που δραστηριοποιούνται σε τομείς όπως φροντίδα ηλικιωμένων, η ανακύκλωση και η παροχή υπηρεσιών ευάλωτων ομάδων. Προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης και επανένταξης ανέργων, ιδιαίτερα γυναικών και μονογονεϊκών οικογενειών . 4. Προαγωγή της Ψυχικής Υγείας και Ευημερίας Ανάπτυξη τοπικών Κέντρων Πρόληψης & Υποστήριξης Ψυχικής Υγείας για εφήβους και οικογένειες Εκστρατείες ενημέρωσης για την αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας και την προώθηση της ισότητας των φύλων.	Υγεία, Πρόνοια Κοινωνική Οικονομία Πολιτική για την οικογένεια Κοινωνική ένταξη ευάλωτων ομάδων και ατόμων Προστασία γυναικών Πολιτική για το παιδί Ψυχική υγεία Ισότητα φύλων
Δήμος Πατρέων	Αντιμετώπιση φτώχειας και ενεργειακής φτώχειας Εναλλακτική όδευση σιδηροδρόμου Ανάπλαση παράκτιου μετώπου Πάτρας Απόδοση του Βόρειου Τομέα Παλαιού Λιμένα Πατρών στο Δήμο. Η Υπόγεια διέλευση της νέας διπλής σιδηροδρομικής γραμμής από την Πάτρα. Προσλήψεις μόνιμου προσωπικού για την αντιμετώπιση του μεγάλου προβλήματος υποστελέχωσης. Υλοποίηση Σχεδίου Πόλης. Επίλυση κυκλοφοριακού ζητήματος, διεκδίκηση δημόσια αστικής συγκοινωνίας στην Πάτρα. Ζητήματα σχολικών μονάδων, κατασκευή νέων, λύση προβλήματος σχολικών καθαριστριών. Αντιμετώπιση κατολισθήσεων. Δίκτυο ομβρίων υδάτων. Δημοτική οδοποιία. Μέτρα για την προστασία των ακτών. Χρηματοδότηση έργου επέκτασης της εγκατάστασης επεξεργασίας νερού στην Πάτρα, με προϋπολογισμό μελέτης 21.500.000€. Το εν λόγω έργο, για το οποίο η ΔΕΥΑΠ έχει ολοκληρώσει την οριστική μελέτη και τα τεύχη δημοπράτησης, θα συμβάλει στην οριστική εξασφάλιση νερού για ολόκληρο το πολεοδομικό συγκρότημα Πατρών. Αντικατάσταση του ταρτάν του Παμπελοποννησιακού Σταδίου λόγω φθοράς και επανασυστοποίηση για διεθνείς διοργανώσεις. Χρειάζεται ενίσχυση ο τομέας του Πολιτισμού, στον οποίο εντάσσεται το Θέατρο, αλλά και άλλες δράσεις, όπως το Καρναβάλι της Πάτρας. Ανακατασκευή Κολυμβητηρίου Αγυιάς. Επέκταση βιολογικού καθαρισμού. Χρηματοδότηση για τη μελέτη (ύψους περίπου 1 εκ ευρώ), αλλά και για την κατασκευή της επέκτασης της 3ης φάσης του βιολογικού καθαρισμού, με προϋπολογισμό κατ' εκτίμηση 40 εκ. ευρώ. Αξιοποίηση του πρώην σκουπιδοτόπου στο Ριγανόκαμπο και παραχώρηση των εγκαταστάσεων της MOMA. Αξιοποίηση του Φάρου στο Δρέπανο, προς όφελος των δημοτών, των αθλητών, με ευθύνη του Δήμου και του κράτους και με την αναγκαία χρηματοδότηση. Επανεξοπλισμός του 409 Στρατιωτικού Νοσοκομείου και του Νοσοκομείου Νοσημάτων Θώρακος, για τις υγειονομικές ανάγκες της περιοχής.	Μεταφορές-συγκοινωνίες Πολεοδομικός Κυκλοφοριακός Σχεδιασμός Αθλητικές εγκαταστάσεις Στελέχωση ΟΤΑ Εισοδηματική πολιτική Ενεργειακή πολιτική Υγεία Εκπαίδευση: συντήρηση σχολικών μονάδων
Δήμος Αιγιαλείας	Διάβρωση Οδικές συνδέσεις Μαρίνα Λιμάνι	Υποδομές
Δήμος Ερυμάνθου	Αντιμετώπιση φυγής νέων και brain drain Αντιμετώπιση δημογραφικής συρρίκνωσης	Αποκέντρωση και ενίσχυση των ΟΤΑ Πολιτική για το Δημογραφικό
Πανεπιστήμιο Πατρών	Αναβάθμιση Πανεπιστημιούπολης με την αναβάθμιση των αθλητικών εγκαταστάσεων του Πανεπιστημίου Πατρών και την σύνδεση του campus (προστατευόμενη πρόσβαση με πεζοδρόμιο και ποδηλατοδρόμιο) με την πόλη της Πάτρας και των περιχώρων. Αποτελεί πλεονέκτημα για το αστικό συγκρότημα και τον πληθυσμό η ύπαρξη 3500 στρεμμάτων ενιαίου χώρου. Μπορεί να αποτελέσει εργαλείο πολιτικής και για την ποιότητα ζωής. Άνοιγμα στην κοινωνία με ιδιαίτερη υπεραξία. Ανάπλαση αξιοποίηση Ριγανόκαμπου Αναβάθμιση Ρίου Αναβάθμιση Παραρτήματος Πολυμερής προστασία και αξιοποίηση του τουριστοπαραγωγικού πόρου του οικοσυστήματος «Στροφυλιά- Κοτύχι». Πλήρης εκσυγχρονισμό του δικτύου άρδευσης της ζώνης του Πηνειού (για την εξοικονόμηση νερού που δεν αξιοποιείται. Υπολογίζεται ότι πάνω από 25% χάνεται προς δίκτυα αποστράγγισης και θάλασσα) . Διαφορετικά η πρόταση για επέκταση του δικτύου στην Δυτ. Αχαΐα δεν έχει βιωσιμότητα και προοπτική.	ΑΕΙ Πολεοδομικά Αεροδρόμιο Προστασία οικοσυστημάτων Βιοκλιματική ανάπτυξη Πανεπιστημιούπολης Πράσινη πεζοπορική διαδρομή & ποδηλατόδρομος Πάτρα-Πανεπιστήμιο Μεταφορές Συγκοινωνίες Οδικά έργα

	Να ζητηθεί η ολοκλήρωση του Δρόμου : Πάτρα- Πύργος -Τσακώνα. Αυτό επιβάλλει η λογική. Ο δρόμος Πάτρα Πύργος δεν συνδέει ούτε την Αρχαία Ολυμπία. Το τόξο, Αχαΐα - Ηλεία - Μεσσηνία, αποτελεί ενιαίο αναπτυξιακό περιβάλλον εφόσον δημιουργηθούν οι προϋποθέσεις επικοινωνίας. Η Αχαΐα θα αποτελέσει έτσι την κινητήριο δύναμη και τον κόμβο κάθε είδους ανάπτυξης.	
Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο	ΥΠΟΔΟΜΕΣ, 1. Μεταφορές 1.Να ολοκληρωθεί η σιδηροδρομική σύνδεση με Αθήνα και να ξαναφτιαχτούν οι γραμμές Πάτρα-Καλαμάτα και Κόρινθος Καλαμάτα που έχουν κλείσει 2. Να φτιαχτούν 2 γραμμές τραμ στην Πάτρα, η μία παραθαλάσσια (που θα συνδέει και το Πανεπιστήμιο Πατρών), η δεύτερη να έρχεται από το κέντρο στο νοσοκομείο, μετά στα πρώην ΤΕΙ και στο στάδιο, και να καταλήγει στο ΕΑΠ (και το γήπεδο που είναι εκεί) Να γίνει μία μελέτη κινητικότητας του πληθυσμού από τον Δήμο και την Περιφέρεια (το ΕΑΠ μπορεί να την αναλάβει) 3. Να βελτιωθεί το αεροδρόμιο στον Άραξο και να υπάρξει σιδηροδρομική σύνδεση με την Πάτρα 4. Να μελετηθεί η δυνατότητα θαλάσσιου λεωφορείου που θα συνδέει όλα τα προάστια της Πάτρας μέσω θαλάσσης ΥποδομέςπεριοχήςΠεριβάλας και γενικότερα 1. δενδροφύτευση της περιοχής με δέντρα ανθεκτικά σε υψηλές θερμοκρασίες ώστε να περιοριστούν οι ακραίες θερμοκρασίες το καλοκαίρι και η διάβρωση της περιοχής 2.Να παραχωρηθούν στο ΕΑΠ τα όμορα οικόπεδα (με τις απαραίτητες διαδικασίες, πχ πιθανά αλλαγή χρήσεων,κτλ) 3.Να γίνει μετεγκατάσταση των βιομηχανιών που βρίσκονται δίπλα από το ΕΑΠ και να παραχωρηθούν τα οικόπεδα στο ΕΑΠ (με πιθανή αλλαγή χρήσης γης, κτλ) 4.Να ανακατασκευαστεί η έξοδος του περιφερειακού της Εγλυκάδας ώστε να υπάρχει πρόσβαση στο ΕΑΠ από την νότια του πύλη Υποδομές ΕΑΠ 1.Χρηματοδότηση των κτιρίων ΣΤ, Ζ, Η και Θ του ΕΑΠ και το υπαίθριο αμφιθέατρο (περίπου 100-120 εκατ ευρώ) 2.Αναβάθμιση των παλιών κτιρίων του ΕΑΠ (μονώσεις, ηλεκτρολογικά, πυρασφάλεια, BIM (buildingintegratedmanagement), κτλ) 3.Αγορά νέου εργαστηριακού εξοπλισμού (περίπου 20 εκ. ευρώ) 4.Χρηματοδότηση της ανακατασκευής της βιβλιοθήκης στο κέντρο της Πάτρας (3-5 εκ) 5.Αγορά νέας εκπαιδευτικής πλατφόρμας 6.Χρηματοδότηση κατασκευής ενός ξενώνα 20-30 ατόμων για επισκέπτες	Μεταφορές, Συγκοινωνίες Πολυεοδομικός Σχεδιασμός, Αναβάθμιση Αεροδρομίου Κλιματική ανθεκτικότητα Συντήρηση κτηρίων Πανεπιστημίων Παραχώρηση οικοπέδων και αιώνων
Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου	Αναβάθμιση και συντήρηση κτηριακών εγκαταστάσεων στο Κουκούλι Οι κτιριακές υποδομές είναι πλέον το 50 ετών και υπάρχουν πάρα πολλά προβλήματα στη συντήρησή τους. Ίδρυση Πολυτεχνικής Σχολής στο Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου με έδρα την Πάτρα,	Πολιτική ΑΕΙ
Επιστημονικό Πάρκο Πατρών	1. Υποδομές & Μεταφορές Αναβάθμιση οδικού δικτύου (π.χ. Πατρών-Πύργου) Αναβάθμιση Λιμανιού Πάτρας Σύνδεση σιδηροδρόμου (Αθήνα - Πάτρα - Καλαμάτα) Αξιοποίηση αεροδρομίου Αράξου 2. Αγροτική Ανάπτυξη & Αγροδιατροφή Στήριξη παραγωγών (κρασί, ελαιόλαδο, σταφίδα, εσπεριδοειδή) Πρόωθηση βιολογικών και ΠΟΠ προϊόντων Δημιουργία τοπικών δικτύων παραγωγών – αγορών Υποστήριξη αγροτουρισμού 3. Βιομηχανία & Επιχειρηματικότητα Ανάπτυξη του Βιομηχανικού Πάρκου Πατρών Στήριξη startups και καινοτομίας μέσω του Πανεπιστημίου Πατρών και του ΕΠΠ Προγράμματα χρηματοδότησης Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων (ΕΣΠΑ, Αναπτυξιακός Νόμος) 4. Τουριστική Ανάπτυξη Προβολή της Αχαΐας ως τουριστικού προορισμού (Καλάβρυτα, Πατραϊκός Κόλπος) Βελτίωση υποδομών (ξενοδοχεία, δρόμοι, λιμάνια, αεροδρόμιο Αράξου) Ανάπτυξη εναλλακτικού τουρισμού (θρησκευτικός, γαστρονομικός, περιπατητικός) 5. Έρευνα, Τεχνολογία & Ψηφιακός Μετασχηματισμός Ο ρόλος του Επιστημονικού Πάρκου Πατρών (ΕΠΠ) Το ΕΠΠ αποτελεί κέντρο καινοτομίας και επιχειρηματικότητας, με έμφαση σε: Στήριξη Startups& Καινοτομίας Έρευνα & Τεχνολογική Ανάπτυξη Βιομηχανική Ανάπτυξη & Ψηφιακή Μετάβαση Ενίσχυση της Περιφερειακής Οικονομίας Σημαντικό ρόλο μπορούν να διαδραματίσουν τα Πανεπιστήμια και τα Ερευνητικά Ινστιτούτα τα οποία βρίσκονται στο νομό Αχαΐας. 6. Περιβάλλον & Βιώσιμη Ανάπτυξη Ανάπτυξη ανανεώσιμων πηγών ενέργειας Διαχείριση υδάτινων πόρων (Αχελώος, Πηνειός) Προστασία φυσικών περιοχών (Παναχαϊκό, Χελμός) 7. Κοινωνική Πολιτική & Πολιτισμός	Έρευνα, τεχνολογική ανάπτυξη Καινοτομία Επιχειρηματικότητα Τουρισμός Μεταφορές Υποδομές Ζώνη Καινοτομίας Πολιτισμός
ΑΧΑΪΑ-ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ Α.Ε.	1. Ενίσχυση των πόρων του προγράμματος LEADER στο πλαίσιο του ΣΣ ΚΑΠ 2023-2027, σε επίπεδο που ταιριάζει με τον αποδεδειγμένο αντίκτυπο του και τον διευρυμένο ρόλο του στην αντιμετώπιση των αγροτικών προκλήσεων, με στόχο την ενδυνάμωση της ανταγωνιστικότητας των αγροτικών περιοχών. 2. Ενσωμάτωση του LEADER/CLLD (ΤΑΠΤοΚ) σε περισσότερες εθνικές πολιτικές και εξασφάλιση δημοσιονομικής κατανομής.	Αγροτική πολιτική/ανάπτυξη Τουρισμός Επιχειρηματικότητα Προστασία περιβάλλοντος/πρόληψη-αντιμετώπιση φυσικών

	3. Ενίσχυση και διεύρυνση του ρόλου των Ομάδων Τοπικής Δράσης (ΟΤΔ) ως βασικών εργαλείων για την υλοποίηση ή/και διαχείριση των πολιτικών της ΕΕ και των εθνικών πολιτικών σε τοπικό επίπεδο. 4. Εξασφάλιση πόρων για τη δημιουργία Κέντρου (hub) Συνεργειών - διασύνδεσης ορεινών και αστικών περιοχών (Καλάβρυτα - Πάτρα), με φορέα λειτουργίας την ΑΧΑΪΑ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ Α.Ε., με στόχους: α) την ενίσχυση της ανθεκτικότητας των περιοχών της υπαίθρου και τη διασύνδεση των αγροτικών και ορεινών περιοχών με τα αστικά κέντρα, β) την υποστήριξη δράσεων που ενισχύουν τις συνέργειες - συνεργασίες μεταξύ φορέων και κλάδων και τη διασύνδεση του πρωτογενούς τομέα με τον τουρισμό, γ) τη στήριξη των τοπικών φορέων δημοσίου και ιδιωτικού χαρακτήρα για την εκπόνηση αναπτυξιακών τοπικών στρατηγικών με επίκεντρο την ανάπτυξη των περιοχών της υπαίθρου, δ) την παροχή ενημέρωσης και πληροφόρησης των τοπικών επιχειρήσεων σε ένα ευρύ φάσμα θεμάτων που αφορούν την επιχειρηματικότητα, τις συνθήκες της αγοράς και τις ευκαιρίες και τα προσφερόμενα εργαλεία για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητάς τους, ε) την υποστήριξη υλοποίησης των παρεμβάσεων της Ολοκληρωμένης Χωρικής Επένδυσης (ΟΧΕ) των Δήμων Αιγιαλείας, Καλαβρύτων και Ερυμάνθου και διασύνδεσή τους με τις λοιπές τοπικές στρατηγικές. 5. Περαιτέρω ενίσχυση εθελοντικών ομάδων (αναγνωρισμένων από την Π.Π.) για δράσεις πολιτικής προστασίας, προμήθεια εξοπλισμού και κινητών μέσων, με στόχο τη διαφύλαξη του περιβάλλοντος και την πρόληψη και αντιμετώπιση φυσικών καταστροφών. 6. Στρατηγικές και εξασφάλιση πρόσθετων πόρων για τη διασύνδεση της αγροτικής πολιτικής με τον τουρισμό (γαστρονομία, οινοτουρισμός, γεω-τουρισμός κλπ.) και την ενίσχυση δράσεων σε τοπικό επίπεδο. 7. Εθνικό Σχέδιο για την εκμετάλλευση εγκαταλελειμμένων αγροτικών γαιών αλλά και κατοικιών και πρώην παραγωγικών εγκαταστάσεων, με στόχο την εγκατάσταση νέου ανθρώπινου δυναμικού στην ύπαιθρο (Τράπεζα γης). 8. Τοπικό Αναπτυξιακό Σχέδιο για τη λίμνη Λάδωνα. 9. Δημιουργία ενός Κέντρου Εθελοντισμού που θα λειτουργεί ως κόμβος δράσεων για την πρόληψη/αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής και των φυσικών καταστροφών, καθώς και για την προστασία της γεωποικιλότητας και της βιοποικιλότητας, μέσω της ευαισθητοποίησης, της εκπαίδευσης και της ενεργού συμμετοχής της τοπικής κοινωνίας. 10. Ανάπτυξη υποδομών γεωτουρισμού, με στόχο την ανάδειξη και προστασία της γεωλογικής κληρονομιάς της περιοχής, τη βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη και την ευαισθητοποίηση του κοινού για τη σημασία της γεωποικιλότητας στα όρια ολόκληρου του νομού Αχαΐας. 11. Ανάπτυξη στρατηγικής για τον γεω-περιβαλλοντικό τουρισμό και τη διαχείριση της τουριστικής κίνησης (διασπορά σε νέους προορισμούς). 12. Δημιουργία κοιτίδας επιχειρηματικότητας για νεοφυείς γεω-περιβαλλοντικές επιχειρήσεις και κοινωνικές συνεταιριστικές επιχειρήσεις (επιμόρφωση, συμβουλευτική, δικτύωση και προώθηση των επιχειρήσεων).	καταστροφών Κοινωνική/οικονομία
Τ.Ε.Ε.	Ολοκληρωμένος σχεδιασμός για τη Δυτική Ελλάδα ως το 2040	Πολεοδομία, Χωροταξία
ΓΕΩΤ.Ε.Ε.	Εγγειοβελτιωτικά και αρδευτικά έργα. Στήριξη για παραμονή των αγροτών και των νέων στην ύπαιθρο. Διαμετακομιστικό κέντρο στο Αεροδρόμιο Αράξου Δράσεις πρόληψης δασικών πυρκαγιών	Κλιματική Προσαρμογή Αγροτική Πολιτική Πρόληψη και Διαχείριση Κινδύνων Πολιτική Υποδομών και Μεταφορών Αεροδρόμιο Αράξου
Ένωση Ξενοδόχων Αχαΐας	Αεροδρόμιο Αράξου. Ένα Αεροδρόμιο σε απαξίωση και υποβάθμιση . Παλαιά συστήματα , φθαρμένοι ιμάντες , άμεσος κίνδυνος διακοπής της λειτουργίας του. ΠΡΟΤΑΣΗ: Να διατεθούν κονδύλια για την άμεση αναβάθμιση του και επαναφορά της αξιοπιστίας του. Επίσης πρέπει να υπάρξει πρόβλεψη για την σύνδεση του με την νέα σιδηροδρομική γραμμή, ώστε να υπάρχει άμεση επαφή με την Πάτρα και άλλους προορισμούς στα πρότυπα των σύγχρονων χωρών καθώς και κόμβο με την ΝΕΑ Εθνική οδό. •Λιμάνι Πατρών που απαξιώνεται σταδιακά. Μετά την ιδιωτικοποίηση του Λιμένα Ηγουμενίστας από τον Όμιλο Grimaldi που κατέχουν μεγάλο μερίδιο των ακτοπλοϊκών εταιρειών , πλέον η κίνηση των Επιβατικών από Ιταλία κατευθύνεται εκεί , με αποτέλεσμα να έχουν μειωθεί τραγικά οι αφίξεις στο λιμάνι της Πάτρας. ΠΡΟΤΑΣΗ , να γίνουν ειδικές υποδομές για Κρουαζιερόπλοια , αναβάθμιση και επέκταση μαρίνας. • Επείγουσες ενέργειες για την αντιμετώπιση της διάβρωσης των ακτών Κορινθιακού και Πατραϊκού κόλπου , καθώς έχουμε εξαφανισμό των ακτών, οι παραλίες γίνονται ανύπαρκτες και φυσικά συνεχή πλημμυρικά φαινόμενα. • Κίνητρα ανάπτυξης και εκσυγχρονισμού των Ξενοδοχείων , ειδικά στον ενεργειακό τομέα , καθώς η πλειοψηφία των Ξενοδοχείων στην Αχαΐα έχουν χτιστεί την δεκαετία του 1970 και είναι οικογενειακά 2-3 αστέρων με αποτέλεσμα να μην δικαιούνται υπαγωγή στον Αναπτυξιακό Νόμο λόγω κατηγορίας αστέρων. Άμεση κατάργηση της υποχρέωσης αναβάθμισης σε 4 αστέρια. • Προβολή και προώθηση της Αχαΐας με Στόχευση σε εναλλακτικές / βιωματικές μορφές Τουρισμού- Μονοπάτια- Γαστρονομία- Αθλητικός Τουρισμός- Θαλάσσιος τουρισμός ,Προσκληματικός Τουρισμός , ευεξίας-υγείας που θα διευρύνουν την καλοκαιρινή σεζόν και θα λύσουν το τεράστιο πρόβλημα της εποχικότητας. Εκπόνηση Προγράμματος διασύνδεσης του Πρωτογενούς (Παραγωγοί) με Τριτογενή τομέα (Υπηρεσίες-Τουρισμός)-και ανάδειξη των συγκριτικών πλεονεκτημάτων. -GO LOCAL • Άμεση αναθεώρηση των ποσών για το ΕΤΑΚΚ (Ειδικό τέλος αντιμετώπιση κλιματικής αλλαγής) στα Ξενοδοχεία καθώς η Αχαΐα που είναι αρκετά οικονομικός προορισμός δεν μπορεί να έχει την ίδια χρέωση π.Χ. με την Σαντορίνη. Πρόταση για ποσοστό επί της τιμής. • Τέλος χρόνια θέματα όπως καθαριότητα, ανακύκλωση , κυκλοφοριακό, παρκινγκ, φωτισμός, νέα μαρίνα κλπ. Διόρθωση μεταχείρισης στον Α.Ν.	Αναπτυξιακός Νόμος, Αεροδρόμιο Λιμενικά έργα Διάβρωση ακτών Κίνητρα εκσυγχρονισμού επιχειρήσεων τουρισμού Κυκλική οικονομία Πολεοδομία Αστικές λειτουργίες
Εμπορο-επαγγελματικός	Άμεση ενίσχυση της Ελληνικής Βιομηχανίας Όπλων (ΕΒΟ Αιγίου), Δημιουργία βιοτεχνικού πάρκου Αιγίου,	Αμυντική και βιομηχανική πολιτική

και Επιχειρηματικός Σύλλογος Δήμου Αιγιαλείας	Επείγουσα κατασκευή μαρίνας	
Εμπορικός & Εισαγωγικός Σύλλογος Πατρών	1. Ανάπτυξη Κρουαζιέρα 2. Κατασκευή Καρναβαλικού Χωριού 3. Αξιοποίηση της περιοχής του Ρηγανόκαμπου 4. Ενίσχυση του θαλάσσιου τουρισμού και των μαρινών 5. Ανάδειξη του ιστορικού και πολιτιστικού πλούτου της Πάτρας 6. Ανάπτυξη του αγροδιατροφικού τομέα και προώθηση τοπικών προϊόντων επιχειρήσεις. 7. Βελτίωση των υποδομών και του αστικού περιβάλλοντος • Δημιουργία κινήτρων για την ενίσχυση των μικρομεσαίων επιχειρήσεων μέσω φορολογικών ελαφρύνσεων και επιδοτήσεων. • Οργάνωση θεματικών εμπορικών εκδηλώσεων (π.χ. "Λευκές Νύχτες", τοπικά φεστιβάλ) για την προσέλκυση καταναλωτών. • Ανάπτυξη ψηφιακής πλατφόρμας για την προβολή και προώθηση των καταστημάτων της πόλης. • Ανακαίνιση και αναβάθμιση των εμπορικών περιοχών με έργα καλλωπισμού και φωτισμού. • Στήριξη της νεανικής επιχειρηματικότητας με προγράμματα χρηματοδότησης και εκπαίδευσης για νέους επιχειρηματίες.	Κρουαζιέρα Λιμένας Πολιτισμός Συνεδριακό κέντρο Τουρισμός Διαδρομές Πολεοδομία Γαστρονομία Ανάπλαση παραλιακού μετώπου Κίνητρα
Περιφερειακή Παράταξη «Νέα Δυτική Ελλάδα – Ενωμένοι Μπορούμε»	Επίσπευση έργου σιδηροδρομικής σύνδεσης Δημιουργία μαρίνας	Υποδομές Μαρίνα Αεροδρόμιο
Επιμελητηριακή Παράταξη «Επιμελητήριο Πρωταγωνιστής»	1. Δημιουργία Σταθμού Εμπορευμάτων και σύνδεση με το τρένο : Η ίδρυση σταθμού εμπορευμάτων στη βιομηχανική περιοχή Πατρών και στο βιοτεχνικό πάρκο Πατρών θα διευκολύνει σημαντικά τη διακίνηση εμπορευμάτων. Η σύνδεσή τους με τον σιδηρόδρομο θα ενισχύσει τη μεταφορική υποδομή της περιοχής, προσφέροντας γρήγορες και ασφαλείς λύσεις. 2. Αναβάθμιση Αεροδρομίου Αράξου: Η ίδρυση ενός εμπορευματικού σταθμού στο αεροδρόμιο Αράξου θα διευρύνει τις δυνατότητες μεταφοράς εμπορευμάτων από και προς την περιοχή, ενισχύοντας τις εμπορικές σχέσεις με άλλες ελληνικές και ευρωπαϊκές αγορές. Επίσης, η αναβάθμιση του αεροδρομίου για την υποστήριξη της μεταφοράς προϊόντων θα συνεισφέρει στην ανάπτυξη της περιοχής. Η περιοχή παράγει ευπαθή προϊόντα (τρόφιμα) και είναι πολύ σημαντικό να μπορεί το προϊόν να παραδίδεται σε πρώτο χρόνο. Η διασύνδεση του αεροδρομίου Αράξου με τον κεντρικό οδικό άξονα Πατρών-Πύργου θα εξασφαλίσει άμεση πρόσβαση στην Αρχαία Ολυμπία και θα ενισχύσει τον τουρισμό. 3. Διαμετακομιστικό Κέντρο στο Λιμάνι: Ένα διαμετακομιστικό κέντρο στο λιμάνι της Πάτρας μπορεί να αποτελέσει κόμβο μεταφοράς προϊόντων, διευκολύνοντας τη διακίνηση προϊόντων που παράγονται στην Αχαΐα και την Ηλεία. Αυτό θα ενισχύσει την ανάπτυξη του εμπορίου στην περιοχή. 4. Εναλλακτική Διαδρομή Σιδηροδρόμου: Μια εναλλακτική πρόταση για τη διέλευση του τρένου στην Πάτρα είναι η διασύνδεση με τραμ από τον σταθμό του Ρίου. Η σιδηροδρομική γραμμή μπορεί να ακολουθήσει μια πιο περιφερειακή πορεία, καταλήγοντας στο λιμάνι και στο αεροδρόμιο Αράξου, βελτιώνοντας έτσι την πρόσβαση χωρίς να περνά από τον κεντρικό αστικό ιστό της πόλης.	Εμπόριο Εμπορευματικός σταθμός Διαμετακομιστικό Κέντρο Μεταφορές Οδικές Υποδομές Σιδηρόδρομος
Επιμελητηριακή Παράταξη «ΕΝΑ Επιμελητήριο»	1. Βιοτεχνικό Πάρκο Αιγιαλείας 2. Κατασκευή σύγχρονου μηχανοστασίου του Οδοντωτού σε νέα θέση στο Διακοπτό Αιγιαλείας, για την εξυπηρέτηση των νέων συρμών. 3. Δημιουργία μουσείου Οδοντωτού στο παλαιό μηχανοστάσιο. 4. Δημιουργία διαρκούς έκθεσης ευρημάτων της Αρχαίας Ελίκης και τουριστικού campus σε ιδιόκτητο κτίριο και χώρο του Δήμου. 5. Αναβάθμιση και ανάπλαση της εισόδου της πόλης του Αιγίου (οδός Κορίνθου) 6. Δημιουργία κόμβου roundabout (Κορίνθου-Κανελλοπούλου-Ρήγα Φεραίου) 7. Δημιουργία μουσείου σταφίδας και κρασιού. 8. Στην παρέμβαση 7 σχέδιο λιμνοδεξαμενών , υπάρχει ήδη προέγκριση για τη θέση Λαδοπόταμος στην περιοχή Κερυνίτσας Διακοπτού 9. Βουρραϊκός ποταμός. Δημιουργία περιβαλλοντικού μονοπατιού και βοτανικού κήπου στη θέση Νιάματα και εικονική πραγματικότητα των νερών.	ΒΙΟΠΑ Σιδηρόδρομος Αναπλάσεις Τουρισμός Πολιτισμός Περιβάλλον Διαχείριση Υδάτων Μεταφορές -Οδικές Υποδομές
Επιμελητηριακή Παράταξη «Παναγιώτεια Ανεξάρτητη Επιμελητηριακή Κίνηση»	Επέκταση δυναμικότητας στο Βιολογικό Αιγιαλείας με 2 νέα κύτταρα όταν προστεθούν οι εισροές του δικτύου Ανατ. και Δυτ. Αιγιαλείας Πιθανό φράγμα στον Κράθη έχει δυσμενή γεωλογικά υποστρώματα, πιο πιθανό είναι να γίνει στο Μεγανίτη. Δράσεις περιβαλλοντικής προστασίας σε πηγές Λάδωνα (ενταγμένο έργο Δήμου Καλαβρύτων) και λίμνη Τσιβλού Διάβρωση ακτών—ανάγκη για ειδικές άμεσες παρεμβάσεις στην Αιγείρα Βελτίωση οδού Ακράτας-Ζαρούχλας	Διάβρωση ακτών Λιμνοδεξαμενές Περιβαλλοντική προστασία Οδικές υποδομές Επεξεργασία Λυμάτων

12. Παράρτημα Β. Αναλυτικά υπομνήματα των φορέων της Αχαΐας

Στο Παράρτημα Β του παρόντος εγγράφου ενθέτουμε τα έγγραφα αναλυτικά υπομνήματα τα οποία κατέθεσαν οι φορείς της Αχαΐας σε απάντηση της επιστολής πρόσκλησης (της 6^{ης}/3/2025) του Επιμελητηρίου για συζήτηση των προτάσεων προς το Τοπικό Σχέδιο Ανάπτυξης Αχαΐας.

1. Υπόμνημα Αντιπεριφερειάρχη Κοινωνικής Πολιτικής και Οικογένειας κ. Γ. Ντάτσικα
2. Υπόμνημα Αντιπεριφερειάρχη Τουρισμού Π. Σακελλαρόπουλου
3. Υπόμνημα Δήμου Πατρέων
4. Υπόμνημα Δήμου Αιγιαλείας
5. Υπόμνημα «ΑΧΑΪΑ» Αναπτυξιακή Α.Ε.
6. Υπόμνημα Πανεπιστημίου Πατρών
7. Υπόμνημα Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου
8. Υπόμνημα Πανεπιστημίου Πελοποννήσου (ΠΑΠΕΛ)
9. Υπόμνημα Επιστημονικού Πάρκου Πατρών
10. Υπόμνημα Εμπορικού και Εισαγωγικού Συλλόγου Πατρών
11. Υπόμνημα Συνδέσμου Επιχειρήσεων και Βιομηχανιών Πελοποννήσου & Δυτικής Ελλάδας
12. Υπόμνημα Ένωσης Ξενοδόχων Αχαΐας
13. Υπόμνημα Εμποροεπαγγελματικού και Επιχειρηματικού Συλλόγου Δήμου Αιγιαλείας
14. Υπόμνημα Γεωτεχνικού Επιμελητηρίου Ελλάδας/Παράρτημα Πελοποννήσου
15. Υπόμνημα Περιφερειακής Παράταξης «ΝΕΑ ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ – Ενωμένοι μπορούμε»
16. Υπόμνημα Επιμελητηριακής Παράταξης «Επιμελητήριο Πρωταγωνιστής»
17. Υπόμνημα Επιμελητηριακής Παράταξης «ΕΝΑ Επιμελητήριο».